

stay
safer

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship Programme (RE
Programme of the European Union

GRANT AGREEMENT NUMBER — 881693 — STAY SAFE

MOKYMO PROGRAMA SPECIALISTAMS, DIRBANTIEMS SU MOTERIMIS, TURINČIOMIS PSI- CHOSOCIALINĘ NEGALIĄ

Call: REC-AG-2019

Action grants 2019: RIGHTS, EQUALITY AND CITIZENSHIP WORK PROGRAMME

Dokumentas sukurtas pagal projektą "StaySafe: Seksualinio smurto prieš moteris su psichosocialine negalia prevencija", finansuojamą Europos Sąjungos pagal "Teisių, lygybės ir pilietybės" 2019 metų programą, projekto numeris: 881693

Naudojimo [licencija](#)

Šios ataskaitos turinys atspindi tik autoriaus požiūrį ir yra tik jo/jos atsakomybė. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės už joje esančios informacijos naudojimą.

Autoriai:

"Stay Safe" projekto partnerystė, koordinuojama SIF (Lietuva)

Turinys

Programos specialistams, dirbantiems psichosocialinės negalios srityje, mokymosi tikslai	3
Metodas/Metodologija/Mokymosi metodai	5
Kūrybinės dramos metodai	5
Mokymosi rezultatai	6
Mokymo programos turinys	7
Sesijų planas ir mokymosi valandos	10
1 MODULIS – Paplitimas. Kaip specialistai galėtų suprasti psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimą ir iššūkius, su tuo dirbant	12
2 MODULIS - Seksualinio smurto rūšys ir formos bei jų pasekmės aukoms	22
3 MODULIS - Seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, rizikos veiksniai.....	35
4 MODULIS – Kaip specialistai gali atpažinti seksualinį priekabiavimą/smurtą prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią.....	46
5 MODULIS – Reikšmingi teisės aktai ir aukų teisės	58
6 MODULIS – Kaip specialistai galėtų užkirsti kelią smurtui prieš neįgalias moteris ir mergaites: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis.....	73
7 MODULIS - Kaip specialistai galėtų spręsti smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites atvejus: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis	86
8 MODULIS - Gerosios praktikos ir priemonės, skirtos užkirsti kelią tokioms problemoms ir jas spręsti	101
9 MODULIS - Seksualinio smurto/priekabiavimo prieš neįgalias moteris prevencijos ir kovos su juo tinklų kūrimas.....	121

Mokymo programa specialistams, dirbantiems su moterimis, turinčiomis psichosocialinę negalią

Programos specialistams, dirbantiems psichosocialinės negalios srityje, mokymosi tikslai

Programa siekiama pagerinti žinias ir gebėjimus apie seksualinio priekabiavimo/smurto riziką, su kuria susiduria psichosocialiai neįgalios moterys, ir apie tai, kaip specialistai gali kovoti su tokiais atvejais. Be to, tam, kad specialistai galėtų geriau palaikyti savo lankytojas seksualinio priekabiavimo/smurto atvejais, šis mokymas taip pat taikys elgesio metodą:

- moteris turi turėti teigiamą nusistatymą į pranešimą apie smurtą: specialistai turėtų pranešti apie tai, kad į pranešimą bus žiūrima rimtai ir jis bus ištirtas saugant nukentėjusiosios saugumą
- moteris turi tikėti, kad kiti priims jos elgesį: specialistai turėtų prisidėti kurdami palaikantį kontekstą, kuris leistų atskleisti informaciją
- moteris turi žinoti apie elgesį ir jos neturi varžyti aplinka (t. y. įgūdžiai, žinios ir aplinkos socialiniai apribojimai): specialistai turėtų sukurti aplinką, kuri leistų pranešti (įprastinis pranešimas ir tyrimas, alternatyvios pranešimo galimybės).

Edukacinė programa apims neformaliojo švietimo veiklas ir kūrybinės dramos metodus. Ji apims platų temų spektrą, pavyzdžiui, statistinius duomenis ir tendencijas apie seksualinį priekabiavimą ir smurtą, seksualinio smurto rūšis ir formas bei jų pasekmes nukentėjusiems, susijusius teisės aktus ir nukentėjusiųjų teises, gerąsias praktiką ir įrankius, kaip užkirsti kelią tokioms problemoms ir jas spręsti. Medžiagą išvers ir atitinkamai pritaikys kiekviena šalis partnerė.

Nors šie mokymai skirti specialistams, dirbantiems psichosocialinės negalios srityje, kai kurios turinio dalys gali būti įdomios ir neoficialiems psichosocialinę negalią turinčių moterų globėjams. Neoficialus globėjas yra asmuo, kuris paprastai teikia nemokamą pagalbą asmeniui, turinčiam

ilgalaikį sveikatos ar priežiūros poreikį, nesilaikydamas profesinės ar oficialios struktūros. Kaip asmens, kuriam reikalinga globa, draugas ar giminaitis, jis/ji gali daug prisidėti prie jo/jos gerovės teikdami rūpestį ir paramą. Tačiau jiems dažnai trūksta pastiprinimo ir mokymo, reikalingo ilgą laiką teikti kokybišką priežiūrą, nekeliant pavojaus jų pačių sveikatai ir įtraukčiai į visuomenę.

Daugeliu atvejų moterys, turinčios psichosocialinę negalią, gauna ir specialistų, ir neoficialių globėjų priežiūrą (pavyzdžiui, jei jos lanko dienos priežiūros įstaigas arba keičia institucinės priežiūros laikotarpius su laikotarpiais savo šeimose). Todėl labai svarbu, kad globėjai taip pat būtų informuojami apie seksualinio smurto riziką, su kuria susiduria psichosocialinę negalią turinčios moterys, ir žinotų, kaip užkirsti kelią problemai bei ją spręsti.

Visų pirma, 2, 3 ir 4 moduliai gali būti svarbūs neformaliems globėjams ir gali būti integruoti į iniciatyvas, skirtas būtent jų informavimui ir palaikymui. Apskritai, „Stay Safe“ mokymas gali būti pagrindas kuriant profesionalų ir organizacijų, palaikančių neformalius globėjus ir psichosocialinę negalią turinčių moterų šeimas, partnerystę, kuria siekiama dalytis informacija platesnėje auditorijoje ir suvienyti jėgas kovojant su seksualiniu smurtu prieš pažeidžiamas moteris.

Metodas/Metodologija/Mokymosi metodai

Siūloma naudoti mišrų mokymąsi profesionalams, derinant tiesiogines sesijas ir mokymosi internetu patirtį. Mokymasis internete kartu su tiesioginėmis sesijomis papildytų vienas kitą naudojantis jų stipriosiomis pusėmis ir padėtų pasiekti geriausių rezultatų.

Tiesioginių užsiėmimų metu rekomenduojama naudoti kūrybinės dramos metodus, kurie dalyviams padėtų geriau suprasti situacijas, neįgalių moterų jausmus ir savo pačių jausmus sprendžiant seksualinio smurto situacijas. Šie metodai palengvina ieškoti ir rasti sprendimus, plėtoti tinkamą komunikaciją, reikalingą tokiems atvejais. Tai sukurtų saugią erdvę tyrinėti savo ir kitų jausmus, išsakyti savo mintis ir idėjas sprendžiant seksualinio smurto atvejus. Tikimasi, kad mokymo kursai leis specialistams prisidėti kuriant palankų kontekstą, leidžiantį atskleisti informaciją.

Kūrybinės dramos metodai

Kūrybinė drama yra teatro rūšis, naudojama švietimo tikslais, padedanti dirbti su socialiniais įgūdžiais ir akademiniais aspektais, naudojant teatro žaidimus ir improvizacijas, kuomet vadovauja apmokytas instruktorius. Tai suteikia saugią aplinką besimokantiems tyrinėti elgesį, idėjas, kūrybiškumą ir mokomuosius dalykus. Galų gale kūrybinė drama yra požiūris „out-of-the-box“ (už ribų) į mokymąsi, įtraukiantis vaizduotę, susikaupimą ir juslinį supratimą teatro aplinkoje („Kūrybinė drama: apibrėžimas ir pavyzdys“).

Kūrybinė drama remiasi žaidimo elementais, kad sukurtų mokymosi atmosferą, nukreiptą į socialinį augimą ir akademinį tobulėjimą.

Besimokantieji gali atlikti vaidmenų žaidimus, kad socialiai sužinotų apie save ir kitus, o pasakojimo istorija suteikia mokiniams galimybę rasti naujų alternatyvų ir priimti sprendimus. Kūrybinė drama nėra formali ir nėra naudojami rašytiniai scenarijai. Dialogas pratybose yra improvizacinis ir pagrįstas istorijomis ir temomis, kurias aptarė ir plėtojo dalyviai.

Ši veikla stiprina savi-discipliną, savivertę ir santykius su kitais. Kūrybinės dramos menas slypi technikoje, o pratimai tyrinėja vaizduotę, dramos techniką, juslinį suvokimą ir susikaupimą.

Kūrybinė drama apima šiuos metodus:

- **Pantomimos** technika. Pantomima yra neverbalinio bendravimo išraiška, parodanti, kiek daug galime pasakyti nekalbėdami ir kiek bendraujame gestais.
- **Improvizacijos** technika. Improvizacijos yra iš anksto suplanuotos scenos, tačiau veiksmas ir dialogas šiuo metu atliekami spontaniškai.

- **Vaidmenų žaidimo** technika. Vaidindami žaidimą dalyviai suvaidina gyvenimo problemą ir scenarijuje vaidina skirtingus vaidmenis.
- **Jutiminės atminties improvizavimo** technika. Improvizuojant jutimo atmintį, pratimai pabrėžia penkis pojūčius - regėjimą, uoslę, garsą, prisilietimą ir skonį -, taip pat veikia garsų ir vaizdinių suvokimą. Mes išgyvename gyvenimą savo jausmais, o matymas ir girdėjimas yra pagrindinės priemonės skaityti ir suprasti.
- **Emocijos**. Dalyviai raginami išreikšti ir suprasti savo emocijas atliekant šiuos pratimus. Jie turi saugią vietą tyrinėti savo ir kitų jausmus žaisdami vaidmenis.
- **Charakterizuojančios** improvizacijos moko žmonių panašumų ir skirtumų, tokių kaip fiziškumas, kultūra, amžius, religija ir etninė kilmė. Dalyviai gali sužinoti apie tikrus žmones ir literatūros veikėjus ir patirti, kaip mąstyti, jausti, judėti ir elgtis kaip vaizduojamam asmeniui.
- **Dialogas**. Dalyviai naudoja dialogą, kad išsakytų savo mintis, idėjas ir jausmus. Jie gali aptarti ir organizuoti dialogą scenose, kurias vaidina, o tada, kai scenos yra atliekamos, jie išreiškia savo reakcijas į scenas.
- **Istorijos dramatinizavimas**. Dalyviai vaidina istorijas, kurias rašo, mėgaujasi ar yra girdėję anksčiau. Jie taip pat gali kurti istorijas, skirtas dramatinizuoti mažose grupėse.

Mokymosi rezultatai

Baigę mokymo kursą, besimokantieji gebės:

- Suprasti smurto paplitimą tarp moterų ir mergaičių, turinčių psichosocialinę negalią, ir iššūkius, kylančius sprendžiant šią problemą;
- Atpažinti seksualinio smurto rūšis ir formas;
- Suprasti smurto pasekmes ir poveikį nukentėjusioms/nejgalioms moterims;
- Įvertinti/atskirti smurto lyties pagrindu prieš moteris su psichosocialine negalia rizikos faktorius;
- Įvertinti/atpažinti/nustatyti smurtą prieš moteris su psichosocialine negalia konkrečiose situacijose;
- Žinoti/taikyti nukentėjusiųjų teises ir Europos, nacionalinio ir tarptautinio lygmens teisės aktus smurto prieš moteris srityje;

- Užkirsti kelią seksualiniam smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią;
- Spręsti smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, atvejus;
- Naudoti gerąsias praktikas ir priemones, skirtas užkirsti kelią seksualiniam priekabiavimui/smurtui ir kovoti su juo, įskaitant palaikymą pranešant apie atvejus;
- Suprasti tinklų svarbą kovojant su seksualiniu priekabiavimu/smurtu prieš neįgalias moteris.
- Prisidėti kuriant kontekstą palankų neįgalioms moterims, kuris leistų atskleisti smurto atvejus.

Mokymo programos turinys

Ši specialistų, dirbančių neįgaliųjų srityje, mokymo programa apims temas:

Psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimas

Šioje dalyje apžvelgiami statistiniai duomenys ir visa kita papildoma informacija apie seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimą tarp moterų ir mergaičių, turinčių psichosocialinę negalią. Kiekviena šalis partnerė pateikia turimą informaciją apie smurto atvejus (statistinė informacija, ataskaitos, kiti duomenys), smurto prieš moteris ir merginas, turinčias psichosocialinę negalią, mastą. Nacionalinių išvadų palyginimas ES kontekste taip pat bus pateiktas aptariant smurto paplitimo/sunkumo/atskleidimo balus ES.

Seksualinio smurto rūšys ir formos bei jų pasekmės aukoms

Išsamiai aprašyta informacija apie įvairias seksualinio priekabiavimo/smurto rūšis ir formas. Pateikiami aktualūs ir išsamūs skirtingų seksualinio smurto tipų pavyzdžiai, kurie naudojami dalyviams įjautrinti, taip pat mokyti juos atpažinti skirtingas šio smurto rūšis ir formas. Kadangi smurtas gali labai paveikti auką, taip pat pateikiama, kokias pasekmes jis gali sukelti smurtinius veiksmus patiriančiam asmeniui.

Seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, rizikos veiksniai

Šis skyrius susideda iš pagrindinių rizikos veiksnių, galinčių turėti įtakos seksualiniam priekabiavimui/smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, arba jį sukelti. Tai apima tokius veiksnius kaip skurdas, žemas ekonominis įgalinimas, amžius, namų aplinka,

moterų išsilavinimo lygis, smurtą lyties pagrindu palaikančios normos, institucinės paramos trūkumas ir kt.

Kaip atpažinti seksualinį priekabiavimą/smurtą prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią

Šioje dalyje pateikiami galimi būdai suprasti, ar moteris/mergina, turinti psichosocialinę negalią, patiria ar yra patyrusi smurtą. Dalį sudaro galimi elgesio bruožai, kūno kalbos ženklai ir kitos svarbios šioje srityje dirbančių specialistų pateiktos pastabos. Pateikiamos priemonės situacijai nustatyti/įvertinti.

Reikšmingi teisės aktai ir aukų teisės

Pateikiama Europos ir tarptautinio lygmens teisės aktų sistema, susijusi su smurtu lyties pagrindu. Mokymo programa apims smurtą patyrusio asmens teises, kad būtų aišku, kaip įstatymai gali padėti specialistams ir aukoms ieškant teisingumo. Be to, kiekviena šalis partnerė pristato savo nacionalinę įstatymų sistemą ir teises, susijusias su smurto lyties pagrindu aukomis ir specialistais (pavyzdžiui, pareiga pranešti).

Kaip specialistai galėtų užkirsti kelią smurtui prieš neįgalias moteris ir mergaites: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis

Šiame skyriuje aptariami galimi smurto prevencijos būdai aptariant ir analizuojant įvairius lygius: profesinį, organizacinį ir struktūrinį. Tai suteiks platų veiksmų spektrą ir būtinus nustatymus vietinėse darbovietėse, nacionalinėse institucijose, institucinės paramos mechanizmuose ir kt., kas padėtų užkirsti kelią smurtui tarp neįgalių moterų ir mergaičių įvairiais lygmenimis.

Kaip specialistai galėtų spręsti smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites atvejus: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis

Šiame skyriuje aptariami galimi kovos su smurtu būdai diskutuojant ir analizuojant įvairius lygius: profesinį, organizacinį ir struktūrinį. Tai suteiks platų veiksmų spektrą atskiriems specialistams, vietinėms darbovietėms, nacionalinėms institucijoms, instituciniams paramos mechanizmams ir kt., kas padėtų specialistams kovoti su neįgalių moterų ir mergaičių smurtu įvairiais lygmenimis, įskaitant paramą pranešant apie atvejus.

Gerosios praktikos ir priemonės, skirtos užkirsti kelią tokioms problemoms ir jas spręsti

Geroji praktika, priemonės ir konkretūs sėkmingų veiksmų, programų, kampanijų ir kt. pavyzdžiai siekiant užkirsti kelią smurtui tarp moterų ir mergaičių, turinčių psichosocialinę negalią, ar kovojant su šia problema. Ši informacija yra surinkta iš visų šalių partnerių.

Seksualinio smurto/priekabiavimo prieš neįgalias moteris prevencijos ir kovos su juo tinklų kūrimas

Siūloma, kaip ir kodėl tinklai yra svarbūs specialistams sprendžiant smurtą lyties pagrindu prieš neįgalias moteris. Profesionalai yra mokomi patogiausių/tinkamiausių tinklų kūrimo būdų.

Sesijų planas ir mokymosi valandos

Mokymo kursai iš viso trunka 32 valandas, įskaitant:

- 16 valandų (numatoma) internetinės prieigos prie teorijos ir
- 16 valandų paskirstytos trimis tiesioginėms sesijoms (pradinei, vidurinei ir galutinei).

Siūlomas sesijų planas:

Nr.	Metodas	Trukmė (*ak.val.)	Turinys/temos
1	Tiesioginis	6	<ul style="list-style-type: none">• Susipažinimas• Dalyvių lūkesčiai• Įjautrinimas – minčių lietus apie psichosocialinę negalią turinčių moterų smurtą ir pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria specialistai• STAY SAFE mokymo programos specialistams, dirbantiems psichosocialinės negalios srityje, pristatymas• Kaip atpažinti smurtą prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią: įvadas ir pratimai, paremti kūrybinės dramos technika• Internetinių mokymų pristatymas• Užduoties paskyrimas nuotoliniam mokymuisi
2	Internetinė sesija	8	<ul style="list-style-type: none">• Savarankiškas mokymasis šiomis temomis:• Psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimas• Seksualinio smurto rūšys ir formos bei jų pasekmės aukoms• Seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, rizikos veiksniai
3	Tiesioginis	6	<ul style="list-style-type: none">• Refleksijos apie internetinius mokymus/klausimai ir atsakymai• Kaip specialistai galėtų užkirsti kelią smurtui prieš neįgalias moteris ir mergaites: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis• Kaip specialistai galėtų spręsti smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites atvejus: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis• Pratimai, paremti kūrybinės dramos technika• Tolimesnių internetinių mokymų pristatymas

4	Internetinė sesija	8	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškas mokymasis šiomis temomis: • Reikšmingi teisės aktai ir aukų teisės • Gerosios praktikos ir įrankiai, skirti užkirsti kelią tokiems problemoms ir jas spręsti
5	Tiesioginės	4	<ul style="list-style-type: none"> • Galutinė sesija: • Refleksijos apie internetinius mokymus/klausimai ir atsakymai • Seksualinio smurto/priekabiavimo prieš neįgalias moteris prevencijos ir kovos su juo tinklų kūrimas • Pratimai, paremti kūrybinės dramos technika • Mokymų metu įgytų kompetencijų įvertinimas
IS VISO		32	

1 MODULIS – Paplitimas. Kaip specialistai galėtų suprasti psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimą ir iššūkius, su tuo dirbant

Tema	KAIP SPECIALISTAI GALĖTŲ SUPRASTI PSICHOSOCIALINĘ NEGALIĄ TURINČIŲ MOTERŲ IR MERGAIČIŲ SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO/SMURTO PAPLITIMĄ IR IŠŠŪKIUS, SU TUO DIRBANT
Tikslai	Šioje dalyje apžvelgiami statistiniai duomenys ir visa kita papildoma informacija apie seksualinio priekabiavimo/smurto paplitimą tarp moterų ir mergaičių, turinčių psichosocialinę negalią. Kiekviena šalis partnerė pateikia turimą informaciją apie smurto atvejus (statistinė informacija, ataskaitos, kiti duomenys), smurto prieš moteris ir merginas, turinčias psichosocialinę negalią, mastą. Nacionalinių išvadų palyginimas ES kontekste taip pat bus pateiktas aptariant smurto paplitimo/sunkumo/atskleidimo balus ES. Smurtas lyties pagrindu yra plačiai paplitęs reiškinys, kasmet paveikiantis milijonus moterų. „Stay Safe“ mokymo programos tikslas nėra pateikti analitinį ir išsamų tiesioginių ir netiesioginių smurto lyties pagrindu aspektų ir pasekmių pristatymą, bet atkreipti dėmesį į riziką, su kuria gali susidurti psicho-socialinę negalią turinčios moterys.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Žinoti psichosocialinę negalią turinčių moterų smurto principus ir pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria specialistai • Žinoti, koku mastu smurtas prieš moteris ir mergaites vyksta nacionaliniame kontekste • Žinoti nacionalinių išvadų lygį ES kontekste aptariant smurto paplitimo/sunkumo/atskleidimo balus ES
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Savo žinių įsivertinimas • Diskusija
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1,5 valandos tiesioginio mokymosi

Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lentos ir markeriai • Priklijuojami lapeliai, popierius, rašikliai • Nacionalinių duomenų kopijos (Darbalapis 1.2) / po kopiją kiekvienam dalyviui • Lyginamųjų išvadų ES kopijos / po kopiją kiekvienam dalyviui
Veiklų tvarka:	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinis modulis (2 val.) <p>Tiesiogiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sveikinimasis ir prisistatymas (5 min.) • Klausimų-atsakymų sesija (15 min.) • Diskusija apie internetinio modulio turinį (20 min.) – Darbalapis 1 • Koks yra smurto lyties pagrindu mastas Lietuvoje, remiantis nacionaliniais duomenimis (30 min.) – Darbalapis 2 • Kokios yra nacionalinių duomenų išvados ES kontekste – Darbalapis 3 • Apibendrinimas ir išvados (5 min.)
Įvertinimas	Savo žinių įvertinimo testas
Šaltiniai	<ul style="list-style-type: none"> • Gender-based violence among people with disabilities is a neglected public health topic. Prieinama: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/16549716.2019.1694758 • Five facts to know about violence against women and girls with disabilities. Prieinama: https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/five-facts-know-about-violence-against-women-and-girls-disabilities • Addressing gender-based violence and supporting sexual and reproductive health and rights for persons with disabilities .Prieinama: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264309333-16-en.pdf?expires=1607421557&id=id&accname=guest&checksum=D104736194D8AE5825789C8F21A3DBB9
Dalomoji medžiaga	-

Internetinio modulio teorinis turinys

Paplitimo supratimas

Smurto lyties pagrindu paplitimo prieš žmones su negalia supratimas gali atsirasti iš kelių šaltinių:

- Iš nacionalinių arba tarptautinių studijų
- Iš nacionalinės arba tarptautinės statistikos
- Iš apsaugos politikų ir viešųjų įstaigų
- Iš informuotumo didinimo kampanijų

Smurtas lyties pagrindu reiškia žalingus veiksmus, nukreiptus į asmenį dėl jo/jos lyties. To šaknys yra lyčių nelygybė, piktnaudžiavimas valdžia ir žalingos normos (UNHCR)¹.

Smurtas lyties pagrindu (SLP) arba smurtas prieš moteris ir mergaites (SPMM) yra globalinė pandemija, paveikianti 1 iš 3 moterų per jų gyvenimą.

Skaičiai yra sukrečiantys:

- 35% moterų visame pasaulyje yra patyrusios fizinį ir (arba) seksualinį artimųjų partnerių smurtą arba ne partnerių seksualinį smurtą.
- Pasaulyje 7% moterų buvo seksualiai užpultos ne partnerio, o kito asmens.
- Visame pasaulyje net 38% moterų nužudymų įvykdo intymus partneris.
- 200 milijonų moterų patyrė moterų lytinių organų žalą/pjaustymą.

Šis klausimas yra ne tik sukrečiantis smurtą išgyvenusiems asmenims ir jų šeimoms, bet sukelia ir dideles socialines ir ekonomines išlaidas. Manoma, kad kai kuriose šalyse smurtas prieš moteris šalims kainuoja iki 3,7% jų BVP - daugiau nei dvigubai daugiau nei dauguma vyriausybių išleidžia švietimui (Pasaulio sveikatos organizacija, 2017; Pasaulio bankas, 2019)²³.

Remiantis 2014 m. ES pagrindinių teisių agentūros (FRA) apklausa dėl smurto prieš moteris, smurtas prieš moteris yra plačiai paplitusi problema ES. Ataskaita, pagrįsta interviu su 42 000 moterų 28 Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse, parodė, kad smurtas prieš moteris, ypač

¹ Smurtas lyties pagrindu - UNHCR <https://www.unhcr.org/gender-based-violence.html>

² Smurtas lyties pagrindu (Smurtas prieš moteris ir mergaites)- [Gender-Based Violence \(Violence Against Women and Girls\) \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/en/topic/anti-corruption/overview)

³ Smurtas prieš moteris - <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

smurtas lyties pagrindu, kuris neproporcingai veikia moteris, yra **platus žmogaus teisių pažeidimas, kurio ES negali sau leisti nepastebėti.** (EAPN, 2019 m.)⁴.

Pagrindiniai FRA apklausos radiniai (EAPN, 2019):

Problemos mastas:

Apytiksliai 13 milijonų moterų ES patyrė fizinį smurtą per 12 mėnesių iki apklausos interviu;

- Apytiksliai 3,7 milijono moterų ES patyrė seksualinį smurtą per 12 mėnesių iki apklausos interviu.

Bendras fizinio ir seksualinio smurto paplitimas:

- Kas trečia moteris (33 proc.) nuo 15 metų patyrė fizinį ir (arba) seksualinį smurtą;
- Apie 8% moterų per 12 mėnesių iki apklausos patyrė fizinį ir (arba) seksualinį smurtą;
- Iš visų moterų, turinčių (esamą ar buvusį) partnerį, 22 proc. nuo 15 metų patyrė partnerio fizinį ir (arba) seksualinį smurtą.

2012 m. „Lancet“ paskelbtoje sisteminėje visuotinio smurto prieš neįgalius suaugusiuosius paplitimo ir rizikos analizėje ir metaanalizėje buvo paskelbta, kad iš viso neįgalūs suaugusieji 1,5 karto dažniau patiria smurtą nei neturintieji negalios; o psichinę negalią turintiems suaugusiesiems gresia beveik keturis kartus didesnė smurto rizika (Hughes, Bellis, Jones, Wood, Bates ir kt., 2012).

Nors yra nedaug SLP paplitimo ir rizikos veiksnių tarp žmonių su negalia tyrimų, mokslininkai sutinka, kad psichinę negalią turinčioms moterims kyla didžiausia rizika tapti SLP aukomis. Neįgalios moterys rečiau atskleidžia smurtą ar kreipiasi pagalbos. Taip yra dėl to, kad moterys nežino, kad yra skriaudžiamos, arba pripažįsta netinkamą elgesį - mano, kad tai normalu; neturi kognityvinio gebėjimo suvokti to, kas vyksta; yra priklausomos nuo partnerio ir (arba) turi baimę prarasti partnerį ar vaikus; turi institucionalizacijos baimę, nėra pakankamo patikrinimo dėl smurto, nežino apie savo teises ir įstatymus, siekiant jas apsaugoti, ir neturi informacijos apie prevenciją ar apsaugą. Jei jos ieško pagalbos, joms kyla fizinių, išteklių ir požiūrio barjerų, pavyzdžiui, dėl to, kad socialiniai darbuotojai gali nesuprasti problemų, su kuriomis susiduria neįgalios moterys, o neįgaliųjų sektoriaus darbuotojai gali būti neapmokyti apie didelę smurto riziką.

⁴ Smurtas lyties pagrindu ir skurdas Europoje - EAPN
<https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2019/07/EAPN-Gender-violence-and-poverty-Final-web-3696.pdf>

Iššūkių, su kuriais susiduria specialistai, supratimas

ES šalys, tiesiogiai susijusios su šiuo projektu, yra Italija, Graikija, Ispanija, Portugalija ir Lietuva, kurios dalijasi panašia patirtimi ir iššūkiais, susijusiais su seksualinio smurto ir seksualinio priekabiavimo prieš moteris reiškiniu. Konkrečiau:

- Remiantis 2015 m. Italijos nacionalinio statistikos instituto ataskaita, beveik viena iš 3 moterų Italijoje atskleidė fizinį ir (arba) seksualinį smurtą, o 16–70 metų moterų, kurios yra kažkurios smurto formos aukos, procentas yra 31 proc., iš kurių 21 proc. reprezentuoja seksualinį smurtą.
- Graikijoje, remiantis 2014 m. ES FRA tyrimo duomenimis, 1 iš 4 moterų nuo 15 metų Graikijoje patyrė fizinį ir (arba) seksualinį smurtą.
- Beveik 1,5 moterų iš 100, vyresnių nei 14 metų, pranešė apie seksualinį smurtą Ispanijoje, remiantis 2017 m. Ispanijos nacionalinio statistikos instituto duomenimis.
- Be to, Portugalijoje 24% moterų nuo 15 metų amžiaus bent kartą yra patyrusios fizinį ir (arba) seksualinį smurtą; 18% moterų, kurios per pastaruosius 12 mėnesių patyrė bet kokio smurtautojo fizinį ir (arba) seksualinį smurtą, niekam nieko nepasakė (EIGE, 2017) (EIGE, 2017).

Taip pat, kaip teigiama 2012 m. ES FRA tyrime, 35% respondenčių (moterų) Lietuvoje teigė, kad nuo 15 metų jos patyrė seksualinį priekabiavimą nuo bet kokio smurtautojo.

Nėra konkrečių duomenų apie seksualinį priekabiavimą tarp psichinę negalią turinčių moterų, tačiau, remiantis vertinimais, seksualinis smurtas ir priekabiavimas jas veikia labiau. Išskyrus kai kuriuos Ispanijos tyrimų duomenis, kurie rodo, kad 70–80% žmonių su negalia kenčia nuo priekabiavimo tam tikru gyvenimo momentu, o kenčiančių moterų skaičius neabejotinai didesnis, nėra kitų konkrečių duomenų apie seksualinį priekabiavimą prie psichinę negalią turinčių moterų. Tai taip pat susiję su neįgaliųjų srityje dirbančių specialistų nepakankamu informavimu apie problemą, taip pat su psichikos negalią turinčių moterų informacijos ir seksualinio švietimo trūkumu, kad būtų galima atpažinti veiksmus, kuriuos galima laikyti seksualine prievarta/priekabiavimu.

Remiantis projekto konsorciumo tyrimų grupės atlikta poreikių analize, sukurti šie moduliai, siekiant informuoti, padėti ir mokyti specialistus ir neoficialius globėjus apie seksualinio priekabiavimo/smurto riziką, su kuria susiduria psichosocialiai neįgalios moterys, ir apie tai, kaip dirbti su tokiais incidentais.

Rūšys ir formos: Išsamiai aprašyta informacija apie įvairias seksualinio priekabiavimo/smurto rūšis ir formas.

Rizikos faktoriai: Pagrindiniai rizikos veiksniai, galintys paveikti arba sukelti seksualinį priekabiavimą/smurtą prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią.

Gebėjimas atpažinti seksualinį priekabiavimą ir užkirsti jam kelią: galimi būdai suprasti, ar moteris ar mergina, turinti psichosocialinę negalią, patiria ar patyrė smurtą.

Reikšmingi teisės aktai ir nukentėjusių teisės: Europos ir tarptautinio lygmens teisės aktų sistema, susijusi su smurtu lyties pagrindu.

Kaip specialistai galėtų užkirsti kelią smurtui prieš neįgalias moteris ir mergaites: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis: Galimi smurto prevencijos būdai diskutuojant ir analizuojant skirtingus lygmenis: profesinį, organizacinį ir struktūrinį.

Kaip specialistai galėtų spręsti smurto prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, atvejus: profesinis, organizacinis ir struktūrinis lygmuo: Galimi būdai kovoti su smurtu diskutuojant ir analizuojant skirtingus lygmenis: profesinį, organizacinį ir struktūrinį.

Seksualinio smurto/priekabiavimo prieš neįgalias moteris prevencijos ir kovos su juo tinklų kūrimas: Tinklų svarbos sprendžiant smurtą lyties pagrindu prieš neįgalias moteris supratimas.

Gerosios praktikos ir įrankiai, skirti užkirsti kelią šioms problemoms ir jas spręsti: Gerųjų praktikų pavyzdžiai, priemonės ir konkretūs sėkmingų veiksmų, programų, kampanijų ir kt. pavyzdžiai siekiant užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, ar kovoti su juo.

Susipažinimas su lyčių lygybės indeksu

Bendra informacija

[Lyčių lygybės indeksas](#) yra priemonė įvertinti lyčių lygybę ES, kurią sukūrė Europos lyčių lygybės institutas. Tai suteikia daugiau matomumo toms sritims, kurias reikia tobulinti, ir galiausiai padeda politikos formuotojams parengti veiksmingesnes lyčių lygybės priemones.

Skirtingai nuo bendro lyčių lygybės indekso balo, pagal kurį aukštesnis balas reiškia didesnę moterų ir vyrų lygybę visose srityse šalyje, aiškinant bendrą smurto prieš moteris matavimą, naudojamas priešingas požiūris. Tai reiškia, kad kuo aukštesnis sudėtinio indekso rezultatas, tuo rimtesnis šalyje smurto prieš moteris reiškinys. Remiantis ankstesnėmis ataskaitomis ir EIGE požiūriu į besikertančią nelygybę, lyčių lygybės indeksas 2019 ir toliau rodo įvairias realijas, su kuriomis susiduria skirtingos moterų ir vyrų grupės. Jame nagrinėjama, kaip tokie elementai kaip negalia, amžius, išsilavinimo lygis, gimtoji šalis ir šeimos tipas susikerta su lytimi, kad žmonių gyvenime sukurtų jiems skirtingus kelius.

Remiantis 2019 m. Europos lyčių lygybės instituto statistika, vidutinis lyčių lygybės balas Europoje yra 67,4. Tarp konsorciumo šalių tik Ispanija pasiekia geriausius rezultatus, Italija užima antrąją vietą, o Graikija užima paskutinę vietą iš 28 šalių su balu 51,2. Lyginant smurto balus, vidutinis balas Europoje yra 27,5, Graikijoje ir Italijoje - aukščiausias rodiklis, bet žemesnis už Europos vidurkį, o Portugalijoje, Lietuvoje ir Ispanijoje – rodikliai mažesni, be reikšmingų skirtumų. Be to, smurto kategoriją sudaro trys subkategorijos: paplitimas, kuris matuoja smurto prieš moteris dažnumą; sunkumas, kuris matuoja smurto pasekmes sveikatai; ir atskleidimas, kuris vertina pranešimus apie smurtą. Paplitimo atveju visos dalyvaujančios šalys turi žemesnį nei Europos bendrąjį vidurkį; Lietuvoje paplitimo rodiklis aukščiausias, o Ispanija ir Portugalija turi žymiai mažesnius rodiklius. Pagal sunkumą visos penkios šalys yra žemiau už ES-28 46,9 balų vidurkį, tuo tarpu Italija turi aukščiausią balą, o Portugalija - žemiausią. Informacijos apie smurtą atskleidimo srityje keturios šalys viršija ES-28 14,3 balų vidurkį - Graikija pirmauja, o Lietuva yra paskutinėje pozicijoje ir žemiau ES-28 vidurkio.

Internetinis žaidimas

Indekso žaidimas: **Kaip atrodo tavo gyvenimas?** Įveskite lytį ir gimimo šalį, kad sužinotumėte, kaip gali pasikeisti jūsų gyvenimas: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/game>

Įsivertinimo testas

A. Kodėl smurto lyties pagrindu pavojus yra didesnis moterims su psichosocialine negalia?

1. Moterys nesupranta ar neatpažįsta, kad prieš jas yra smurtaujama – mano, kad tai normalu
2. Dėl kognityvinio negebėjimo suvokti, kas vyksta
3. Dėl priklausymo nuo partnerio ar baimės prarasti partnerį arba vaikus
4. Dėl institucijų baimės, patikrinimo dėl smurto trūkumo
5. Dėl savo teisių ir apsaugančių įstatymų nežinojimo ir informacijos apie prevenciją ar apsaugą trūkumo
6. Visi išvardinti variantai

B. Smurto lyties pagrindu nacionaliniai duomenys karantino metu yra neraminantys

1. Tiesa
2. Melas

C. Koks yra svabiausias smurto lyties pagrindu indeksas pagal ES kategorizaciją?

1. Paplitimas
2. Sunkumas
3. Atskleidimas
4. Visi išvardinti variantai

D. Koks yra smurto lyties pagrindu (SLP) tyrimų tikslas?

1. Reaguoti ir užkirsti kelią SLP
2. Sumažinti SLP riziką
3. Statistiniams ir akademiniais tikslams
4. Padėti specialistams, nukentėjusiems ir plačiajai visuomenei spręsti, užkirsti kelią, stebėti ir būti informuotiems apie SLP problemas.

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 1.1 – Diskusija apie paplitimą

Tikslas: paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 20 minučių

Vykdymas: mokymų instruktorius paprašo kiekvieno dalyvio parašyti ant lipnaus apelio internetinio modulio temą, kuri, jo/jos manymu, yra įdomiausia/aktualiausia jo/jos darbui.

[**Pastaba:** nuotoliniu būdu tai galima padaryti naudojant tokius įrankius kaip „Reetro“ arba „Ideazboard“].

Tada instruktorius pristatys temas, kurios yra paminėtos kaip svarbiausios, ir užduos šiuos klausimus:

- Kodėl manote, kad šis klausimas yra aktualiausias? Kaip tai siejasi su jūsų praktika?
- Kokius iššūkius matote užkertant kelią smurtui lyties pagrindu prieš moteris ir mergaites turinčias psichosocialinę negalią Lietuvoje?
- Kodėl ši tema (pasirinkite iš atsakymų) naudingesnė/įdomesnė jums, kaip specialistui?

Darbalapis 1.2 – Nacionaliniai duomenys

Tikslas: įsitikinti, kad visi dalyviai turinį supranta teisingai

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas: Remiantis nacionaliniais duomenimis, visiems dalyviams išdalinkite šabloną su naujausiais statistiniais duomenimis apie smurtą lyties pagrindu Lietuvoje ir pateikite susijusią papildomą informaciją (kas, kada ir per kurį laiką parengė/galimą informaciją per COVID 19 – galimą informaciją apie COVID-19 laikotarpį). Taip pat galima paskirstyti skirtingą statistiką skirtingiems dalyviams/grupėms.

Paprašykite kiekvieno dalyvio/grupės pristatyti skirtingus smurto rodiklius ir pateikti savo nuomonę.

Aptarkite atsakymus diskusijoje, pabrėždami tai, ką šie duomenys rodo.

Darbalapis 1.3 – Nacionaliniai duomenys ES kontekste

Tikslas: įsitikinti, kad visi dalyviai turinį supranta teisingai

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas: Visiems dalyviams išdalinkite šablonus su naujausiais ES lyčių lygybės indekso balais ir trimis smurto lyties pagrindu rodikliais - paplitimo/sunkumo/atskleidimo Lietuvoje ir pateikite susijusią papildomą informaciją (kokia yra kiekvienos kategorijos prasmė ir kaip aiškinamas smurto lyties pagrindu indeksas). Taip pat galima paskirstyti skirtingą statistiką skirtingiems dalyviams/grupėms.

Trumpai pristatykite savo šalies kontekstą ir statistinius duomenis, remdamiesi nacionalinėmis ataskaitomis, esančiomis www.staysafe.eu

Paprašykite kiekvieno dalyvio/grupės pristatyti skirtingą statistiką pagal skirtingus lygmenis.

Aptarkite atsakymus diskusijoje, pabrėždami tai, ką šie duomenys rodo.

2 MODULIS - Seksualinio smurto rūšys ir formos bei jų pasekmės aukoms

Tema	SEKSUALINIO SMURTO RŪŠYS IR FORMOS BEI JŲ PASEKMĖS AUKOMS
Tikslai	Šis modulis apžvelgia informaciją apie įvairias seksualinio priekabiavimo/smurto rūšis ir formas. Pateikiami aktualūs ir išsamūs skirtingų seksualinio smurto tipų pavyzdžiai, kurie naudojami dalyviams įjautrinti, taip pat mokyti juos atpažinti skirtingas šio smurto rūšis ir formas. Kadangi smurtas gali labai paveikti auką, taip pat pateikiama, kokias pasekmes jis gali sukelti smurtinius veiksmus patiriančiam asmeniui.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Atpažinti seksualinio smurto rūšis ir formas; • Suprasti smurto poveikį ir pasekmes nukentėjusiems/neįgalioms moterims.
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Atvejo analizė • Savo žinių įsivertinimas • Tiesioginė atvejo studijos diskusija
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1 valanda tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Popierius, rašikliai • Atvejo studijos ir klausimų kopijos (Darbalapis 2.1)/po vieną kopiją kiekvienam dalyviui
Veiklų tvarka:	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinis modulis (2 val.) <p>Tiesiogiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskusija apie internetinio modulio turinį (15 min.) – Darbalapis 2.1 • Seksualinio priekabiavimo atvejo analizė (30 min.) – Darbalapis 2.2 • Apibendrinimas ir išvados (5 min.)
Įvertinimas	Savo žinių įvertinimo testas

Šaltiniai

Missouri Coalition Against Domestic and Sexual Violence, Understanding the Nature and Dynamics of sexual Violence – Prieinama:

<https://www.mocadsv.org/FileStream.aspx?FileID=388>

World Health Organisation, World report on violence and health – Prieinama:

https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/chapters/en/

Women's Refugee Commission and International Rescue Committee, Building Capacity for Disability Inclusion in Gender-Based Violence Programming in Humanitarian Settings – Prieinama: <https://vivien-project.eu/downloads/>

West Virginia Sexual Assault Free Environment (WV S.A.F.E.) Partnership, Training and Collaboration Toolkit– Serving Sexual Violence Victims with Disabilities – Prieinama: <http://www.fris.org/Resources/Toolkit-Disabilities.html>

California Coalition Against Sexual Assault, Supporting Sexual Assault Survivors With Disabilities – Prieinama: <https://www.calcasa.org/wp-content/uploads/2010/12/Survivors-with-Disabilities.pdf>

Peter Cameron, George Jelinek, Anne-Maree Kelly, Anthony F. T. Brown, Mark Little (2011). Textbook of Adult Emergency Medicine E-Book. Elsevier Health Sciences. p. 658. ISBN 978-0702049316

Internetinio modulio teorinis turinys

Kas yra seksualinis smurtas?

Seksualinis smurtas apibrėžiamas kaip: bet koks seksualinis poelgis, bandymas įvykdyti seksualinį aktą, nepageidaujami seksualiniai komentarai ar nauda, veiksmai, nukreipti prieš asmens seksualumą naudojant prievartą, neatsižvelgiant į santykius su auka, bet kurioje aplinkoje, įskaitant, bet neapsiribojant, namų ir darbo aplinką.

Be fizinės jėgos, tai gali būti psichologinis bauginimas, šantažas ar kitos grėsmės - pavyzdžiui, grėsmė fizinei žalai, atleidimas iš darbo arba pageidaujamų pareigų negavimas. Seksualinis smurtas gali pasireikšti ir tada, kai agresiją patyręs asmuo negali duoti sutikimo, pavyzdžiui, būdamas girtas, apsvaigęs nuo narkotikų, miegodamas ar negalėdamas suprasti situacijos.

Seksualinis smurtas yra tikslingas, smurtinis elgesys; seksualinio pobūdžio elgesys be abipusio sutarimo ir sutikimo. Kaltininkas seksualinį smurtą įvykdo grasindamas, per prievartą, išnaudodamas, apgaule, naudodamasis fiziniu ar psichiniu neveiknumu ir (arba) naudodamasis galia ar valdžia.

Seksualinio smurto rūšys ir formos

Seksualinis smurtas apima daugybę seksualinės prievartos veiksmy. Vykdydamas seksualinį smurtą, smurtautojas gali naudoti kombinuotą taktiką ir atlikti įvairius smurtinius veiksmus.

Seksualinis priekabiavimas: Seksualinis priekabiavimas įvyksta, kai smurtautojas inicijuoja nepageidaujamą seksualinę naudą, prašo seksualinių paslaugų ar kitokio netinkamo seksualinio pobūdžio elgesio kito asmens atžvilgiu. Toks elgesys gali pasireikšti daugeliu atvejų, įskaitant darbo vietą ar mokyklą. Seksualinis priekabiavimas taip pat gali apimti seksualinį smurtą, kurį vykdo asmuo, esantis aukštesnėse pareigose, pavyzdžiui, specialistas su studentu, klientu ar pacientu.

Smurtautojo tikslas ar motyvacija nepateisina elgesio, dėl kurio auka jaučiasi nepatogiai ar jai gresia pavojus. Šis elgesys, jei jis yra nepageidaujamas, yra seksualinio priekabiavimo pavyzdžiai:

- Komentari, švilpimai ar pašaipos.
- Spoksojimas, geidulingas žvilgsnis.
- Vadinimas seksualinio pobūdžio būdvardžiais, vardais.
- Pastabos ar juokai apie asmens aprangą, kūną ar seksualines veiklas.
- Seksualiniai gestai.
- Įkyrūs, seksualinio pobūdžio klausimai.
- Nepageidaujami prisilietimai, kaip masažas ar apkabinimai.
- Seksistinio ar seksualinio pobūdžio istorijų/juokų pasakojimas.
- Seksualinės užuominos.
- Nepageidaujami, pasikartojantys kvietimai į pasimatymus.
- Nepageidaujamų seksualinio pobūdžio nuotraukų rodymas.
- Nepageidaujami seksualinių paslaugų prašymai.
- Nepageidaujami seksualiniai prisilietimai

Kuo skiriasi seksualinis priekabiavimas ir flirtas? Lemiamas veiksnys yra poveikis, kurį jis daro aukai. Flirtas yra malonus abiem žmonėms. Jei seksualinio pobūdžio elgesys yra nepageidaujamas ir priverčia vieną asmenį jaustis nepatogiai ar nesaugiai, tai yra seksualinis priekabiavimas.

Seksualinė prievarta: Terminas „seksualinė prievarta“ dažniausiai siejama su fiziniu seksualinio smurto veiksmu. Seksualinė prievarta gali būti naudojama apibūdinti išprievartavimui, kraujomaišai, tvirkimui, nepageidaujamam glostymui ar kt. apibūdinti. Kartais seksualinės prievartos terminas vartojamas pakaitomis su žodžiu „išžaginimas“; kitu metu jis naudojamas apibūdinti seksualinį smurtą, susijusį su nepageidaujamu seksualiniu kontaktu. Seksualinė prievarta paprastai reiškia veiką, kai asmuo tyčia seksualiai liečia kitą asmenį be to asmens sutikimo; prievartauja ar fiziškai priverčia jį vykdyti seksualinę veiklą prieš jo valią.

Išžaginimas: „Išžaginimas“ yra kitas terminas, naudojamas keliomis prasmėmis. Išžaginimas yra seksualinės prievartos rūšis, paprastai susijusi su lytiniais santykiais ar kitomis seksualinės veiklos formomis, vykdoma prieš asmenį be to asmens sutikimo. Tai yra neteisėta seksualinė veikla ir dažniausiai lytinis aktas yra vykdomas priverstinai arba grasinant sužalojimu, prieš asmens valią arba su asmeniu, kuris yra jaunesnis nei tam tikro amžiaus. arba negali duoti sutikimo dėl psichinių ligų, psichikos sutrikimų, apsvaigimo, nesąmoningumo ar apgaulės.

Kraujomaiša: Kraujomaiša paprastai apibrėžiama kaip seksualiniai prisilietimai arba seksualinė veikla tarp dviejų giminytės ryšiais susijusių asmenų.

Seksualinis išnaudojimas: seksualinį išnaudojimą vykdo asmuo, turintis autoritetingas ar valdžios pareigas. Tai gali reikšti seksualinį vaikų išnaudojimą. Tai taip pat gali reikšti seksualinį suaugusiojo išnaudojimą, kurį įvykdo asmuo, turintis valdžią, pavyzdžiui, specialistas su klientu ar pacientu. Neįgalieji yra ypač pažeidžiami seksualinio išnaudojimo. Seksualinis išnaudojimas gali apimti įvairius seksualinius veiksmus be sutarimo, įskaitant išprievartavimą, ir dažnai apima manipuliacinį aukos „viliojimą“, siekiant įgyti kontrolę ir skatinti slaptumą. Tai taip pat gali apimti reprodukcinę teisių kontrolę, priverstinį abortą ir kt.

Seksualinio smurto formos ir kontekstas

Platus spektras seksualinės prievartos veiksmų gali vykti įvairiomis aplinkybėmis. Tai apima, pavyzdžiui:

- Išprievartavimas santuokoje ar romantiniuose santykiuose;
- Nepažįstamųjų išprievartavimas;
- Išprievartavimas ginkluoto konflikto metu;
- Nepageidaujama seksualinė nauda ar seksualinis priekabiavimas, įskaitant sekso reikalavimą mainais už paslaugas;
- Protiškai neįgalių žmonių seksualinis išnaudojimas;
- Vaikų seksualinis išnaudojimas;
- priverstinė santuoka ar bendras gyvenimas, įskaitant santuoką tarp vaikų;
- Teisės naudoti kontracepciją ar kitų priemonių, skirtų apsaugoti nuo lytiškai plintančių ligų, neigimas;
- Priverstinis nėštumas;
- Smurtiniai veiksmai prieš moterų seksualumą, įskaitant moterų lytinių organų žalą ir privalomus nekaltybės patikrinimus;
- Priverstinė prostitucija ir prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais.

Seksualinio smurto aukos

Nors dauguma seksualinio smurto vykdytojų yra vyrai, o dauguma seksualinio smurto aukų yra moterys, auka ar smurtautoju gali būti bet kas, neatsižvelgiant į amžių, lytį, seksualinę orientaciją, gebėjimus, išvaizdą, tautybę, išsilavinimą, rasę, socialinę ir ekonominę padėtį ar religiją.

Seksualinis smurtas gali būti įvairių formų. Nors daugelis tipų nėra laikomi smurtiniais, jie gali sukelti žlugdantį poveikį aukai.

Seksualinio smurto pasekmės

Seksualinis smurtas yra sukrečiantis psichologinis ir (arba) fizinis išpuolis, dėl kurio auka gali jausti platų emocijų spektrą. Tai apima baimę, pažeminimą, kontrolės praradimą, pažeidžiamumą, gėdą, kaltę ar pyktį. Kai kurios aukos gali neapibrėžti to, kas joms nutiko, kaip nusikaltimo; kai kurie gali jaustis taip, lyg būtų padarę kažką, dėl ko nusipelnė panaudoto smurto. Skirtingai nuo kitų nusikaltimų aukų, seksualinio smurto aukomis

dažnai netikima ir kartais jos kaltinamos dėl prieš jas vykdyto smurto, kurio jos visiškai negalėjo kontroliuoti.

Kiekvienas smurtą išgyvenęs asmuo turės skirtingas reakcijas į smurtą. Išgyvenusiojo reakcija gali būti paremta jo gyvenimo patirtimi, išankstinėmis žiniomis ar suvokimu apie seksualinį smurtą, unikaliais jo užpuolimo veiksniais, kitų reakcijomis ir įvairiais kitais veiksniais. Svarbu atsiminti, kad bet kokia išgyvenusio žmogaus reakcija yra įprastas atsakas į neįprastą situaciją. Toliau pateikiamos kelios dažniausios reakcijos į seksualinį smurtą. Individualus smurtą patyręs asmuo gali patirti visas ar nei vienos iš šių reakcijų:

- Šokas/neigimas.
- Susierzinimas/pyktis.
- Depresija.
- Socialinis atsiskyrimas.
- Ribotas afektas (sumažėjęs gebėjimas reikšti emocijas).
- Košmarai/prisiminimai.
- Sunkumai susikoncentruojant.
- Sumažėjęs susidomėjimas veikla.
- Savivertės praradimas.
- Saugumo/pasitikėjimo kitais jausmo praradimas.
- Kaltė/gėda.
- Sutrikusi atmintis.
- Sumažėjęs arba padidėjęs apetitas.
- Mintys apie savižudybę
- Svaigalų vartojimas.
- Nemiga.
- Perdėtas krūpčiojimo refleksas.
- Panikos atakos.
- Valgymo sustrikimai.
- Savęs žalojimas (pjaustymasis, nusideginimas ar kitoks savęs žalojimas).
- Hiperseksualumas (padidėjęs seksualinis aktyvumas).

Žmonės su negalia

Neįgalieji patiria panašias atviro ir slapto seksualinio prievartavimo ir išnaudojimo formas kaip ir žmonės neturintys negalios. Be to, daugeliui neįgalių asmenų kyla didesnė seksualinio smurto rizika. Nusikaltėliai dažnai nusprendžia taikytis į žmones su negalia, nes mano, kad jie yra pažeidžiami, nesugeba apsiginti ir (arba) mažai tikėtina, kad praneš apie užpuolimą.

Kai kurie žmonės su negalia gali priklausyti nuo kitų (formalių ar neoficialių globėjų), kad patenkintų savo pagrindinius poreikius - jiems gali būti liepiama būti paklusniems ar pasyviems; tokia socializacija gali netyčiomis padaryti juos labiau pažeidžiamus išnaudojimui.

Fizinę negalią turintys žmonės gali susidurti su didesniais sunkumais nei neturintys fizinių apribojimų, jei bandytų apsiginti ar pabėgti iš smurtinės padėties.

Žmonės, turintys kognityvinę negalią gali pernelyg pasitikėti kitais. Jie gali nesuprasti skirtumo tarp seksualinio ir neseksualinio prisilietimo ir gali nesuprasti, kad kartais seksualiniai veiksmai nėra normalu.

Žmonės su negalia dažnai rečiau ieško pagalbos, nes bijo, kad jais nebus patikėta, nesupranta, kad tai, kas jiems nutiko, buvo piktnaudžiavimas arba mano, kad paslaugų teikėjai jiems nebus prieinami.

Bendravimo kliūtys taip pat gali sukelti problemų norint gauti prieigą prie paslaugų.

Žmonėms su negalia seksualinė prievarta taip pat gali pasireikšti kaip pagarbos privatumui nebuvimas ir nepageidaujamas poveikis asmens priežiūros procedūrų, tokių kaip maudymasis, apsirengimas ir tualetas; priverstinis abortas, sterilizacija ar nėštumas; ir išnaudojimas.

Be to, negalią turintys asmenys taip pat gali patirti savanorių, profesionalių priežiūros paslaugų teikėjų ar net neoficialių šeimos globėjų seksualinius išpuolius ir prievartą - būtent tų žmonių, kurie skirti asistuoti kasdienėje veikloje. Pavyzdžiai: pagalba transportuojant, maudantis, apsirengiant, tualete, medicininėmis procedūromis, mediciniais tyrimais, kineziterapija, vaistų valdymu, pinigų valdymu, maisto gaminiu, valymu ir apsipirkimu.

Žmonės su negalia gali laukti ilgiau nei negalios neturinys žmonės, kol praneš apie smurtą ir jie gali turėti seksualinės prievartos patirties iš kelių smurtautojų ar per kelerius metus. Be to, išgyvenusiems seksualinę prievartą neįgaliesiems būdingas tas pats seksualinės prievartos ir išnaudojimo poveikis, kaip ir visiems išgyvenusiems žmonėms. Kai jie nėra palaikomi, jiems gali kilti problemų dėl piktnaudžiavimo svaigalais, valgymo sutrikimų, depresijos ir kitų traumos simptomų.

Pokalbiai su neįgaliaisiais išgyvenusiais seksualinę prievartą ir išnaudojimą rodo, kad jie taip pat patiria sunkumų dėl pasitikėjimo, saugumo ir santykių, todėl jie taip pat gali būti socialiai uždari ir prarasti anksčiau įgytus gebėjimus, palaikančius savarankišką gyvenimą.

Smurtą išgyvenę negalią turintys asmenys taip pat gali susidurti su papildomomis savisaugos, susvetimėjimo, atsiribojimo problemomis ir pernelyg nuolaidžiu bei prisitaikančiu elgesiu.

Pagrindinės neįgaliųjų smurto lyties pagrindu priežastys yra tokios pačios kaip ir kitų žmonių:

- Naudojimasis galia
- Nelygybė
- Nepagarba

Daugeliui moterų ir mergaičių smurto lyties pagrindu patirtis kertasi su kitomis nelygybėmis. Tai apima daugumos gyventojų engimą dėl rasės, religijos, amžiaus, klasės, seksualinės orientacijos ir negalios. Visa tai prisideda prie tolesnės marginalizacijos ir moterų bei mergaičių su negalia bendruomenei lemia mažiau galios ir statuso santykiuose, namų ūkiuose.

Būdami smurto lyties pagrindu specialistai, turime bendradarbiauti su moterimis, merginomis ir visais išgyvenusiais smurtą neįgaliais asmenimis, kad galėtume padėti jiems plėtoti savo „galią viduje“ ir turėti „galią“ patiems priimti sprendimus dėl paslaugų ir pagalbos. Turime būti atsargūs, kad nesustiprintume neigiamos ir žalingos neįgaliųjų ir kitų galios dinamikos ir (arba) negalėtume valdyti šių asmenų kurdami ar įgyvendindami programas.

Pratimas – Seksualinio priekabiavimo identifikavimas

Ar pateiktuose scenarijuose vaizduojamas seksualinis priekabiavimas?

1. Emilija yra 19 metų kurčia kolegijos pirmakursė. Ji susiduria su sunkumais įvadiniame algebros kurse. Profesorius jai sako, kad jei ji pabus jo vaikų aukle šį savaitgalį, jis jai parašys įskaitą.

Ne, tai nėra seksualinio priekabiavimo scenarijus. Nebuvo jokio seksualinio pobūdžio elgesio.

2. Emilijos anglų kalbos profesorius sako, kad jei ji eis į pasimatymą su juo penktadienio vakarą, jis užtikrins, kad ji žinos esė klausimus egzaminui.

Taip, šis scenarijus apibūdina seksualinį priekabiavimą. Jei Emilija daro seksualinio pobūdžio paslaugą (eina į pasimatymą), jos profesorius jai pateiks testo klausimus. Ji turėtų pranešti apie šį elgesį pagal kolegijos politiką. Jei jos netenkina kolegijos atsakymas, ji galėtų pateikti skundą kitoms institucijoms.

2.1 Ar Emilijos kurtumas yra seksualinio priekabiavimo rizikos veiksnys?

Gali būti, jei profesorius mano, kad dėl negalios ji tampa lengvu seksualinių paslaugų taikiniu. Jei Emilija taip pat turėtų kognityvinę negalią, ji gali būti suklaidinta, nesupratusi ar pamaloninta

profesoriaus prašymu, o ne įžeista. Profesorius gali bandyti pasinaudoti Emilijos negalia, kad gautų iš jos seksualinę paslaugą.

3. Dženiferė yra vienintelė moteris biure, kuriame dirba keturiolika darbuotojų. Kartais per pietus jos bendradarbis Džo pasakoja seksistinius anekdotus, kuriuos Dženiferė laiko žeminančiais, įžeidžiančiais ir gėdingais.

Šis scenarijus galimai apibūdina seksualinį priekabiavimą. Džo elgesys gali kurti priešišką aplinką. Yra keli veiksniai, lemiantys, ar jo elgesys yra seksualinis priekabiavimas. Elgesys turi būti paplitęs plačiai - tai reiškia, kad jis turi būti „ilgalaikis ir kasdieniškas“ arba kraštutinio pobūdžio. Tai taip pat turi nepagrįstai trukdyti jos darbui. Ne visas seksistinis, grubus ir erzinantis elgesys atitinka seksualinio priekabiavimo standartą. Tačiau kai jis atitinka tą standartą, Dženiferė ar bet kuris iš darbuotojų turi teisę skųstis. Dženiferė galėtų pasikalbėti su priekabiautoju ir (arba) su savo vadovu.

4. Džo darbuotojams persiuntinėja el. laiškus su žeminančiais juokais apie moteris. Dženiferė, kuri yra vienintelė moteris personale, liepė jam sustoti, tačiau jis tik pasišaipė iš jos, kad ji nesuprantanti juokų. Per pastaruosius 6 mėnesius jis kiekvieną dieną siuntė bent vieną ar du iš tokių el. laiškų. Iš temos eilutės ji negali pasakyti, kurios žinutės yra juokai, o kurias reikia atidaryti. Tai sutrikdo jos darbą.

Taip, šis scenarijus apibūdina seksualinį priekabiavimą. Džo aiškiai kuria priešišką aplinką, žinodamas, kad šis elgesys yra įžeidžiantis, ir jis tai daro pakartotinai. Tai trukdo Dženiferės darbui. Ji turėtų pranešti apie seksualinį priekabiavimą, laikantis savo darbovietės politikos šiuo klausimu.

Įsivertinimo testas

1. Kuo skiriasi seksualinis priekabiavimas ir flirtas?

- (a) Nėra jokio skirtumo.
- (b) Flirtas yra priimtinas tarp artimų kolegų, o seksualinis priekabiavimas vyksta tarp nepažįstamų žmonių.
- (c) Flirtas yra malonus abiem žmonėms, o jei elgesys yra seksualinio pobūdžio ir nepageidaujamas - tai seksualinis priekabiavimas. (Teisingai)
- (d) Flirtas yra tada, kai moterys išreiškia savo susidomėjimą, o seksualinis priekabiavimas pasireiškia tada, kai vyras rodo savo susidomėjimą moterimi.

[Pastaba: Tekstas atsiranda po pateikto atsakymo] Lemiamas veiksnys yra poveikis aukai. Flirtas yra malonus abiem žmonėms. Jei elgesys yra seksualinio pobūdžio, yra nepageidaujamas ir priverčia vieną asmenį jaustis nepatogiai ar nesaugiai, tai yra seksualinis priekabiavimas.

2. Pagrindinės neįgaliųjų smurto lyties pagrindu priežastys yra (pažymėti visas tinkančias):

- (a) Žemas statusas bendruomenėje (Teisingai)
- (b) Nelygybė galios santykiuose su kitais žmonėmis (Teisingai)
- (c) Skurdas ir pagrindinių poreikių patenkinimo trūkumas
- (d) Visi išvardinti atsakymai

3. Ar priverstinis nėštumas yra seksualinio smurto forma?

- (a) Taip (Teisingai)
- (b) Ne

4. Žmonės su negalia gali laukti ilgiau nei žmonės neturintys negalios, kad atskleistų seksualinio smurto patirtį.

- (a) Tiesa (Teisingai)
- (b) Melas

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 2.1 – Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 15 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius paprašys dalyvių pagalvoti apie internetinį modulį apie seksualinio smurto rūšis ir formas. Instruktorius gali užduoti šiuos klausimus ir skatinti diskusiją:

- Kokias seksualinio smurto rūšis/formas galėtumėte įvardinti ir apibrėžti? Kas yra seksualinis smurtas/išnaudojimas bendrąja prasme?
- Kodėl asmenys su negalia yra didesnėje rizikoje patirti seksualinį smurtą?
- Kuri internetinio modulio tema/aspektas jums bus įdomiausias/aktualiausias?
- Kokių dar klausimų ar įžvalgų turite dėl šio internetinio modulio?

Darbalapis 2.2 – Atvejo analizė

Tikslas: Praktikuoti seksualinio smurto atpažinimą atliekant atvejo analizę.

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas: Sudarykite mažas dalyvių grupes ir išdalinkite atvejo analizę (pateiktą žemiau), kad jie galėtų ją perskaityti. Paprašykite kiekvienos grupės atsakyti į pateiktus klausimus mažose grupėse. Aptarkite atsakymus grupinėje diskusijoje ir padarykite bendras išvadas.

Atvejis diskusijai:

Lidija yra 32 metų moteris, turinti vidutinio sunkumo raidos negalią. Ji dirba registratore vietinėje bibliotekoje. Jos vadovas Fredas pakartotinai sako Lidijai, kad ji yra graži moteris. Kartais ji specialiai praleidžia autobusą, kad galėtų paprašyti Fredo parvežti ją namo. Fredas yra vedęs ir žino, kad Lidija yra jį įsižiūrėjusi. Kai ji paprašė jo parvežti ją, jis jai pasakė, kad jei ji parodys jam

krūtis, jis parveš ją namo. Lidija pamaloninta dėmesiu ir jaučia, kad parodyti krūtis yra greitas ir paprastas būdas grįžti namo su Fredu.

Klausimai diskusijai:

- Ar prie Lidijos seksualiai priekabiaujama?
- Ar būtų skirtumas, jei Lidija turėtų lengvą raidos negalią? O sunkią raidos negalią?
- Kas, jeigu Fredas paprašytų Lidijos parodyti jam krūtis už papildomą
laisvą pusvalandį pietų pertraukai?
Ar jo elgesys būtų seksualinis priekabiavimas?
- Ar Lidija yra pažeidžiama dažnėjančiam Fredo įžeidžiančiam elgesiui? Kodėl taip arba kodėl ne?

Aptarkite, kaip raidos negalios tipas ir sunkumas galėtų paveikti aukos sugebėjimą tiksliai interpretuoti kito žmogaus elgesio ketinimą ir siekius.

3 MODULIS - Seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, rizikos veiksniai

Tema	SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO/SMURTO PRIEŠ MOTERIS, TURINČIAS PSICHOSOCIALINĘ NEGALIĄ, RIZIKOS VEIKSNIAI
Tikslai	Šis skyrius susideda iš pagrindinių rizikos veiksnių, galinčių turėti įtakos seksualiniam priekabiavimui/smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, arba jį sukelti. Tai apima tokius veiksnius kaip skurdas, žemas ekonominis įgalinimas, amžius, namų aplinka, moterų išsilavinimo lygis, smurtą lyties pagrindu palaikančios normos, institucinės paramos trūkumas ir kt.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Suprasti specifinius seksualinio priekabiavimo rizikos veiksnius, su kuriais susiduria moterys, turinčios psichosocialinę negalią • Gebėti nustatyti šiuos rizikos veiksnius, atliekant praktines užduotis ir žinoti, kokių veiksmų reikia imtis norint juos atpažinti ir užkirsti jiems kelią
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Internetinių mokymų modulis • Savo žinių įsivertinimas • Tiesioginė atvejo analizės diskusija
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1 valanda tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lnetos ir markeriai • Priklijuojami lapeliai, popierius, rašikliai • Atvejo analizės kopijos
Veiklų tvarka:	Internetinis modulis (2 val.) Tiesiogiai: <ul style="list-style-type: none"> • Klausimų-atsakymų sesija apie internetinį modulį (15 min.)

	<ul style="list-style-type: none"> • Smurto lyties pagrindu rizikos veiksnių atvejo analizė (30 min.) • Apibendrinimas ir išvados (5 min.)
Įvertinimas	Savęs įsivertinimo testas (internetinis modulis)
Šaltiniai	<p>Supporting Sexual Assault Survivors With Disabilities (2010). Prieinama: https://www.calcasa.org/wp-content/uploads/2010/12/Survivors-with-Disabilities.pdf</p> <p>Building Capacity for Disability Inclusion in Gender-Based Violence Programming in Humanitarian Settings. Prieinama: https://vivien-project.eu/wp-content/uploads/2019/02/GBV-disability-Tool-4-A-training-module-for-GBV-practitioners-in-humanitarian-settings.pdf</p> <p>Inter-American Development Bank (2019). Violence against Women and Girls with Disabilities. Felipe Herrera Library</p> <p>Ortoleva, S., Lewis, H. (2012). Forgotten sisters – a report on violence against women with disabilities: an overview of its nature, scope, causes and consequences.</p> <p>UNFPA (2018). Five things you didn't know about disability and sexual violence. Prieinama: https://www.unfpa.org/news/five-things-you-didnt-know-about-disability-and-sexual-violence</p> <p>Ortiz, D., Ozemela L., Urban A. (2019) Violence against Women and Girls with Disabilities - Latin America and the Caribbean</p>
Dalomoji medžiaga	Atvejo analizės kopija / po vieną kiekvienam dalyviui

Internetinio modulio teorinis turinys

Seksualinio smurto formos

Svarbu atsiminti, kad neįgalieji gali patirti panašias seksualinio smurto ir išnaudojimo formas kaip ir žmonės neturintys negalios, pavyzdžiui:

- išprievartavimas;
- priverstinis, nepageidaujamas ar užmaskuotas lietimasis;
- pornografijos kūrimas ar jos rodymas be sutikimo;
- seksualinis priekabiavimas, prekyba seksualinėmis paslaugomis;
- nepageidaujami seksualiniai juokai ir bet koks kitas nepageidaujamas seksualinis kontaktas ar veikla;

Žmonėms su negalia seksualinis smurtas taip pat gali pasireikšti kaip:

- priverstinis abortas,
- priverstinė sterilizacija ar nėštumas.

Seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, rizikos veiksniai

Pastaba: Šiame skyriuje „rizikos veiksnys“ nurodomas kaip kintamasis, kurį galima susieti su didesne tikimybe, kad neįgalios moterys taps seksualinio smurto aukomis. Tai darantys įtaką veiksniai ir nebūtinai tiesioginės smurto priežastys. Ne visi, kurie yra priskiriami rizikos grupėms, tampa aukomis, nes tai galiausiai priklauso nuo individualių, santykinų, bendruomeninių ir visuomeninių veiksnių derinio.

Rizikos veiksniai užima pagrindinę vietą prevencijoje, nes bandydami juos sumažinti ar pašalinti galime sumažinti moterų tikimybę tapti aukomis. Žinodami rizikos veiksnius, galime nustatyti didelės rizikos ir mažos rizikos grupes ir atidžiau atkreipti dėmesį į priekabiavimo/smurto prieš moteris požymius. Specialistai yra linkę atpažinti išnaudojimą ankstyvoje stadijoje arba net užkirsti jam kelią, jei žino šiuos rizikos veiksnius:

Visuomenės požiūris į neįgalias moteris:

Paprastai visuomenė jaučiasi nepatogiai, kai neįgalieji turi seksualinių norų, jausmų ir poreikių. Tie patys visuomenės nariai taip pat gali paneigti, kad neįgalieji turi lytinių poreikių arba, kad jie gali būti seksualiai išnaudojami;

Žmonės su negalia, kurie praneša apie seksualinį smurtą ar jį atskleidžia, neturi pakankamai socialinio patikimumo.

Amžius: Jei asmuo, turintis kognityvinę negalią, yra skriaudžiamas ankstyvame amžiuje ir niekas neįsikiša ir nesureaguoja, išnaudojimas gali tęstis ir per pilnametystę bei tikėtina, kad įsitraukt ne vienas smurtautojas.

Socialinė izoliacija: Socialinė izoliacija nulemia ribotą informaciją apie asmeninius santykius ir ribotas galimybes atskleisti apie įvykusį/vykstantį seksualinį smurtą/išnaudojimą;

Kai kurie žmonės su negalia augdami turėjo ribotas galimybes bendrauti ir lavinti socialinius įgūdžius integruotoje aplinkoje;

Kai kuriems žmonėms su negalia kyla didesnė rizika nežinoti, ar jie gali pasakyti „ne“ skausmingiems ar trikdančioms prisilietimams, susijusiems su seksualiniu išnaudojimu.

Skurdas: Pajamų ar pagrindinių maisto ir kitų atsargų trūkumas padidina riziką, kad neįgalios moterys ir mergaitės gali būti išnaudojamos ir paslaugų teikėjų ar bendruomenės narių;

Skurdas taip pat gali padidinti partnerių vykdomos prievartos ir išnaudojimo riziką ir sumažinti galimybes palikti smurtinius santykius dėl priklausomybės nuo kitų.

Moterų išsilavinimo lygis: Mažiau tikėtina, kad moterys su negalia užbaigs pagrindinę mokyklą ir labiau tikėtina, kad jos bus marginalizuojamos ar joms nebus suteikta prieiga prie išsilavinimo;

Neįgalių moterų ir mergaičių švietimo nepalanki padėtis gali sukelti didesnę socialinės atskirties ir skurdo riziką.

Seksualinio švietimo trūkumas: Manoma, kad jaunoms neįgalios moterims nereikia informacijos apie savo seksualinę ir reprodukcinę sveikatą bei teises;

Žmonėms, turintiems raidos sutrikimų, gali trūkti informacijos apie seksualumą, seksualinę prievartą ir asmeninio saugumo strategijas. Ši informacija gali būti nepateikiama specialiojo ugdymo klasėse ar įstaigose. Neformalus globėjai (tėvai, kiti giminaičiai) ir priežiūros paslaugų teikėjai gali nepateikti šios informacijos, nes jos patys jos nežino arba nežino, kaip ją pasidalinti.

Nelygus galios pasiskirstymas: Žmonės su negalia paprastai sulaukia globėjų pagalbos⁵, todėl asmeninės priežiūros metu gali patirti privatumo trūkumą ar nepageidaujamą apnuoginimą, o tai gali sukelti seksualinį priekabiavimą.

Nuolatinis globėjo buvimas šalia taip pat apsunkina neįgaliųjų pranešimą apie priekabiavimą, todėl atminkite šias įžvalgas:

- pirmiausia kalbėkitės tiesiogiai su išnaudojimą išgyvenusiu asmeniu, o ne globėju, šeimos nariais, atvejo vadybininku, socialiniu darbuotoju ar kt.
- įtraukite tėvus, globėjus, sutuoktinius, partnerius, paslaugų teikėjus ir kitus šeimos narius tik tuo atveju, jei nukentėjusysis duoda visišką sutikimą, taip pat gerbkite kliento su negalia konfidencialumą, kaip ir bet kurio kito nukentėjusiojo (jūsų šalyje gali būti privalomi įstatymai pranešti apie neįgalių suaugusiųjų išnaudojimą, nepriežiūrą, smurtą ar kt., patikrinkite tai).

Neįgalumo pobūdis: psichosocialinę negalią turinčios moterys dažniausiai patiria iššūkių, kurie riboja jų galimybes pranešti apie seksualinę prievartą ir išnaudojimą

Apsauginiai seksualinio priekabiavimo/smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, veiksniai

Apsauginiai veiksniai yra veiksniai, kurie paprastai mažina neįgalių moterų prievartos ir (arba) priekabiavimo riziką. Jie apima tai:

Informuotumas apie smurtą: padidina moterų objektyvumą vertinant situaciją.

Žinios apie išnaudojimą ir saugumą: padidina moterų galimybes suvokti, kad jomis piktnaudžiaujama, ir pateikia reikalingos informacijos, kokių veiksmų reikia imtis norint apsisaugoti ir kur kreiptis pagalbos.

Saugumo įgūdžiai: savigynos įgūdžiai arba įgūdžiai pasirinkti ir vadovauti asmeniniams padėjėjams.

Savarankiškas saugumas: moterų pasitikėjimas, kad jos gali palikti prievartos ar smurtines situacijas.

⁵ Globėjas yra tas, kuris teikia pagalbą įvairiais aspektais, kuriuos asmuo padarytų pats, jei neturėtų negalios

Socialinė parama: skatina ir stiprina neįgalias moteris kurti savo asmenines ribas ir sukuria saugią negalią turinčių moterų erdvę pasidalinti apie prievartos požymius, kas yra nemaloni tema.

Saugumą skatinantis neįgalių moterų elgesys: tai apima apsaugos priemonių įgyvendinimą, pavyzdžiui, kaimynų prašymą iškviesti policiją, jei prasideda smurtas, arba turėti paslėptą krepšį su papildomais drabužiais, svarbiais dokumentais ir vertingais daiktais, jei joms reikėtų greitai pabėgti.

Kliūty, su kuriomis susiduria neįgalios moterys

Smurto prieš neįgalias moteris priežastys kyla iš socialinių normų apie neįgalumo pobūdį ir tipą bei lyčių vaidmenis. Neįgalios moterys susiduria su daugeliu kliūčių pabėgti, priešintis, užkirsti kelią smurtui. Tokios kliūty apima, bet neapsiriboja:

- emocinė ir finansinė priklausomybė nuo smurtautojo;
- nenoras būti stigmatizuotai;
- baimės dėl vaikų globos ar buvimo vieniša motina;
- smurto prevencijos programų ir priemonių neprieinamumas ar nepasiekiamumas;
- baimė prarasti pagalbines priemones ar kitą paramą;
- susirūpinimas dėl to, ar ja patikės, jai kalbant apie smurtą;
- nenoras imtis bet kokių veiksmų, nes tai gali sustiprinti smurtą.
- Neįgalios moterys taip pat pranešė, kad smurtą jos patiria ilgesnį laiką ir jaučiasi taip, tarsi turėtų mažiau arba ribotas alternatyvas pabėgti nuo smurto ar jį nutraukti.

Pratimas

Trukmė: 15 minučių

Informacija prieš veiklą: Kai kurios neįgalios moterys ir mergaitės ilgą laiką patiria šeimos narių, globėjų, partnerių ir net paslaugų teikėjų diskriminaciją. Žmonės su negalia gali susidurti su naujais savo nepriklausomybės, sprendimų priėmimo ir statuso pokyčiais santykiuose, namų ūkiuose ir bendruomenėse;

Būdami smurto lyties pagrindu specialistai, turime bendradarbiauti su moterimis, merginomis ir visais išgyvenusiais smurtą neįgaliais asmenimis, kad galėtume padėti jiems plėtoti savo „galią viduje“ ir turėti „galią“ patiems priimti sprendimus dėl paslaugų ir pagalbos. Turime būti atsargūs,

kad nesustiprintume neigiamos ir žalingos neįgaliųjų ir kitų galios dinamikos ir (arba) negalėtume valdyti šių asmenų kurdami ar įgyvendindami programas. Mes taip pat turime remti sutuoktinius, globėjus ir kitus paslaugų teikėjus, kad jie galėtų dalytis „galia viduje“ su moterimis, merginomis ir visais smurtą išgyvenusiais žmonėmis, turinčiais negalią, kad užtikrintų jų poreikių patenkinimą ir kad programos taptų jiems draugiškesnės ir prieinamesnės.

Pratime naudojami terminai:

„Galia virš“ – Šio tipo galia remiasi jėga, prievarta, dominavimu ir kontrole ir daugiausia veikia per baimę. Ji pagrįsta įsitikinimu, kad valdžia yra ribotas išteklius, kurį gali turėti asmenys, ir kad kai kurie žmonės turi galią, o kiti - ne.

„Galia viduje“ – Tai susiję su žmogaus savivertės jausmu ir savęs pažinimu; tai apima gebėjimą atpažinti individualius skirtumus gerbiant kitus; tai apima žmones, jaučiančius savo pajėgumus ir savivertę.

„Galia į“ – Tai nurodo produktyvų ar generuojantį galios potencialą ir naujas galimybes ar veiksmus, kuriuos galima sukurti nenaudojant dominavimo santykių. Tai yra jėga keisti, sukurti kažką naujo ar pasiekti tikslus.

„Galia su“ – Tai yra bendra galia, kuri išauga iš bendradarbiavimo ir santykių. Ji grindžiamas pagarba, abipuse parama, bendra galia, solidarumu, įtaka, įgalinimu ir sprendimų priėmimu bendradarbiaujant. Užuoat dominuojant ir kontroliuojant, ši valdžia skatina kolektyvinius veiksmus ir sugebėjimą veikti kartu.

Veikla:

Perskaitykite šiuos teiginius ir pasirinkite, kokią galią jie nurodo:

1. „Mano dukra su proto negalia yra saugesnė, jei ji lieka namuose. Taigi neleidžiu jai išeiti - laikau užrakintas duris.“ („Galia virš“ – kiti žmonės už ją priima sprendimus)
2. „Ji labai mėgaujasi buvimu šalia kitų žmonių. Ji visada seka savo seserį į kitas veiklą, nors ir pati negali jose dalyvauti.“ („Galia į“ – ji aktyviai siekia paramos)
3. „Mano sesuo yra kurčia, bet jai labai sekasi siūti. Taigi ji tai rodo kitoms mūsų grupės moterims naudodamasi demonstracijomis, o aš išverčiu jos nurodymus.“ (Galia su – moterys dirba kartu)

4. „Nebegaliu dirbti, bet noriu vėl būti naudinga. Gal galiu pasidalinti informacija su kitais žmonėmis, turinčiais negalią.“ (Galia viduje – augantis pasitikėjimas savimi)

5. „Kai kalbėjausi su jos mama dėl siuntimo atlikti medicininę apžiūrą, Ina susinervino ir pradėjo šaukti. Manau, kad ji gali turėti elgesio problemų.“ (Galia virš)

Įsivertinimo testas

A. Su koku smurtu gali susidurti moterys, turinčios negalią?

1. Išprievartavimu
2. Nepageidaujamais prisilietimais
3. Priverstine sterilizacija
4. Visi atsakymai (Teisingai)

B. Visuomenė linkusi į neįgalias moteris žiūrėti kaip į aseksuolius (lytinių poreikių ir norų neturinčius) asmenis

1. Tiesa (Teisingai)
2. Melas

C. Kas gali smurtauti prieš moteris su negalia?

1. Globėjai
2. Socialiniai darbuotojai ar savanoriai
3. Šeimos nariai ar draugai
4. Visi atsakymai (Teisingai)

D. Su kuo turėtumėte pasikalbėti, jei moteris su negalia praneša apie smurtą?

1. Informuoti jos legalų globėją
2. Pasakyti jos šeimos nariams, jei šie reikalauja
3. Su niekuo. Suteikite konfidencialumą nukentėjusiajai ir kalbėkite su kitais tik tada, jei ji duoda visišką sutikimą (Teisingai)

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 3.1 – Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 15 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius paprašys dalyvių pagalvoti apie internetinį modulį apie seksualinio smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites rizikos veiksnius. Instruktorius gali užduoti šiuos klausimus ir skatinti diskusiją:

- Kokius seksualinio smurto prieš neįgalias moteris rizikos veiksnius galėtumėte įvardyti ir apibrėžti? Kas yra rizikos veiksnys bendrąja prasme?
- Kuri internetinio modulio tema/aspektas jums buvo įdomiausias/aktualiausias?
- Kokių dar klausimų ar įžvalgų turite iš šio internetinio modulio?

Darbalapis 3.2 – Atvejo analizė

Tikslas: Apsvarstyti internetinio modulio medžiagą ir praktikuotis nustatyti smurtą bei jo rizikos veiksnius.

Trukmė: 30 minučių

Atvejo analizė diskusijai:

Sabrina yra 13 metų ir turi intelekto negalią. Jos mama sako, kad ji yra „ypatingai aktyvi“. Ji mėgsta šokti ir piešti bei visada eina aplankyti savo kaimynų. Ji visada mokosi ko nors naujo. Sabrina anksčiau eidavo į mokyklą gyvenvietėje, bet dabar ji neberanda, kas eitų kartu su ja. Sabrina mėgsta eiti į lauką net kai jau sutemę. Vieną naktį ji nuėjo į kaimyno namą ir jai grįžus, jos mama pastebėjo, kad ji atrodo pasikeitusi. Mama paklausė Sabriną, kas atsitiko ir ji paaiškino, kad keli vaikinai numovė jos apatinius. Vaikinai sakė, kad kitą kartą jie „žais vyrą ir žmoną“. Jos mama dabar nebeleido Sabrinai lankyti kaimynų, kur buvo vyrų ar berniukų, nes ji jautė, kad Sabrina darys viską, ką tie žmonės jai lieps. Sabrin nuėjo į grupės susitikimą su mama, kurioje kalbėjo apie smurtą gyvenvietėje, tačiau ji iš tikrųjų nekreipė jokio dėmesio - ji labiau norėjo piešti savo piešinį.

Vykdtmas: Sudarykite mažas dalyvių grupes ir išdalinkite atvejo analizę, kad jie galėtų ją perskaityti. Paprašykite kiekvienos grupės atsakyti į pateiktus klausimus mažose grupėse:

- Kokias smurto formas asmuo su negalia patiria šioje atvejo analizėje?
- Kaip šiame atvejyje paveikiami kiti žmonės? Kokiais būdais?
- Išskirkite tris veiksnius, dėl kurių asmuo su negalia tampa pažeidžiamas smurtui lyties pagrindu. Surašykite juos ant lentos.

Apibendrinkite aptardami šiuos klausimus:

- Kokie veiksniai didina negalią turinčių asmenų pažeidžiamumą smurtui lyties pagrindu?
- Ar tai vienodai veikia neįgalius vyrus ir moteris?
- Jei ne, kaip veiksnių poveikis skiriasi?

4 MODULIS – Kaip specialistai gali atpažinti seksualinį priekabiavimą/smurta prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią

Tema	KAIP SPECIALISTAI GALI ATPAŽINTI SEKSUALINĮ PRIEKABIAVIMĄ/SMURTA PRIEŠ MOTERIS, TURINČIAS PSICHOSOCIALINĘ NEGALIĄ
Tikslai	Šioje dalyje pateikiami galimi būdai suprasti, ar moteris/mergina, turinti psichosocialinę negalią, patiria ar yra patyrusi smurtą. Dalį sudaro galimi elgesio bruožai, kūno kalbos ženklai ir kitos svarbios šioje srityje dirbančių specialistų pateiktos pastabos. Pateikiamos priemonės situacijai nustatyti/įvertinti.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Žinoti galimus būdus atpažinti seksualinį priekabiavimą/smurta • Žinoti galimus elgesio bruožus, rodančius patirtą/patiriamą smurtą • Gebėti atpažinti kūno kalbos ženklus ir kitus reikšmingus aspektus • Žinoti savo kaip specialisto pareigas smurto atveju
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Savo žinių įsivertinimas • Diskusija • Kortų žaidimas • Smurto artimoje aplinkoje pavojaus įvertinimo testas
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1,5 valanda tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lentos ir markeriai • Priklijuojami lapeliai, popierius, rašikliai • Kortelės, vaizduojančios skirtingus smurto požymius • Smurto artimoje aplinkoje pavojaus įvertinimo testo kopijos (Darbalapis 4.3)
Veiklų tvarka:	Internetinis modulis (2 val.)

	<p>Tiesiogiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pristatymas (5 min.) • Klausimų-atsakymų sesija (15 minutes) • Diskusija apie internetinio modulio turinį (20 min.) – Darbalapis 4.1 • Skirtingos smurto formos (30 min.) – Darbalapis 4.2 • Smurto artimoje aplinkoje pavojaus įvertinimo testas – Darbalapis 4.3 • Apibendrinimas ir išvados (5 min.)
Įvertinimas	Savęs įsivertinimas (internetinis modulis)
Šaltiniai	<p>Women's experiences of Domestic Violence and Abuse. Prieinama: https://healthtalk.org/womens-experiences-domestic-violence-and-abuse/recognising-domestic-violence-and-abuse</p> <p>Coronavirus disease (COVID-19): Violence against women. Prieinama: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-violence-against-women</p> <p>Recognising domestic abuse. Prieinama: https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/recognising-domestic-abuse/</p>

Internetinio modulio teorinis turinys

Smurto ženklų atpažinimas

Smurto atpažinimas gali vykti keliais būdais:

- Tiesiogiai stebint specialistui
- Iš pačios nukentėjusios moters
- Iš šeimos nario ar draugo
- Iš kitų trečiųjų šalių

Smurto formos ir ženklai

- **Fizinis smurtas** yra tyčinis kūno sužalojimas. Keletas pavyzdžių yra trenkimas, gnaibymas, smaugimas, spardymas, stumdymas, narkotikų ar fizinio suvaržymo naudojimas.
- **Seksualinis smurtas** yra seksualinis kontaktas be sutikimo (bet koks nepageidaujamas seksualinis kontaktas). Pavyzdžiai: nepageidaujamas lietimasis, išprievartavimas, sodomija, priverstinis apsinuoginimas, atviras seksualinis fotografavimas.
- **Psichologiškai netinkamas elgesys** ar emocinis smurtas sąmoningai sukelia psichinę ar emocinę skausmą. Pavyzdžiai: bauginimas, prievarta, tyčiojimas, priekabiavimas, elgesys su suaugusiuoju kaip su vaiku, suaugusio žmogaus izoliacija nuo šeimos, draugų ar reguliarios veiklos, tylos naudojimas elgesio kontrolei ir šaukimas ar keiksmazodžiai, sukeliantys psichinę kančią..
- **Išnaudojimas/pasinaudojimas** įvyksta, kai pažeidžiamas suaugęs asmuo, jo ištekliai ar pajamos yra neteisėtai ar netinkamai naudojami kito asmens pelnui ar naudai gauti. Kaip pavyzdį galima paminėti neteisėtą pinigų išėmimą iš kito asmens sąskaitos, čekių klastojimą ar daiktų vagystę iš pažeidžiamo suaugusiojo namų.
- **Nepriežiūra** atsiranda tada, kai asmuo savo veikimu ar neveikimu nesuteikia pažeidžiamam suaugusiajam priežiūros, reikalingos pažeidžiamo suaugusio asmens fizinei ar psichinei sveikatai palaikyti. Pavyzdžiui, nepateikiami pagrindiniai dalykai, tokie kaip maistas, vanduo, drabužiai, saugi vieta gyventi, vaistai ar sveikatos priežiūra.

- **Savęs apleidimas** įvyksta tada, kai pažeidžiamas suaugęs žmogus nesugeba tinkamai pasirūpinti savimi ir kelia pavojų savo gerovei. Pavyzdžiai: pažeidžiamas suaugęs žmogus, gyvenantis pavojingomis, nesaugiomis ar antisanitarinėmis gyvenimo sąlygomis arba neturintis pakankamai maisto ar vandens.
- **Atsisakymas/palikimas** įvyksta, kai pažeidžiamas suaugęs žmogus lieka be galimybės įsigyti reikiamo maisto, drabužių, pastogės ar sveikatos priežiūros paslaugų. Kaip pavyzdį galima paminėti pažeidžiamo suaugusiojo palikimą viešoje vietoje arba pažeidžiamo suaugusiojo palikimą namuose, šiam neturint lėšų pagrindinėms gyvenimo reikmėms įsigyti.

Pagrindiniai įspėjamieji smurto ženklai

Kai kuriuos smurto požymius, pavyzdžiui, fizinius, gali būti lengva nustatyti. Kiti dalykai gali būti lengvai nepaaiškinami ar nepastebimi - tarkime, nekreipimas dėmesio į tai, kad draugas praleido užsiėmimą, kuris kažkada jums patiko kartu, nes paprasčiausiai prarado susidomėjimą.

Smurtas namuose kiekvieną žmogų veikia skirtingai, tačiau jis daro poveikį visiems tiek fiziškai, tiek psichologiškai. Dažnai tai yra susijusių smurto artimoje aplinkoje požymių visuma, kuri nurodo, kad asmeniui gresia pavojus.

- Fiziniai smurto ženklai
- Emociniai smurto ženklai
- Elgesio pokyčiai
- Rodomi baimės ženklai
- Rodomi ženklai, kad asmuo kontroliuojamas

Kokie yra smurto požymiai?

Moterims ir merginoms, turinčioms psichosocialinę negalią, yra nepaprastai sunku pasidalinti, kad jos patyrė priekabiavimą, išprievartavimą ar kitokį smurtą lyties pagrindu. Toliau pateikiami keli ženklai, į kuriuos galite atkreipti dėmesį, kad būtumėte įspėti apie galimą prievartą prieš moterį.

Atkreipkite dėmesį, kad šie požymiai gali būti įspėjimai apie smurtą, tačiau juos taip pat gali sukelti įvairios situacijos. Turėtumėte juos naudoti kaip „raudonas vėliavas“, kad galėtumėte toliau tirti situaciją, o ne laikyti neginčijamais įvykdyto smurto įrodymais.

Fiziniai ženklai (ką galite tiesiogiai matyti ir (arba) ką gali įvertinti medicinos specialistas)

- Matomi nubrozdinimai, įbrėžimai ar žymės
- Staigus pasikeitimas kaip mergina vaikšto
- Skausmas ar niežėjimas genitalijų srityje
- Nepaaiškinami, neaiškūs ar įtartini medicininiai skundai
- Simptomai, susiję su venerine liga, pavyzdžiui, opos
- Nėštumo požymiai, pykinimas, energijos trūkumas, padidėjęs apetitas, išsikišęs skrandis
- Kaulų lūžiai
- Daugybė mėlynių, kurios visos yra skirtingose gijimo stadijose
- Infekcijos genitalijų srityse, ypač lytiniu keliu plintančios infekcijos
- Diskomfortas/sunkumas vaikstant ar sėdint
- Psichosomatiniai simptomai, pavyzdžiui, pasikartojantis pilvo ar galvos skausmas
- Prarasta šlapimo pūslės ar žarnyno kontrolė

Emociniai ženklai (Pokyčiai nuotaikose ar emocijose)

- Depresija, atsiskyrimas ar polinkis į savižudybę
- Savęs žalojimas, kaip pjaustymasis
- Staigus ar ekstremalus nuotaikų ar emocijų pasikeitimas; padidėjęs dirglumas, pyktis ar įtūžis
- Perdėtas verkimas
- Staigus elgesys, paremtas jausmais ar agresyvu, maištingas elgesys
- Socialinė izoliacija – buvimas atsiskyrus, intravertiškai, be draugų

Elgesio ženklai (Pokyčiai elgesyje, lyginant jį su įprastu)

- Nesaugumo, išsigandimo elgesys
- Galimas alkoholio ar kitų narkotikų vartojimas
- Negebėjimas susikoncentruoti į konkrečią užduotį
- Perdėtas krūptelėjimo refleksas
- Šlapinimasis į lovą, košmarai, baimė eiti miegoti ar kiti miego trukdžiai
- Netinkamos seksualinės veiklos vykdymas arba neįprasto susidomėjimo seksualiniais dalykais rodymas
- Perdėtai seksualizuotas elgesys
- Bėgimas iš namų

Pasirodantys baimės ženklai

- Baimė eiti namo po mokyklos ar darbo
- Konkretaus globėjo ar vieno iš tėvų baimė
- Konkrečių vietų, žmonių, veiklų, buvimo vienai su tam tikrais žmonėmis baimė
- Medicininių tyrimų baimė
- Baimė likti vienam, kai reikia naudotis tualetu patalpomis

Ženkli, kad asmuo kontroliuojamas

- Kažkas seka viską, ką asmuo daro. Visą laiką stebima, kur asmuo yra ir su kuo.
- Kažkas neleidžia jiems susitikti su draugais, šeima ar eiti į darbą ar mokyklą.
- Kažkas reikalauja, kad asmuo iškart atsakytų į jų žinutes, el. laiškus ir skambučius, ir reikalauja pasakyti socialinių tinklų, el. pašto ir kitų paskyrų slaptažodžius.
- Kažkas bando kontroliuoti, kaip asmuo išleidžia pinigus, ar kontroliuoja jų vaistų ar kontraceptinių tablečių vartojimą.
- Kas nors priima kasdienius sprendimus dėl jų, pavyzdžiui, ką dėvėti ar valgyti.

Pavojaus įvertinimas

„Pavojaus įvertinimą“ iš pradžių sukūrė tyrėjas Campbellas (1986), konsultuodamasis su smurtą patyrusiomis moterimis, prieglaudos darbuotojais, teisėsaugos pareigūnais ir kitais klinikiniais smurto ekspertais. Pavojaus įvertinimas padeda nustatyti, kokio lygio smurtą patiria/patyrė moteris nuo savo intymaus partnerio. Testu negalima nuspėti, kas nutiks bet kurio žmogaus gyvenime, tačiau galima atkreipti aukų/ar specialistų dėmesį į žmogžudystės pavojų smuto situacijose ir apibrėžti, kiek rizikos veiksnių yra konkrečiose situacijose. Šaltinis: <https://www.dangerassessment.org/DA.aspx>

Įsivertinimo testas

A. Kaip galima sužinoti apie vykstantį/vykusį smurtą?

1. Tiesiogiai stebint specialistui
2. Iš pačios nukentėjusios moters
3. Iš šeimos nario ar draugo
4. Iš kito specialisto/kolegos
5. Visi išvardinti variantai (teisingai)

B. Kas gali būti laikoma smurtu?

1. Fizinis išnaudojimas
2. Seksualinis išnaudojimas
3. Psichologiškai netinkamas elgesys
4. Išnaudojimas
5. Nepriežiūra
6. Savęs apleidimas
7. Atsisakymas/palikimas
8. Visi išvardinti variantai (teisingai)

C. Kas galėtų būti svarbiausi smurto požymiai?

1. Fiziniai ženklai
2. Emociniai smurto ženklai
3. Elgesio pokyčiai
4. Pasirodantys baimės ženklai
5. Ženklai, kad asmuo yra kontroliuojamas
6. Visi išvardinti variantai (teisingai)

D. Koks yra pavojaus vertinimo testo tikslas?

1. Užkirsti kelią kito smurto atsiradimui
2. Sumažinti smurto sukeltą žalą
3. Nustatyti ir žinoti smurto riziką (teisingai)

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 4.1 – Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 20 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius prašo kiekvieno dalyvio ant *žalios* spalvos lapelio užrašyti galimas smurto rūšis, kurios, jo manymu, yra aktualiausios jo/jos darbui, ir ant *geltono* lapelio – smurtą, kurį sunkiau atpažinti praktikoje. Tada vedėjas išsirinks temas, kurios paminėtos kaip svarbiausios ir sunkiau atpažįstamos daugumai dalyvių, ir užduos šiuos klausimus:

- Kodėl šią problemą laikote aktualiausia/svarbiausia? Kaip tai susiję su jūsų praktika?
- Ar galite paminėti situaciją, kurioje galbūt susidūrėte su šia problema?
- Kokių siššūkius matote smurto rūšių atpažinimui praktikoje?
- Ką galima padaryti, kad šie sunkumai būtų apeiti?

Darbalapis 4.2 – Kortų žaidimas

Tikslas: Įsitikinti, kad smurto terminas dalyvių suprantamas teisingai

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas: Suskirstykite dalyvius grupėms, kad turintieji tas pačias pareigas, profesines atsakomybes būtų vienoje grupėje. Jei visi dalyviai priklauso tai pačiai grupei, galite sudaryti mažesnes grupes ir ne pagal profesiją.

Kiekvienai grupei paskirstykite pasirinktas korteles, nurodančiose po vieną skirtingą smurto ženklą, ir paprašykite kiekvienos komandos apibrėžti galimą grupės tipą, kuriai toks smurtas priklausytų.

Aptarkite atsakymus grupėje - ištaisykite galimus neteisingus aiškinimus. Galimas skirtingų smurto rūšių persipynimas yra logiškas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas mažiau regimiems smurto atvejams.

Kortų temos

Fizinio smurto ženklai

- Nubrozdinimai, pajuodusios akys, randai, įdrėskimai, virvių žymės
- Kaulų lūžiai
- Atviros žaizdos, įpjovimai, pradūrimai, negydomi sužalojimai įvairiais gijimo etapais
- Sulaužyti akiniai/rėmeliai ar bet kokie fiziniai požymiai, kad asmuo buvo nubaustas ar suvaržytas
- Laboratorinių tyrimų duomenys apie vaistų perdozavimą arba nepakankamą dozę skirtų vaistų
- Asmens pranešimas apie trenkimus, spardymus ar kitą nederamą elgesį
- Pažeidžiamo suaugusiojo staigūs elgesio pokyčiai
- Globėjo atsisakymas leisti lankytojams lankyti pažeidžiamą suaugusįjį privačiai

Seksualinio smurto ženklai

- Mėlynės aplink krūtis ar lytinių organų sritį
- Nepaaiškinama venerinė liga ar lytinių organų infekcijos
- Nepaaiškinamas kraujavimas iš makšties ar išangės
- Suplyšęs, dėmėtas ar kruvinas apatinis trikotažas
- Asmens pranešimas apie seksualinę prievartą ar prievartavimą

Psichologiškai netinkamo elgesio/emocinio smurto ženklai

- Emocinis nusiminimas ar susijaudinimas
- Buvimas labai uždaru ir nesukalbamu ar neatsakančiu, nereaguojančiu
- Neįprastas elgesys, dažniausiai susijęs su demencija (pavyzdžiui, čiulpimas, kandimas, sūpavimasis)
- Nervingumas būnant prie tam tikrų žmonių
- Asmens pranešimas apie netinkamą elgesį žodžiu ar psichologiškai

Nepriežiūros ženklai

- Dehidratacija, nepakankama mityba, negydytos ar netinkamai gydomos sveikatos problemos ir prasta asmens higiena

- Neprižiūrimos ar negydytos sveikatos problemos
- Pavojingos ar nesaugios gyvenimo sąlygos (pavyzdžiui, netinkami laidai, nėra šilumos ar tekančio vandens)
- Antisanitariškos ir nešvarios gyvenimo sąlygos (pavyzdžiui,

nešvarumai, blusos, utėlės ant žmogaus, sutepta patalynė, išmatų/šlapimo kvapas, netinkami drabužiai)

- Asmens pranešimas apie netinkamą elgesį ir nesirūpinimą juo

Savęs apleidimo ženklai

- Dehidracija, nepakankama mityba, negydytos ar netinkamai gydomos sveikatos problemos ir prasta asmens higiena
- Pavojingos ar nesaugios gyvenimo sąlygos
- Antisanitarinės ar nešvarios gyvenamosios patalpos (pavyzdžiui, gyvūnų ar vabzdžių užkrėtimas,

neveikiantis tualetas, išmatų ar šlapimo kvapas)

- Netinkama ir (arba) nederama apranga, būtinų medicinos priemonių trūkumas
- Itin netinkamas būstas ar benamystė
- Nepakankama medicininė priežiūra, netinkamai vartojami paskirti vaistai

Išnaudojimo/pasinaudojimo ženklai

- Staigūs banko sąskaitos ar veiksmų sąskaitoje pokyčiai, įskaitant nepaaiškinamą didelių pinigų sumų atsiėmimą
- Papildomų vardų įtraukimas į banko kortelės parašus
- Neteisėtas/be leidimo lėšų paėmimas naudojant bankomato kortelę
- Staigūs testamentų ar kitų finansinių dokumentų pakeitimai
- Nepaaiškinamas lėšų ar vertingų daiktų dingimas

- Neapmokėtos sąskaitos, nepaisant to, kad yra pinigų joms apmokėti
- Parašo klastojimas dėl finansinių operacijų ar nuosavybės teisių
- Staigus anksčiau nematytų giminaičių, pretenduojančių į teises į pažeidžiamo suaugusiojo turtą, pasirodymas
- Nepaaiškinamas staigus turto perdavimas šeimos nariui ar asmeniui už šeimos ribų
- Paslaugų teikimas, kurios nėra būtinos

- Asmens pranešimas apie išnaudojimą/pasinaudojimą

Atsisakymo/palikimo ženklai

- Pažeidžiamo suaugusio asmens palikimas/apleidimas viešoje vietoje
- Pažeidžiamą suaugusiojo apleidimas jo/jos namuose ar gyvenamojoje erdvėje
- Asmens pranešimas apie buvimą paliktu

Darbalapis 4.3 – Smurto artimoje aplinkoje pavojaus įvertinimo testas

Tikslas: pasiūlyti patikimą įrankį, kurį specialistai gali naudoti galimai smurto artimoje aplinkoje rizikai įvertinti

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas:

Kaip atlikti pavojaus vertinimą: paaiškinkite dalyviams pavojaus vertinimo testo pagrindimą (Jacquelyn C. Campbell, Ph.D., R.N.)

Pavojaus vertinimo testas yra padalintas į dvi dalis: kalendorinį įvertinimą ir 20 klausimų testą. Kiekvienas jų skirtas tam tikram tikslui:

- Kalendorinis įrankis padeda įvertinti fizinės prievartos sunkumą ir dažnumą per praėjusius metus. Moters prašoma pažymėti apytikslę įvykio datą ir įvertinti sunkumą skalėje nuo vieno iki penkių. Ši testo dalis buvo skirta padidinti moters, kuri gali neigti smurtą, sąmoningumą.
- 20 klausimų testas yra sistema, pagal kurią moters prašoma atsakyti paprastais „taip“ arba „ne“ atsakymais. Kai kurie rizikos veiksniai apima praeities grasinimus mirtimi, partnerio užimtumo statusą ir partnerio galimybę gauti ginklą.

Ką vertinimas gali jums atskleisti

Nors kalendorinė dalis naudojama smurtui sekti arba aiškesniam smurto istorijos portretui pateikti, testo dalis skirta nustatyti rizikai čia ir dabar.

Remiantis testo rezultatais, rizikos lygis bus nustatytas taip:

- ypatingas pavojus, jei atsakėte „taip“ į 18 ar daugiau klausimų.
- didelis pavojus, jei atsakėte „taip“ į 14–17 klausimų.
- padidėjęs pavojus, jei į 8-13 klausimų atsakėte „taip“.

Dalyviai testą gali išbandyti čia: <https://www.dangerassessment.org/DA.aspx>

5 MODULIS – Reikšmingi teisės aktai ir aukų teisės

Tema	KUR IR KĄ SPECIALISTAI GALI RASTI KAIP ŽMOGAUS TEISIŲ, EUROPOS TEISĖS IR NACIONALINĖS TEISĖS ŠALTINIUS, KAD TURĖTŲ PRIEMONES DIRBTI SU SEKSUALINIO SMURTO ATVEJ AIS P R I E Š M O T E R I S I R M E R G A I T E S S U P S I C H O S O C I A L I N E N E G A L I A
Tikslai	Šiame skyriuje pateikiama informacija apie pagrindines teises priemones, kuriomis galima pasinaudoti susiduriant ar siekiant užkirsti kelią smurtui ir prievartai prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią. Dalyviai sužinos apie pagrindinius teisės šaltinius nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygiu.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Žinoti pagrindines žmogaus teises, susijusias su smurtu ir prievarta prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią • Žinoti pagrindinius įstatymų ir teisių šaltinius tiek tarptautiniu, tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu • Gebėti atskirti lytį kaip teisių klausimą ir kaip civilinės teisės pažeidimą ar nusikaltimą prieš moteris ir mergaites su psichosocialine negalia
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Internetinis modulis • Diskusija • Savo žinių įsivertinimas
Trukmė:	4 valandos savarankiško mokymosi – 1 valanda tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lentos ir markeriai • Popierius, rašikliai • Atvejo analizės scenarijaus kopijos (Darbalapis 1)/po kopiją kiekvienam dalyviui • Kamuolys ar kitas objektas
Veiklų tvarka:	Internetinis modulis (4 val.) Tiesiogiai (1 val.):

	<ul style="list-style-type: none"> • Prisistatymas (5 min.) • Klausimų-atsakymų sesija (10 minutes) • Atvejo analizė ir diskusija apie internetinio modulio turinį (45 min.) – worksheet 1
Įvertinimas	Savęs įsivertinimas
Šaltiniai	https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0099 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R0606 https://hudoc.echr.coe.int https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list-/conventions/rms/090000168008482e

Internetinio modulio teorinis turinys

Ižanga

Psichosocialinę negalią turinčių moterų teises, susijusias su jų seksualumu, gina daugybė teisinių šaltinių, kilusių iš tarptautinių sutarčių, Europos įstatymų ir nacionalinių įstatymų, apimančių moteris ir neįgalius asmenis. Be to, kiti teisės šaltiniai, apimantys žmogaus teises ir aukų teises apskritai taip pat yra svarbūs šiame modulyje. Šiame modulyje pateiksime jums svarbiausius šaltinius.

Tarptautinės konvencijos

Tarptautinė konvencija ar sutartis yra skirtingų šalių susitarimas, teisiškai įpareigojantis susitariančiąsias valstybes vykdyti tai, kas išdėstyta tekstuose. Esamos tarptautinės konvencijos apima skirtingas sritis, tačiau mums aktualios yra žmogaus teisių konvencijos.

Tarptautinės konvencijos, apsaugančios moteris:

- **Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, Niujorkas, 1979 m. gruodžio 18 d.**

1979 m. gruodžio 18 d. Jungtinių Tautų Generalinė asamblėja priėmė „Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims“ (taip pat vadinamą CEDAW). Ji kaip tarptautinė sutartis įsigaliojo 1981 m. rugsėjo 3 d., kai dvidešimtoji šalis ją ratifikavo. Konvencija 1 straipsniu apibrėžia diskriminaciją kaip „skirtumų, išimčių ar apribojimų darymą lyties pagrindu ... politinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, pilietinėje ar kurioje nors kitoje srityje“.

Priimdamos Konvenciją, valstybės įsipareigoja imtis daugybės priemonių, kad būtų panaikinta visų formų moterų diskriminacija, įskaitant:

- įtraukti į savo teisinę sistemą vyrų ir moterų lygybės principą, panaikinti visus diskriminacinius įstatymus ir priimti tinkamus įstatymus, draudžiančius moterų diskriminaciją;
- įsteigti tribunolus ir kitas viešąsias institucijas, kad būtų užtikrinta veiksminga moterų apsauga nuo diskriminacijos; ir
- užtikrinti, kad asmenys, organizacijos ar įmonės pašalintų visus moterų diskriminacijos veiksmus (daugiau informacijos žr. 2 ir 3 straipsniuose).

Ne rečiau kaip kas ketverius metus valstybės, šios Konvencijos šalys, Komitetui pateiks nacionalinę ataskaitą, nurodydamos priemones, kurių jos ėmėsi Konvencijos nuostatomis įgyvendinti.

- **Stambulo konvencija**

2008 m. gruodžio mėn. Europos Taryba įsteigė Ad Hoc smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo komitetą (CAHVIO), siekdama parengti Konvencijos tekstą, kuris pristatytas pasirašymui Stambule 2011 m. gegužės 11 d. Ji įsigaliojo 2014 m. rugpjūčio 1 d.

Stambulo konvencija remiasi keturiais principais:

- Prevencija;
- Apsauga;
- Patraukimas baudžiamojon atsakomybėn;
- Suderintos politikos.

- **Prevencija**

Jei šalis ratifikavo Stambulo konvenciją, ji turės imtis prevencinių priemonių, pagrįstų sąmoningumo didinimu ir švietimu apie lyčių vaidmenis gerbiant vienas kitą, antidiskriminaciją ir smurto prevenciją:

- Skatinti žiniasklaidą ir privatųjį sektorių nustatyti standartus, kurie sustiprintų pagarbius lyčių vaidmenis ir užginčytų požiūrį, pateisinantį smurtą prieš moteris
- Visose švietimo pakopose į oficialias mokymo programas turėtų būti įtrauktas švietimas ne-smurto ir moterų bei vyrų lygybės klausimais
- Turi būti skatinamos įvairių smurto formų, jų sukrečiančio pobūdžio ir poveikio moterims ir vaikams informuotumo didinimo kampanijos
- Valstybės turėtų sukurti programas, mokančias smurtaujančius artimoje aplinkoje asmenis ir seksualinius nusikaltėlius priimti nesmurtinį elgesį ir išvengti pakartotinio nusikaltimo
- Turėtų būti parengtos programos ir veiklos, skirtos suteikti moterims daugiau galimybių, atsižvelgiant į žmogaus teisių požiūriu pažeidžiamų situacijų specifinius poreikius
- Lyčių stereotipai turėtų būti ginčijami skatinant socialinius ir kultūrinius moterų ir vyrų elgesio pokyčius
- Profesionalai, dirbantys su aukomis ar smurtautojais, turėtų būti mokomi atpažinti smurtą ir į jį reaguoti bei tinkamai pranešti

- Turėtų būti skatinamas aktyvus vyrų ir berniukų įsitraukimas į smurto prevenciją

- **Apsauga**

Aukų ir liudininkų saugumas ir poreikiai turi būti visų šalies priimtų apsaugos priemonių pagrindas. Šalių prašoma įgyvendinti veiksmus, padedančius apsaugoti moteris, kurios nusprendžia pranešti apie smurto atvejus, ir jų vaikus, jei tokių yra.

- Aukos turi būti informuotos apie savo teises ir žinoti, kur ir kaip gauti pagalbą jiems suprantama kalba
- Aukos turėtų turėti galimybę naudotis specializuotomis moterų pagalbos paslaugomis
- Aukos turi būti informuotos apie atitinkamus regioninius ir tarptautinius skundus ir turėti prie jų prieigą
- Nukentėjusiosios turi turėti galimybę naudotis vietine, lengvai prieinama moterų ir vaikų prieglauda
- Aukos turi turėti galimybę patekti į netoliese esantį lengvai pasiekiamą centrą, kuriame teikiamos neatidėliotinos medicinos konsultacijos, traumų ir teismo medicinos paslaugos
- Kiekvienas asmuo turi būti raginamas pranešti apie smurto veiksmus atitinkamoms institucijoms, kad būtų išvengta tolesnių incidentų, o konfidencialumo taisyklės neturėtų trukdyti specialistams to daryti, jei tai yra pagrįsta
- Policijai turėtų būti suteikti įgaliojimai tam tikrą laiką pašalinti smurtautojus iš savo namų ir nurodyti jiems likti nuošalyje nuo aukos.
- Apsaugos ar sulaikymo nurodymai turėtų būti lengvai prieinami, kad nukentėjusiąją būtų galima nedelsiant apsaugoti
- Aukos turi turėti prieigą prie visoje valstybėje visą parą teikiamos nemokamos ir konfidencialios pagalbos telefonu linijos, teikiančios ekspertų patarimus ir nukreipiančios į atitinkamas paslaugas.
- Jei yra smurto atvejų istorija, sprendimuose dėl globos ir lankymo turi būti teikiama pirmenybė vaiko ir aukos teisėms ir saugumui
- Turi būti atsižvelgiama į smurto liudytojų vaikų interesus ir teikiamos pagal amžių tinkamos psichosocialinės konsultacijos

- **Patraukimas baudžiamojon atsakomybėn**

Konvenciją ratifikavusios šalys turi įsitikinti, kad smurtautojai yra tinkamai teisiami ir smurtas prieš moteris iš tikrųjų laikomas sunkiu nusikaltimu. Šis principas taip pat susijęs su aukos teisių apsauga tyrimo ir teismo proceso metu.

Valstybės turi priimti įstatymus, kuriais baudžiamas bet koks smurtas prieš moteris ir užtikrinti, kad kultūra, tradicijos ar vadinamoji „garbė“ nebūtų laikomi smurto pateisinimu.

Teisėsaugos institucijos turės nedelsiant reaguoti į pagalbos iškvietimus, tinkamai valdyti pavojingas situacijas ir ištirti visus įtarimus dėl smurto prieš moteris.

Valstybės turi užtikrinti, kad už nusikalstamas veikas ir apsaugos orderių pažeidimus būtų taikomos atitinkamos baudžiamosios ar teisinės sankcijos.

Smurtinių nusikaltimų prieš moteris tyrimas ar patraukimas baudžiamojon atsakomybėn nepriklausys nuo aukos pranešimo ar skundo ir netgi gali tęstis, jei auka atsiims savo pareiškimą ar skundą.

Valstybės turėtų užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į apsunkinančias aplinkybes.

Priemonės, susijusios su patraukimo baudžiamojon atsakomybėn etapu aukos teisių požiūriu, yra šios:

- Atliekant tyrimus ir teisinius procesus aukos bus gerbiamos visais etapais ir nebus kaltinamos
- Aukų teisė į privatumą bus užtikrinama bet kokia forma, pavyzdžiui: atsižvelgiant į jų įvaizdį, jei įmanoma, vengiant kontakto tarp jų ir įtariamo smurtautojo, joms bus suteikta galimybė liudyti teismo salėje pasitelkiant ryšių technologijas arba bent jau be įtariamo kaltininko buvimo ir aptarti jų seksualines istorijas civilinėse ar baudžiamosiose bylose bus leidžiama tik tada, kai tai yra aktualu ir būtina
- Nukentėjusioms bus suteikta teisė gauti informaciją apie jų bylos eigą ir rezultatus bei vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų bei smurto artimoje aplinkoje konsultantų parama tyrimo ir teismo proceso metu. Be to, joms bus suteikta nemokama teisinė pagalba, prireikus suteikiami nepriklausomi ir kompetentingi vertėjai žodžiu, ir pagal įstatymą bus pareikalauta žalos atlyginimo iš smurtautojų bei paduoti į teismą valstybės valdžios institucijas, jei šios neatliks prevencinių ir apsaugos pareigų

- Smurto aukos ir jų šeimos nariai bus apsaugoti visais tyrimo ir teisminių procesų etapais nuo bauginimo, keršto ir pakartotinio persekiojimo. Jie bus informuoti apie bet kokį smurtautojo pabėgimą ar paleidimą, o alternatyvios ginčų sprendimo galimybės, pavyzdžiui, tarpininkavimas tarp aukos ir smurtautojo nebus privalomos
- Nukentėjusiems vaikams ir liudytojams bus suteiktos tinkamos
- **Suderintos politikos**

specialios apsaugos priemonės ir jiems bus leista pradėti teisinius veiksmus ir praėjus pakankamai nemažai laiko nuo pilnametystės

- Rizikos vertinimai bus atliekami bendradarbiaujant su visomis susijusiomis agentūromis ir institucijomis

Jei šalis ratifikavo Stambulo konvenciją, ji turės užtikrinti, kad būtų sukurti mechanizmai, užtikrinantys visų susijusių subjektų (įskaitant NVO) bendradarbiavimą, ir kad smurto prieš moteris reiškinys būtų stebimas, tiriamas ir finansuojamas.

Su suderinimu susiję šios priemonės:

- Valstybės turi užtikrinti, kad yra tinkamų mechanizmų, užtikrinančių veiksmingą teismų, prokurorų, teisėsaugos agentūrų, vietos ir regionų valdžios institucijų ir NVO bendradarbiavimą.
- Valstybės turi įsteigti arba paskirti valstybinę įstaigą, kuri prižiūrėtų Stambulo konvencijos koordinavimą, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą
- Valstybės privalo užtikrinti tinkamą finansavimą visiems partneriams, dalyvaujantiems Stambulo konvencijos įgyvendinime, įskaitant NVO
- Valstybės turi priimti įstatymus ir pagalbines priemones bei į aukas orientuotus įstatymus, kad būtų užkirstas kelias visų formų smurtui prieš moteris
- Valstybės turi rinkti duomenis bei tirti visų formų smurto prieš moteris paplitimą ir jų priemonių veiksmingumą, kuriomis bus dalijamasi su visuomene ir panašiomis kitų šalių agentūromis, kad būtų galima palyginti ir skatinti bendradarbiavimą

Tarptautinės konvencijos, apsaugančios žmones su negalia:

- **Neįgaliųjų teisių konvencija**

Konvencija dėl neįgaliųjų teisių yra tarptautinė žmogaus teisių sutartis, kurią 2006 m. priėmė Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja; ji buvo pasirašyta 2007 m. ir įsigaliojo 2008 m. gegužės 3 d., ratifikavus dvidešimtai šios Konvencijos Šaliai.

Konvencija parodė „paradigmos perėjimą“ nuo tradicinio labdaros, medicininio požiūrio į neįgalumą į žmogaus teisėmis pagrįstą požiūrį, ir tai yra ypač aktualu, nes pabrėžiama neįgalių moterų ir neįgalių vaikų, kaip grupių, kurios susiduria su daugialypėmis ir susikertančiomis diskriminacijos formomis, teisės ir įgalinimas. Konvencijoje priimta plati neįgaliųjų asmenų kategorizacija ir dar kartą patvirtinama, kad visi visų rūšių negalią turintys asmenys turi teisę naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis.

Konvencijoje yra daug straipsnių, tačiau svarbiausias mūsų atveju yra 16 straipsnis - Laisvė nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos: šiame straipsnyje sakoma, kad valstybės, šios Konvencijos Šalys, imsis visų tinkamų priemonių, kad apsaugotų neįgaliuosius tiek namuose, tiek už jų ribų nuo visų rūšių išnaudojimo, smurto ir prievartos, įskaitant jų lyties pagrindus. Tai apima informacijos teikimą ir švietimą, kaip išvengti išnaudojimo, smurto ir prievartos atvejų, juos atpažinti ir apie juos pranešti. Turėtų būti įgyvendintos visos tinkamos priemonės neįgaliųjų, tapusių bet kokio išnaudojimo, smurto ar prievartos aukomis, fiziniams, pažintiniams ir psichologiniams atsigavimui, reabilitacijai ir socialinei reintegracijai skatinti, o valstybės, šios Konvencijos Šalys, turi priimti veiksmingus teisės aktus ir politiką, kad užtikrintų nustatyti išnaudojimo, smurto ir prievartos prieš neįgalius asmenis atvejus, juos tirti ir prireikus smurtautojus patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Kiti svarbūs šios konvencijos straipsniai yra Nr.14 ir Nr.15:

14 straipsnis – Asmens laisvė ir saugumas: Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrins, kad neįgalieji lygiai su kitais asmenimis: (a) įgyvendintų teisę į asmens laisvę ir saugumą; (b) kad tokiems asmenims nebūtų neteisėtai ar savavališkai atimta laisvė, kad bet koks jų laisvės atėmimas būtų suderinamas su įstatymu ir kad laisvės atėmimas jokių būdu nebūtų teisinamas neįgalumu.

15 straipsnis - Teisė nebūti kankinamam ar nepatirti žiaurus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar nebūti taip baudžiamam: Šis straipsnis teigia, kad niekas negali būti kankinamas ar su niekuo negali būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi ar taip baudžiama. Šios Konvencijos

65

Šalys, turi imtis visų veiksmingų įstatymų leidybos, administracinių, teisminių ar kitų priemonių, kad lygiai su kitais asmenimis užkirstų kelią neįgaliųjų kankinimams ar žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui su jais ar jų tokiam baudimui.

Europos teisės aktai

Atitinkamuose Europos lygmens teisės aktuose nėra konkrečiai kalbama apie moteris ar žmones su negalia. Tiesą sakant, jie nurodo bendresnius klausimus, tokius kaip žmogaus teisių apsauga ir aukų apsauga, kurie vis dėlto yra svarbūs ir tinkami mūsų interesų sričiai.

- **Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK)**

Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK) (oficialiai Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija) yra tarptautinė konvencija, skirta apsaugoti žmogaus teises ir politines laisves Europoje. Konvencija, kurią 1950 m. parengė tuometinė naujai suformuota Europos Taryba, įsigaliojo 1953 m. rugsėjo 3 d. Visos Europos Tarybos valstybės narės yra Konvencijos šalys ir tikimasi, kad naujos narės kuo greičiau ratifikuos Konvenciją. Iš pradžių Konvencijoje yra 59 straipsniai ir keli protokolai, kuriais keičiama konvencijos sistema. Konvencijoje yra 59 straipsniai ir keli protokolai, kuriais keičiama/papildoma Konvencijos sistema.

Pagal teismų praktiką dėl smurto prieš moteris, aktualūs yra šie Konvencijos straipsniai:

- 2 straipsnis – Teisė į gyvybę:
kiekvieno asmens teisė į gyvybę saugo įstatymas. gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas
- 3 straipsnis – Kankinimo uždraudimas: niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį, arba būti tokiu būdu baudžiamas.
- 14 straipsnis – Diskriminacijos uždraudimas: naudojimasis šioje Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas nepriklausomai nuo asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.
- 8 straipsnis – Teisė į privatus ir šeimos gyvenimo gerbimą:
kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos

Konvencija įsteigė Europos žmogaus teisių teismą (EŽTT). Kiekvienas asmuo, manantis, kad valstybė, šios Konvencijos šalis, pažeidė jų teises, gali kreiptis į teismą.

- **Direktyva 2012/29/Eu - Minimalūs nusikaltimų aukų teisių, paramos ir apsaugos standartai**

Vadinamoji Direktyva dėl aukų sustiprina esamas nacionalines priemones, taikydama ES masto būtinus nusikaltimų aukų teisių, paramos ir apsaugos standartus visose ES šalyse.

Jos pagrindiniai tikslai yra užtikrinti, kad nusikaltimų aukos gautų tinkamą informaciją, paramą ir apsaugą ir galėtų dalyvauti baudžiamajame procese, kad ir kurioje ES šalyje tai vyksta. Todėl kiekviena ES šalis turi užtikrinti, kad nusikaltimo aukos būtų priimamos pagarbiai, jautriai ir profesionaliai, atsižvelgiant į jų individualius poreikius ir be jokios diskriminacijos (pavyzdžiui, dėl tautybės, gyventojų statuso, rasės, religijos, amžiaus, lyties, ir pan.).

Pagal Direktyvą aukos turi turėti šias teises:

- suprasti ir būti suprastos bendraujant su institucija (pavyzdžiui, reikėtų vartoti paprastą ir aiškią kalbą);
- gauti informaciją po pirmo kontakto su institucija;
- pateikti oficialų skundą ir gauti rašytinį patvirtinimą;
- gauti vertimą žodžiu ir raštu (bent jau per aukos apklausą/interviu);
- gauti informaciją apie bylos eigą;
- naudotis pagalbos aukoms paslaugomis.

Kitos direktyvos:

Yra ir kitų ES direktyvų, kurios gali būti svarbios aukoms, persikeliančioms iš vienos ES valstybės į kitą:

- **Direktyva 2011/99/EU: Europos apsaugos orderis:** ši direktyva leidžia smurto, ypač smurto artimoje aplinkoje ir persekiojimo aukoms, ir toliau naudotis apsauga nuo pažeidėjų, kai jos persikelia į kitą ES šalį. Jame nustatytos taisyklės, leidžiančios vienos ES šalies teisėjui ar lygiaverčiai institucijai išduoti Europos apsaugos orderį, kai saugomas asmuo persikelia į kitą ES šalį.
- **2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 606/2013 dėl abipusio apsaugos priemonių civilinėse bylose pripažinimo:** reglamentu nustatomas paprastas sertifikavimo procesas, pagal kurį vienoje šalyje išduodamas suvaržymo, apsaugos ar draudimo įsakymas kitose ES šalyse taip pat bus greitai ir lengvai atpažįstamas. Jis veikia kartu su Direktyva 2011/99/ES, kuri veikia baudžiamosiose bylose.

Papildomas šaltinis – vaizdo įrašas:

Norėdami sužinoti daugiau apie Stambulo konvenciją, galite peržiūrėti šį vaizdo įrašą, kuriame dr. Serena Vantin iš Modenos universiteto tarpžinybinio centro dėl diskriminacijos ir pažeidžiamumo paaiškina Konvencijos istoriją ir pagrindinius bruožus. (Šis vaizdo įrašas įtrauktas į šį mokymą sutinkant su autoriumi). Nuoroda į vaizdo įrašą:

<https://m.youtube.com/watch?v=L-z7JbNqI5c>

Įsivertinimo testas

A. Neįgaliųjų teisių konvencija priimta:

1. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos (teisingai)
2. Europos Sąjungos
3. Europos tarybos

B. Bet kuris asmuo, manantis, kad Europos žmogaus teisių konvencijos šalis pažeidė jų teises pagal šią Konvenciją, gali kreiptis į:

1. ES Teisingumo Teismą
2. Europos žmogaus teisių teismą (teisingai)
3. Europos Tarybą

C. Europos lygmenyje:

1. Nėra jokių teisės šaltinių, susijusių su nusikaltimais prieš moteris
2. Yra teisės šaltinių, tiesiogiai susijusių su nusikaltimais prieš moteris
3. Yra teisės šaltinių, netiesiogiai susijusių su nusikaltimais prieš moteris (teisingai)

D. Vadinamoji "Direktyva dėl aukų":

1. siekia užtikrinti, kad aukos būtų apsaugotos pagal bendruosius būtiniausius standartus, kad ir kur Europos Sąjungoje būtų padaryta žala (teisingai)
2. taikoma tik toje valstybėje, kurioje gyvena auka
3. Visi variantai teisingi

E. Stambulo Konvencijos principai yra:

1. Prevencija, apsauga, patraukimas baudžiamojon atsakomybėn
2. Prevencija, apsauga, patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, nubaudimas
3. Prevencija, apsauga, patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, suderintos politikos (teisingai)

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Klausimų-atsakymų sesija

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 10 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius klausia dalyvių, ar nėra neiškumų/klausimų dėl internetinio modulio turinio.

Pastaba: jei nekyla jokių konkrečių klausimų, tai gali būti proga paaiškinti skirtumą tarp žmogaus teisių ir juridinių teisių (pirmosios įpareigoja vertikaliai, t.y.: nacionalinės valstybės, pastarosios įpareigoja horizontaliai, t.y.: tarp pačių piliečių) ir kitokio pobūdžio teisių šaltinių Europos lygiu (reglamentas ir direktyva) bei kurie iš jų yra tiesiogiai privalomi, o kurie ne

Darbalapis 5.1 – Atvejo analizė ir diskusija apie modulio turinį

Tikslai: įsitikinti, kad dalyviai supranta skirtumą tarp lyties kaip teisės dalyko ir lyties kaip prievartos ar smurto, ir kaip tai galima koordinuoti atliekant skirtingus vaidmenis ir naudojant Sokratišką metodą (ne siekiant teismo tikslo, bet su tarpininkavimo tikslais) paskatinti diskusijas apie internetinio modulio turinį ir rasti pusiausvyrą tarp psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualumo saugumo ir laisvės.

Atvejo analizė diskusijai: Ana yra Saros sesuo, moters, kenčiančios dėl uždelsto ir netaisyklingo psichinio vystymosi, susijusio su pažinimo sutrikimais. Dėl savo negalios Sara prarado veiksnumą: Ana paskirta jos globėja.

Vieną dieną Marija pasakojo Anai, kad Sara turėjo seksualinius santykius su vaikinuku vardu Lukas, kuris yra Saros globos padėjėjos brolis. Ana bandė gauti daugiau informacijos ir supranta, kad lytiniame akte nebuvo smurto ir kad Sarah niekada aiškiai nepaneigė jos sutikimo dėl šio lytinio akto.

Ana, sunerimusi dėl to, ką išgirdo, nusprendė kreiptis į teisėją, prižiūrintį su globa susijusias bylas, prašydama jo įsikišti ir imtis tinkamų priemonių, įskaitant galimybę suteikti jai (Anai) galią uždrausti seksualinius santykius.

Iki tol, Ana kalbėjo su Sara, kuri pažadėjo susilaukyti nuo tolesnių susitikimų su Luku.

Trukmė: 45 minutės

Vykdymas: Pateikite kiekvienam dalyviui atvejo analizės kopiją ir paprašykite atidžiai ją perskaityti. Padalinkite dalyvius į tris grupes: S (Sara), A (Ana), M (Tarpininkas). Kiekviena iš jų turėtų užimti vieno iš simbolių (A ir S grupės) poziciją arba pabandyti rasti tarpininkavimą tarp jų dviejų (M). Leiskite kiekvienai grupei 10/15 minučių diskutuoti ir paprašykite kiekvienos grupės paskirti pristatantį asmenį.

Paprašykite „S“ grupės kalbėtojo pradėti: jis/ji, laikydamas kamuolį ar kitą daiktą rankose, turės 5 minutes pademonstruoti argumentus, kad palaikytų Saros poziciją ir susidomėjimą. Kamuolys ar kitas daiktas bus perduotas „A“ grupei, o šios grupės asmuo per 5 minutes atskleis priežastis, kodėl reikia išlaikyti globėjo poziciją; galiausiai trečiosios grupės („M“) pranešėjas per 10 minučių bandys atskleisti pasiūlymą tarpininkauti dviejų pastarųjų grupių pozicijai ir interesams.

Skirkite „S“ ir „A“ grupėms po 5 minutes atsakyti į pasiūlymą.

Galiausiai skirkite 5 minutes „M“ grupei patikslinti savo tarpininkavimo pasiūlymą.

Pasiūlymas: Jei yra užtektinai laiko, pratimas taip pat galėtų būti įgyvendinamas taip: diskusijos pradžioje kiekviena grupė gali būti sustatyta skirtingose kambario pusėse. Kai grupės progresuoja ieškant tarpininkavimo, grupės gali fiziškai priartėti viena prie kitos, kad vizualiai parodytų, jog jų padėtis tampa ne tokia kraštutinė ir prieštaringa.

Pastaba instruktoriui: Instruktorius gali skatinti diskusiją, klausiant šių klausimų:

- Ar seksas yra psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių teisė ar laisvė?
- Ar seksas yra rizikos ar žalos šaltinis moterims ir mergaitėms, turinčioms psichosocialinę negalią?
- Ar psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių seksualinių veiksmų slopinimas ar apribojimas gali būti laikomas prievarta?
- Ką būtų galima padaryti, kad būtų gerbiama teisė naudotis savo seksualumu ir tuo pačiu užkirsti kelią neįgalių moterų rizikai ar žalai?
- Kokią reikšmę reikėtų suteikti atitinkamos moters valiai/laisvei/norui?

Kaip vedėjas bandykite palaikyti diskusiją saugią ir konstruktyvią bei skatinti tarpininkavimą. Tarpininkavimo suradimo tikslas yra skatinti dalyvius apmąstyti veiksmus, kuriuos būtų galima įgyvendinti siekiant pusiausvyros tarp seksualinės teisės ir apsaugos nuo išnaudojimo prevenciniu požiūriu.

6 MODULIS – Kaip specialistai galėtų užkirsti kelią smurtui prieš neįgalias moteris ir mergaites: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis

Tema	KAIP SPECIALISTAI GALĖTŲ UŽKIRSTI KELIĄ SMURTUI PRIEŠ NEĮGALIAS MOTERIS IR MERGAITES: PROFESINIU, ORGANIZACINIU IR STRUKTŪRINIU LYGMENIMIS
Tikslai	Šiame skyriuje aptariami galimi smurto prevencijos būdai aptariant ir analizuojant įvairius lygius: profesinį, organizacinį ir struktūrinį. Tai suteiks platų veikslių spektrą ir būtinus nustatymus vietinėse darbovietėse, nacionalinėse institucijose, institucinės paramos mechanizmuose ir kt., kas padėtų užkirsti kelią smurtui tarp neįgalių moterų ir mergaičių įvairiais lygmenimis.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Žinoti apie prevencijos priemones, skirtas nustatyti ir išanalizuoti veiksnius, didinančius smurto lyties pagrindu riziką moterims, turinčioms psichosocialinę negalią • Suvokti nepagrįstus socialinius ir kultūrinius mitus, susijusius su negalios stigma ir lyčių stereotipais • Suvokti savo, kaip profesionalo, vaidmenį • Žinoti, kaip užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinio modulio sesija <p>Tiesioginė sesija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidimas "Prevencijos medis" • Diskusija • Savo žinių įvertinimo testas

Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1,5 valandos tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lentos ir markeriai • Rašikliai, popierius, smeigtukai, priklijuojami lapeliai • Kartonas arba lenta • Stambulo Konvencijos 12 straipsnio kopija (tik susipažinimui)
Veiklų tvarka	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinis modulis (2 val.) • Tiesioginė sesija (1.5 val.) • Susitikimas ir pristatymas (5 min.) • Diskusija apie internetinį modulį (15 min.) <u>Darbalapis 6.1</u> • Žaidimas: "Prevencijos medis" ir diskusija (60 min.) <u>Darbalapis 1.2</u> • Apibendrinimas, refleksijos ir paskutinės mintys (20 min.) <u>Darbalapis 1.3</u>
Įvertinimas	Savo žinių įsivertinimo testas (internetinis modulis)
Šaltiniai	<p>Council of Europe (2011). <i>Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence</i>. Council of Europe Treaty Series - No. 210. Prieinama - https://rm.coe.int/168008482e</p> <p>Richard, P., Siebert, S., Ovince, J., Blackwell, A., Contreras-Urbina, M. (2018). <i>A Community-Based Intervention to Prevent Violence against Women and Girls in Haiti</i>. Prieinama - https://publications.iadb.org/publications/english/document/A-Community-Based-Intervention-to-Prevent-Violence-against-Women-and-Girls-in-Haiti-Lessons-Learned.pdf</p> <p>Alexander-Scott, M. Bell, E. and Holden, J. (2016). <i>Shifting Social Norms to Tackle Violence Against Women and Girls (VAWG)</i>. London: VAWG Helpdesk. Prieinama - https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG%20HELPDESK_DFIGUIDANCE%20NOTE_SOCIAL%20NORMS_JAN%202016.pdf</p>

Internetinio modulio teorinis turinys

Prevencijos svarba sprendžiant smurtą lyties pagrindu prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią

Prevenција yra labai svarbi norint sustabdyti ir reaguoti į nerimą keliančius smurto prieš moteris su psichosocialine negalia ar be jos rodiklius. Tyrėjai ir aktyviai dalyvaujantys subjektai toliau kuria, įgyvendina ir iš naujo apibrėžia prevencijos strategijas ir programas prieš seksualinį ar kitokį išnaudojimą. Mokydami moteris savigynos strategijų, taip pat didindami sąmoningumą ir bendrąsias žinias apie smurtą, prevencijos mechanizmai gali sukurti labiau neigiamą požiūrį į smurtą ir suteikti priemonių, reikalingų visų formų smurto lyties pagrindu mažinimui.

Prevencijos problematika

Svarbu pažymėti, kad dažnai jaučiamas kvalifikuotų pagalbos teikėjų trūkumas. Dauguma pagalbos dėl smurto teikėjų nėra kvalifikuoti tenkinti specifinius psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių poreikius. Nėra pakankamų mokymų galimybių, paramos struktūrų ir gairių, kurios padėtų paslaugų teikėjams nustatyti ir patenkinti skirtingus poreikius; pavyzdžiui, žmonėms su proto negalia gali prireikti daugiau laiko pranešti apie savo patirtį ir (arba) sukurti pasitikėjimo santykius su paslaugų teikėjais.

Tai galima pasakyti ir apie sveikatos priežiūros paslaugų teikėjus - daugiau nei 90 procentų medicinos mokyklų studentų pranešė, kad, nors ir buvo atlikti tam tikri klinikiniai mokymai, susiję su asmenų, turinčių protinę negalią, priežiūra, reikia tobulinti mokymo programas. Iš specialisto pusės svarbu mokėti apsvarstyti šias problemas ir atlikti keletą pradinių, tačiau esminių žingsnių, padedančių užkirsti kelią smurtui lyties pagrindu prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią:

Identifikuoti

Svarbu identifikuoti ir žinoti kai kuriuos aspektus, kad būtų galima taikyti prevencijos metodus:

- Neigiamas visuomenės požiūris į negalią
- Žmonių, turinčių psichosocialinę negalią, ir jų šeimų socialinė izoliacija

- Žmonių, turinčių psichosocialinę negalią, įsitikinimas, kad kiti jais pasirūpins
- Paramos šeimos nariams, kurie padeda žmonėms, turintiems psichosocialinę negalią, trūkumas; taip pat trūksta tinkamo mokymo, ypač susijusio su smurto prevencija
- Neigiamas poveikis nepakankamai paramos turintiems ilgalaikės priežiūros neformalių globėjų (dar vadinamų šeimos globėjais) sveikatai ir gerovei.
- Žmonių, turinčių psichosocialinę negalią, galimybių plėtoti socialinius įgūdžius trūkumas per tipinę socialinę sąveiką.

Veiksniai, prisidedantys prie smurto rizikos

Yra keletas veiksnių, kurie prisideda prie smurto prieš psichosocialinę negalią turinčias moteris ir mergaites, žemiau pateikiami trys svarbūs veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti taikant prevencijos metodus:

- Lytis, ypač kalbant apie seksualinį smurtą (kai moterys patiria labai didelę viktimizacijos riziką).
- Skurdas ir kiti ekonominiai veiksniai, turintys įtakos psichosocialinę negalią turintiems žmonėms.
- Žmonių, turinčių psichosocialinę negalią, kontrolės ar pasirinkimo trūkumas asmeniniams dalykams.
- Specifinės nukentėjusiosios negalios rūšies charakteristikos.

Prevencijos metodų keliai profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis

Norint turėti aiškų planą, kaip parengti geras prevencijos gaires, susijusias su negalia, centrų tipais ir pagalbos įstaigomis, pagrindinėmis specialisto darbo sritimis ir kt., svarbu atsižvelgti į profesinį, organizacinį ir struktūrinį lygmenis. Norint sukurti tinkamą ir konsoliduotą prevencijos metodų pagrindą, reikia įvertinti šiuos tris lygius kaip visumą.

Struktūriniame lygmenyje:

Išplėskite nacionalinius ir subnacionalinius įstatymus, politiką, strategijas ir veiksmų planus, įtraukdami pagrįstus esamų nuostatų/mechanizmų pakeitimus, siekdami apsaugoti moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią, ir išplėskite joms prieinamas paslaugas, susidūrus su smurtu.

Gerinkite tarpsektorinį koordinavimą, koordinavimą visais valdžios lygmenimis ir informaciją priimant sprendimus.

Sutelkite dėmesį į psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių procesus socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros ir globos paslaugų srityse.

Pasiūlykite mokymus ir pritaikytus protokolus su tinkamais patikrinimo mechanizmais vaikų ir pagyvenusių asmenų priežiūros paslaugų teikėjams, taip pat specialistams ir globėjams, kad jie galėtų aptikti, padėti užkirsti kelią ir pasiūlyti tinkamą pagalbą pasireiškus smurtui prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią.

Organizaciniame lygmenyje:

Stiprinkite socialinės pagalbos centrų ir atitinkamų teritorinių veikėjų koordinavimą ir santykius teikiant paslaugas, kad moterys ir mergaitės su psichosocialine negalia būtų visiškai įtrauktos.

Pagrįstai teikite pakeitimus esamoms paslaugoms ir centrams.

Gerinkite žinias ir galimybes naudotis pagalbos paslaugomis, kurias siūlo paslaugų teikėjai, jautriai reaguojantys į psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių specifinius poreikius ir pažeidžiamumą, kas gali būti apsaugos priemonė nuo seksualinio smurto.

Stiprinkite regiono žinias apie psichosocialinę negalią turinčias moteris, sukurdami griežtus intervencijų veiksmingumo įrodymus. Nurodykite esamas perspektyvias praktikas. (Taip pat aktualu tiek struktūriniam, tiek profesiniam lygmeniui).

Profesiniame lygmenyje:

Profesionalai gali prisidėti kalbėdami ir dalindamiesi patirtimi bei sunkumais, kad paskatintų politikos ir institucinių priemonių pokyčius, taip pat geriau jas organizuoti ir struktūriškai pritaikyti.

Through measures that prevent intergenerational GBV towards women, with or without disabilities, create positive parenting programs.

Apibrėžkite metodus, kaip pagerinti psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių galimybes mokytis lytinės ir reprodukcinės sveikatos. (Taip pat aktualu tiek struktūriniam, tiek organizaciniam lygmeniui).

Dalyvaukite ir padėkite rengiant bandomąsias programas arba prevencijos gaires, įskaitant struktūrinį ir organizacinį lygmenis, pagal esamas programas, atliekant griežtesnį poveikio vertinimą.

Specialistų gerosios praktikos

Svarstant, kaip įgyvendinti smurto prieš psichosocialinę negalią turinčias moteris prevencijos strategijas, reikia atsižvelgti į kai kurias gerąsias praktikas:

- Prevencijos priemonės turėtų būti pagrįstos įrodymais ir teorija analizuojant veiksnius, didinančius smurto dėl lyties riziką moterims, turinčioms psichosocialinę negalią.
- Prevencija turėtų būti sutelkta į globėjus ne tik kaip gynėjus, bet ir kaip galimus kaltininkus.
- Naudinga remtis prevenciniu požiūriu, leidžiančiu globėjams ne tik suvaldyti incidentus be smurto, bet ir prisidėti nustatant smurto atvejus. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai moteris ar mergina, turinti psichosocialinę negalią, lankosi dienos priežiūros centre, svarbu, kad jos šeima būtų pasirengusi pastebėti galimus smurto požymius.
- Padėti socialinėms tarnyboms ir atitinkamoms agentūroms ugdyti supratimą apie įvairias smurto formas, pavyzdžiui, trukdžius naudotis invalido vežimėliu ar kitu pagalbiniu įtaisu; per dažną ar nepakankamą gydymą; buvimą apleista ar atsisakant padėti; arba šeimos nariams netinkamai naudojant socialines pašalpas.
- Specialistai, kaip pagalbos teikėjai, gali parengti protokolus ar privalomas gaires, kad visi smurto atvejai ar įtarimo atvejai būtų tinkamai nustatyti ir ištirti.
- Specialistai, kaip paslaugų gavėjai, gali dalyvauti kuriant intervencijos strategijas.
- Svarbu skatinti jungimosi į tinklus veiklą, kad būtų dalijamasi patirtimi ir įgytomis žiniomis.
- Aktualu metodai ir programos, padedančios stiprinti psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių atsparumą, socialiai ir ekonomiškai įgalinant jas, kad jos galėtų rūpintis savo sveikata (įskaitant seksualinę ir reprodukcinę), taip pat tapti finansiškai nepriklausomomis.
- Svarbu dalyvauti švietimo programose ir arba kurti aktyvius komunikacijos metodus, kurie diskredituoja socialinius ir kultūrinius mitus, susijusius su neįgalumo stigma ir lyčių stereotipais; pavyzdžiui, intervencijos turėtų pateikti aiškią žinią, kad psichosocialinę negalią turinti moteris ar mergina turi teisę pasisakyti, jei ji užpulta dėl to, kad atsisakė seksualinių veiksmų su intymiu partneriu.

Strategijos, užtikrinančios psichosocialinę negalią turinčių moterų galimybes saugiai patekti į prevencinę aplinką

Svarbiausia didinti informuotumą apie smurto artimoje aplinkoje ir seksualinio smurto prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, prevenciją. Techninė pagalba, patarimai ir informacija iš institucijų, organizacijų, centrų ar specialistų, į kuriuos moterys kreipiasi pagalbos ir (arba) konsultacijų, gali sumažinti prievartos prieš neįgalius žmones riziką arba bent jau padidinti moterų galimybes naudotis svarbiomis prevencijos priemonėmis. Tačiau labai svarbu, kad aplinka, kur moterys galėtų kreiptis pagalbos, būtų saugi ir sukurtų saugumo jausmą.

Kai kurios strategijos gali būti:

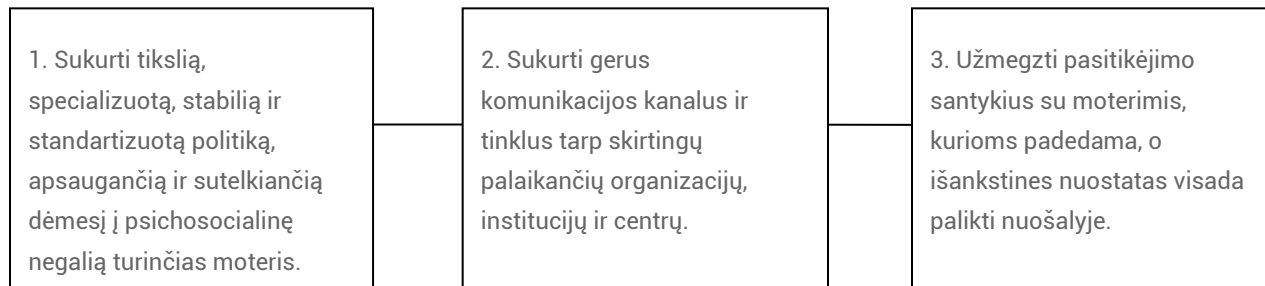
- Suteikti jaukią, patogią vietą su gera atmosfera, ramia muzika ir specialisto empatija, kuri įkvepia atsipalaidavimą ir ramybę.
- Įkurti palaikymo grupes saugioje erdvėje, kur išgyvenusieji smurtą lyties pagrindu galėtų pasidalinti patirtimi ir pasiūlyti paramą žmonėms panašiose situacijose. Palaikymo grupės taip pat stengiasi paneigti išankstines nuostatas, susijusias su smurtu, ir paskatinti pozityvų kiekvienos moters mąstymą.
- Labai svarbu pasiekti pasitikėjimo ir saugaus dalijimosi būseną, kai moterys jaučiasi fiziškai ir emociškai saugios. Tai galima pasiekti užmezgus pokalbį ir nesmerkiant to, kuo dalijamasi. Būkite aktyvus klausytojas ir atlikite savo, kaip specialisto, pareigą padėti. Suteikite vietos moterims jaustis laisvai ir nevaržomai kalbėtis, jei jos to nori. Pabrėžkite, kad erdvė, kurioje jos yra, yra saugi dalijimosi vieta ir jokia informacija nebus dalijamasi su kitais, esančiais už tos erdvės ribų, be moterų sutikimo.

Pratimas - prevencijos linija: pratimas, skirtas apmąstyti prevencijos priemones

Tai praktinė internetinė veikla, skirta dalyviams apmąstyti modulio turinį ir pagalvoti apie tai, kokia turėtų būti prevencijos priemonės struktūra.

Veiklos vykdymas: Pasirodys standartizuota eilutė su langeliais, kuriuos užpildys dalyviai. Dalyviai gali užpildyti langelius, jų manymu, tiksliausia prevencijos priemonių grandine pagal klausimą: kas, jūsų manymu, yra trys svarbiausi prevencijos grandinės dalykai: pirmieji struktūriniame lygmenyje, antrieji organizaciniame lygmenyje, o tretieji - profesiniu lygmeniu?

Kai visi dalyviai užpildys ir pateiks langelius, jie bus palyginti su šia pavyzdine grandine:

Įsivertinimo testas

A. Ar manote, kad specialistas galėtų padėti išvengti psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių smurto?

1. Ne, tai ne jo/jos darbas.
2. Taip, jis/ji gali užkirsti kelią tam naudodamas specialius įrankius ir dalindamasis informacija (teisingai)
3. Jis/ji gali užkirsti tam kelią tik tarp kolegų.
4. Jis/ji gali užkirsti tam kelią tik instituciniu lygmeniu.

B. Kodėl prevencija ir dalinimasis informacija yra svarbu?

1. Padėti pakeisti kai kuriuos psichosocialinę negalią turinčių moterų ir mergaičių stigmos ir požiūrio barjerus
2. Didinti informuotumą apie šį klausimą viešajame diskurse, kuris yra ne mažiau svarbus siekiant padėti moterims ir kitiems nustatyti smurto patirtį ir suteikti išgyvenusiems asmenims prieinamus bendruomenės išteklius.
3. Kadangi informacija turėtų būti prieinama per įvairias viešąsias visuomenės erdves (skelbimų lentas, sveikatos priežiūros įstaigas, policijos skyrius, aukų gynimo tarnybas ir kt.) ir išnaudoti televizijos, radijo ir kitus masinės komunikacijos kanalus.
4. Visi išvardinti variantai (teisingai).

C. Ką specialistas gali padaryti, kad užtikrintų smurto prevenciją?

1. Pasidalyti gerąja patirtimi naudojantis socialinių tinklų specialistų grupėmis.
2. Remti galimybę naudotis specialia teisine apsauga nuo smurto, pavyzdžiui, priklausomybės nuo namų globėjų ar įstaigų atvejais
3. Užmegzti ryšius ir stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su neįgaliųjų organizacijomis, kad būtų užtikrinta visapusiška ir tinkama parama moterims, kurios patyrė smurtą
4. Visi išvardinti variantai (teisingai).

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 6.1. Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 15 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius paprašys dalyvių pagalvoti apie internetinį modulį.

Instruktorius gali užduoti šiuos klausimus ir skatinti diskusiją:

- Kodėl smurto lyties pagrindu prevencija yra svarbi?
- Kokius prevencijos metodus galėtumėte įvardyti profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis?
- Kuri internetinio modulio tema/aspektas jums buvo įdomiausias/aktualiausias?
- Kokių dar klausimų ar įžvalgų turite iš šio internetinio modulio?

Darbalapis 6.2. Žaidimas: „Prevencijos medis“ ir diskusija

Tikslas: Nustatyti pagrindinius ryšius tarp struktūrinio, organizacinio ir profesinio prevencijos lygių ir kokiais vaidmenimis prie skirtingų prevencijos lygių gali prisidėti kiekvienas.

Trukmė: 60 minučių

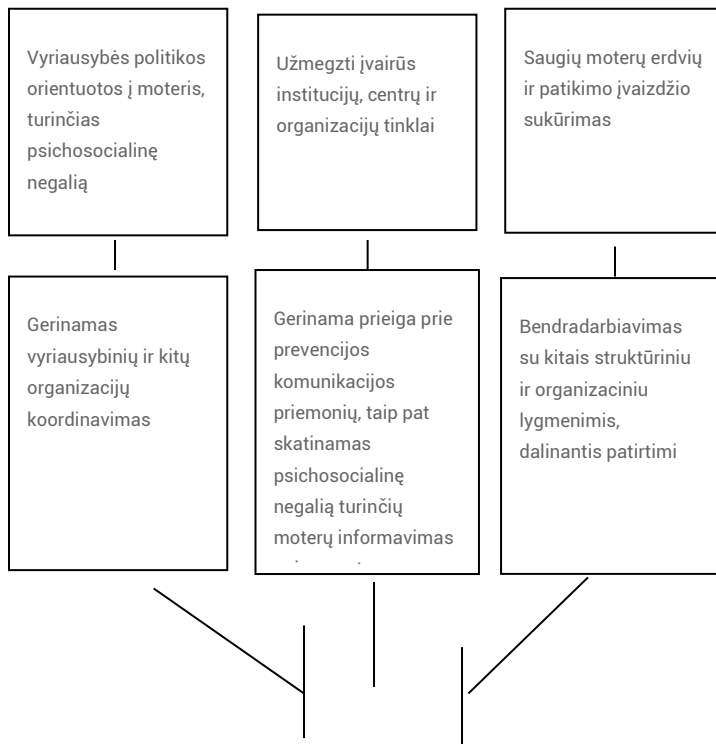
Vykdymas:

1. Stambulo Konvencijos 12 straipsnio kopija išdalinama dalyviams ir skiriama šiek tiek laiko (apie 5 minutes) susipažinimui.
2. Po susipažinimo ant kartono arba didelės lentos bus nupieštas medis su šakomis. Kiekvienas užsiėmimo dalyvis po jomis pridės priklijuojamus lapelius su aspektais, kurie, jų manymu, yra pagrindiniai kiekvieno prevencijos lygio aspektai (struktūrinio, organizacinio, profesinio lygmenų). Jie turėtų juos priklijuoti ir sugrupuoti ant nupieštų medžių šakų, kur viena šaka atspindėtų vieną prevencijos lygį.

3. Medžio (pagrindinės šakos) apačioje dalyviai uždės lapelius, kuriuose parašys, jų manymu, patį svarbiausią prevencijos veiksnių, kaip pagrindą visiems kitiems prevencijos būdams.

4. Instruktorius turės standartizuotą lapą su suformuotu medžiu, kuris galės būti diskusijos pagrindas (žr. žemiau). Ši diskusija apie žaidimą leis dalytis patirtimi ir mintimis, kurios tikslas - skatinti dalyvius kritiškai mąstyti apie smurto lyties pagrindu prieš moteris, turinčias psichosocialinę negalią, prevenciją ir dirbti kartu, siekiant apibrėžti geriausius prevencijos metodus. Instruktorius turėtų paskatinti dalyvius apmąstyti savo mintis galvojant apie pagrindinius kiekvieno prevencijos lygio aspektus; pamąstyti, ar dalyviai sutinka su kitų pasiūlymais; ar jie ką nors pakeistų; ir ar ko nors trūksta medžio apačioje.

Pasiūlymas instruktoriaus prevencijos medžiui:

Darbalapis 6.3. Apibendrinimas, refleksija ir paskutinės mintys

Tikslas: Galutinė diskusija ir apmąstymai apie internetinio modulio turinį ir paskutinės dalyvių mintys bei pasiūlymai.

Trukmė: 20 minučių

Vykdymas: Instruktorius paprašys dalyvių apmąstyti internetinį modulį ir jo turinį bei skatins dalyvių diskusijas pakaitomis kalbėdamas arba užmegzdamas nuolatinį dialogą. Vedėjas taip pat užduos dalyviams keletą klausimų apie internetinio modulio turinį ir apie tai, ko kiekvienas dalyvis išmoko iš mokymų. Pabaigoje dalyviai bus pakviesti prisidėti su paskutinėmis pastabomis ar mintimis prieš baigiant užsiėmimą.

Klausimai refleksijai:

- Kokią pagrindinę informaciją pasisavinote iš šio modulio?
- Kokia yra svarbiausia nauja idėja ar įgyvendinimo priemonė, kurią įsisavinote iš šio modulio?
- Ar manote, kad šis modulis buvo naudingas norint geriau reaguoti ir nustatyti prevencijos priemones kasdiniame darbe?
- Kas, jūsų nuomone, yra svarbiausias dalykas norint pradėti prevencijos darbą?

Dalomoji medžiaga: Stambulo konvencijos 12 straipsnio kopija

III skyrius. Prevencija – 12 straipsnis – Bendrieji įsipareigojimai

1. Šalys imasi būtinų priemonių, kuriomis būtų skatinami socialinių ir kultūrinių moterų ir vyrų elgsenos modelių pokyčiai, siekdamos panaikinti prietarus, papročius, tradicijas ir visą kitą praktiką, grindžiamus žemesnės moterų padėties idėja arba stereotipiniais moterų ir vyrų vaidmenimis.
2. Šalys imasi būtinų teisėkūros ir kitų priemonių, kad užkirstų kelią bet kurio fizinio ar juridinio asmens vykdomam visų formų smurtui, įtrauktam į šios Konvencijos taikymo sritį.
3. Įgyvendinant visas priemones, kurių imamasi pagal šį skyrių, atsižvelgiama į specialius dėl susiklosčiusių aplinkybių tapusių pažeidžiamais asmenų poreikius ir šie poreikiai tenkinami, o daugiausia dėmesio skiriama visų aukų žmogaus teisėms.
4. Šalys imasi būtinų priemonių, kuriomis visi visuomenės nariai, ypač vyrai ir berniukai, skatinami aktyviai prisidėti prie visų formų smurto, įtraukto į šios Konvencijos taikymo sritį, prevencijos.
5. Šalys užtikrina, kad kultūra, papročiai, religija, tradicijos ar vadinamoji „garbė“ nebūtų laikomi bet kokių smurto veiksmų, įtrauktų į šios Konvencijos taikymo sritį, pateisinimu.
6. Šalys imasi būtinų priemonių moterų įgalėjimui skirtoms programoms ir veiklai skatinti.

7 MODULIS - Kaip specialistai galėtų spręsti smurto prieš neįgalias moteris ir mergaites atvejus: profesiniu, organizaciniu ir struktūriniu lygmenimis

Tema	KAIP SPECIALISTAI GALĖTŲ SPRĘSTI SMURTO PRIEŠ NEĮGALIAS MOTERIS IR MERGAITES ATVEJUS: PROFESINIU, ORGANIZACINIU IR STRUKTŪRINIU LYGMENIMIS
Tikslai	Šiame skyriuje aptariami galimi kovos su smurtu būdai diskutuojant ir analizuojant įvairius lygius: profesinį, organizacinį ir struktūrinį. Tai suteiks platų veiksmų spektrą atskiriems specialistams, vietinėms darbuviėms, nacionalinėms institucijoms, instituciniams paramos mechanizmams ir kt., kas padėtų specialistams kovoti su neįgalių moterų ir mergaičių smurtu įvairiais lygmenimis, įskaitant paramą pranešant apie atvejus.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Žinoti principus, kurie turi būti taikomi, kai nustatomas smurtas • Žinoti psichologinės pirmosios pagalbos principus • Taikyti aukos palaikymo komunikacijos metodus • Žinoti principus, kurie turi būti taikomi įgyvendinant saugos planą • Žinoti savo kaip specialisto(-ės) pareigas
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinių mokymų pristatymas • Atvejo analizė • Savo žinių įsivertinimas • Diskusija • Vaidmenų žaidimas
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 1,5 valandos tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Lenta ir markeriai • Priklijuojami lapeliai, popierius, rašikliai • Atvejo analizės kopijos (Darbalapis 7.2)/po kopiją kiekvienam dalyviui

	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidmenų žaidimo scenarijų kopijos (Darbalapis 7.3)/2 kopijos
Veiklų tvarka:	<p>Internetinis modulis (2 val.)</p> <p>Tiesioginė sesija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susitikimas ir pristatymas (5 min.) • Klausimų-atsakymų sesija (15 min.) • Diskusija apie interneto modulio turinį (20 min.) – Darbalapis 7.1 • Atvejo analizės apie pareigą pranešti (30 min.) – Darbalapis 7.2 • Vaidmenų žaidimas (30 min.) – Darbalapis 7.3 • Apibendrinimas ir išvados (5 min.)
Įvertinimas	Savo žinių įsivertinimo testas
Šaltiniai	<p>Bein K., Davis V., Strengthening Our Practice: The Ten Essential Strengths of Sexual Violence Victim Advocates in Dual/Multi-Service Advocacy Agencies – Prieinama: https://www.acesdv.org/wp-content/uploads/2014/09/Strengthening-Our-Practice.pdf</p> <p>IFRC Disaster Response and Preparedness, Epidemic control for volunteers – Prieinama: https://ifrcgo.org/ecv-toolkit/action/psychosocial-support-psychological-first-aid-pfa/</p> <p>Local Government Association, Adult safeguarding and domestic abuse A guide to support practitioners and managers – Prieinama: https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/adult-safeguarding-and-do-cfe.pdf</p>

Internetinio modulio teorinis turinys

Smurto atpažinimas

Smurto atpažinimas gali vykti keliais būdais:

- Tiesiogiai stebint specialistui
- Iš pačios nukentėjusios moters
- Iš šeimos nario ar draugo
- Iš kitų trečiųjų šalių

Tai gali būti išreikšta skundu, susirūpinimu ar gali iškilti atliekant socialinį ar sveikatos vertinimą.

Jei įtariate smurtą

- Pirmiausia saugumas: įvertinkite, ar nukentėjusiajai kyla tiesioginė rizika ir imkitės priemonių jos saugumui užtikrinti. Jei manote, kad nukentėjusiajai gresia rimta žala, kvieskite policiją.
- Neaptarinėkite šio klausimo su įtariamu smurtautoju.
- Laikykitės protokolo: sužinokite, ar jūsų organizacija turi standartizuotą protokolą ar procedūrą, kurios reikia laikytis smurto prieš klientus atveju - jei taip: vykdykite jį.
- Nespręskite problemos vieni: kuo skubiau aptarkite problemą su savo tiesioginiu vadovu - jei jo nėra arba jei įtariate, kad jis/ji gali būti smurtautojas, kreipkitės į kitą asmenį aukštesnėse pareigose.
- Pasikonsultuokite su auka, bet...: turėtumėte pasikalbėti su auka, kad suprastumėte, ką ji nori daryti (bet nepamirškite jai pranešti, kad pagal savo vaidmenį galite būti įpareigoti pranešti apie smurtą).

Jei kas nors kitas (kolega, globėjas...) praneša jums apie smurtą

Pranešimą atliekančiam asmeniui turi būti užtikrinta, kad:

- Į šį klausimą bus žiūrima rimtai: nesumažinkite problemos ir užtikrinkite, kad pranešantis asmuo būtų informuotas apie šio pranešimo rezultatus.
- Klausimas bus nagrinėjamas konfidencialiai: užtikrinkite konfidencialumą, tačiau nepamirškite paminėti, kad jums gali tekti pranešti savo vadovams ar policijai, atsižvelgiant į realią riziką ir jūsų vaidmenį. Kiek įmanoma, pabandykite užtikrinti, kad pranešusiam asmeniui būtų suteikta apsauga nuo bauginimo ar keršto rizikos.

Jei moteris praneša jums apie smurtą

Bendra informacija

- Naudinga apsvarstyti, kad auka nesąmoningai gali atskleisti tam tikrą informaciją (ji gali nežinoti, kad tai, ką ji jums sako, iš tikrųjų gali būti laikoma prievarta ir ji gali nežinoti, ką tai reiškia jums kalbant apie pareigą pranešti).
- Svarbu, kad pokalbis būtų tęsiamas sąmoningu asmens sutikimu ir informuotumu, jei asmens gebėjimai tai leidžia.
- Visuomet kalbėkitės su moterimis saugioje ir, jei įmanoma, privačioje aplinkoje.
- Aktyviai ir atidžiai klausykitės: parodykite asmeniui, kad iš tikrųjų klausotės jos, ir pabandykite atkreipti dėmesį ir į neverbalinį bendravimą.
- Neteiskite.
- Prieš pradėdami/tęsdami pokalbį, paklauskite savęs, ar pasitikite savimi diskutuodami šia tema ir kiek esate apmokyti valdyti situaciją.

Ką daryti

- Į tai žiūrėkite rimtai - net jei iš pradžių atrodo, kad kas nors yra nelogiška.
- Stenkitės neatrodyti šokiruotas(-a).
- Išaiškinkite, ar pokalbis gali būti konfidencialus ir koku mastu.
- Pateikite klausimų, kad aukos versija būtų pagrįsta.
- Aiškiai pasakykite, kad klausotės aukos iš savo profesinio vaidmens, neprarasdami žmogiškumo, kad geriau ją suprastumėte.
- Paklauskite asmens, ką ji nori daryti.
- Patikinkite ją, kad ji pasielgė teisingai apie tai jums papasakodama.
- Sužinokite apie tinkamus veiksmus, kurių reikia imtis norint užtikrinti moters saugumą.
- Esant galimybei, praneškite savo viršininkui.
- Atminkite, kad neprivalote valdyti situacijos vienas(-a).
- Jei įvykis įvyko neseniai ir matote, kad auka nerimauja, laikykitės pirmosios psichologinės pagalbos principų.

Ko nedaryti

- Priimti viską lengvai arba juokauti apie tai, kas pasakojama.
- Nesureikšminti, ignoruoti ar abejoti tuo, kas jums buvo pasakyta.
- Pakeisti temą, nes ji verčia jus jaustis nepatogiai.
- Sakyti: „tai netiesa“ ar „aš tavimi netikiu“.

- Daryti prielaidas.
- Pertraukinėti.
- Parodyti, kad esate išsiblaškęs, nuobodžiaujate arba skubate.
- Kreiptis į tariamą smurtautoją ar aptarti problemą su juo.

Parama aukos apsisprendimui ir įgalinimui

Nesvarbu, kokie seksualinio smurto veiksmai pasireiškia - seksualinis smurtas yra apie tylą ir bejėgiškumą. Vienas iš svarbiausių dalykų, padedančių išgyvenusiems žmonėms, yra balso, pasirinkimo ir galios atkūrimas. *„Specialistai turėtų galvoti apie save kaip apie žemėlapių išgyvenusiems, o ne kaip apie GPS sistemą. Kiekvienas išgyvenęs asmuo žino, ką jiems reiškia sveikimas ar teisingumas. Mes negalime jiems pasakyti, kaip to pasiekti, nes tai nėra mūsų kelionė. Mes galime padėti išgyvenusiems žmonėms išvengti seksualinio smurto pasekmių, suteikdami žinių apie sistemas, galimybes, reakcijas ir pasirinkimus. Mes padedame klausydamiesi išgyvenusiųjų patirties apie jų gyvenimą, norus, baimes ir viltis“* (Bein & Devis).

Moterims, turinčioms psichosocialinę negalią ir patyrusioms smurtą, gali iš dalies arba visiškai trūkti gebėjimų pačioms priimti tam tikrus sprendimus ir joms reikės papildomos pagalbos, kad galėtų pasirinkti, ką daryti smurto atveju. Tačiau specialistai visada turėtų stengtis dėti visas pastangas, kad paskatintų ir palaikytų asmenį priimti savo sprendimus, taip sustiprinant jų apsisprendimą ir įgalinimą.

Įgalinimu grindžiamo požiūrio principai

Aukos įgalinimu grindžiamas požiūris turėtų atitikti šiuos principus:

- Aukos saugumas: aukos saugumo užtikrinimas turėtų būti prioritetas. Padėkite jai parengti saugos planą, kad ji būtų apsaugota nuo tolesnės žalos ir keršto rizikos.
- Teisė į apsisprendimą: apsisprendimas gali būti laikomas individo polinkiu veikti „savarankiškai, autonomiškai“ (Field et al 1998). Paprastai sakant, psichikos liga nereiškia, kad asmuo negali apsispręsti pats, iš tikrųjų, dabar sutariama, kad psichinės sveikatos priežiūra turėtų maksimaliai padidinti apsisprendimo galimybes. Būdas tai padaryti gali būti užduoti konkrečius klausimus, siekiant iširti aukos perspektyvą ir tikslus. Kita vertus, kai kurioms aukoms gali trūkti galimybių priimti tam tikrus sprendimus: šiuo atveju turėtų būti paskirtas advokatas, vadovaujantis tokiais atvejais taikomomis vietinėmis teisinėmis procedūromis.

- Dėmesys aukoms: aukos turėtų būti pripažintos pagrindinėmis bet kokios intervencijos naudos gavėjomis. Moterų saugumas, teisės ir interesai turėtų būti mūsų pagrindinis dėmesys sprendžiant, kaip įsiterpti smurto atveju.
- Pagarba konfidencialumui: konfidencialumo užtikrinimas yra būtinas norint sukurti pasitikėjimu grįstus santykius su auka, leidžiančius įgyvendinti visus kitus paramos veiksmus. Todėl visada reikia gerbti konfidencialumą, jei tai neprieštarauja jūsų pareigai pranešti apie smurtą. Taigi, pradėdami pokalbį su nukentėjusiaja, nepamirškite paminėti, kad jums gali tekti pranešti savo vadovams ar policijai, atsižvelgiant į realią riziką ir jūsų vaidmenį.

Klausimai, paremiantys apsisprendimą

Keli klausimai, kuriuos galite užduoti, norėdami iširti aukos požiūrį į tai, kaip elgtis situacijoje, yra šie:

- Kas tau yra svarbiausia?
- Kokių turi tikslų?
- Apie ką norėtum sužinoti?
- Kas tavo šeimoje ar iš draugų tau padėtų?
- Kas tikiesi, kad atsitiks?
- Kokių turi abejonių, rūpesčių?
- Ko tau reikėtų/tikiesi iš manęs/specialistų komandos?

Psichologinė pirmoji pagalba (PPP)

PPP yra humaniška, palaikanti ir praktiška pagalba kitiems žmonėms, kurie neseniai patyrė rimtą stresą ar traumą, pavyzdžiui, seksualinę prievartą ar smurtą. Tuo užsiima ne tik specialistai ir tai nėra susiję su konsultavimu ar terapija. PPP tikslai yra šie:

- Padėti nelaimės ištiktam žmogui jaustis saugiai ir ramiai. Perduoti nuoširdžią užuojautą.
- Skubios fizinės priežiūros ir saugos užtikrinimas.
- Parodyti supratimą apie šoko reakcijas, kurios gali sukelti, pavyzdžiui, gėdą, kaltę pateikti pagrindinę informaciją apie įprastas reakcijas į nelaimę.
- Poreikių ir rūpesčių įvertinimas.
- Saugoti asmenis nuo tolimesnės žalos.
- Suteikti emocinę paramą.
- Padėti patenkinti neatidėliotinus pagrindinius poreikius, tokius kaip maistas ir vanduo, antklodė ar laikina vieta apsistoti.
- Klausyti asmenų, bet neversti jų kalbėti.
- Padėti žmonėms gauti informaciją, paslaugas ir socialinę paramą.

Vengti:

- Prašyti žmonių analizuoti tai, kas jiems nutiko.
- Skatinti išsamų kančią sukėlusio įvykio aptarimą.
- Primygtinai skatinti pasakoti įvykio detales.
- Spausti žmones dalintis savo jausmais ar reakcijomis į įvykį.

Saugumo planas

Veiksmingas saugos planas suteikia aukai galimybę atgauti saugumo jausmą, tenkinant neatidėliotinus saugos poreikius ir apibrėžiant strategijas, kurios padėtų ateityje sumažinti žalos atvejus. Deja, parengus ir įgyvendinant saugos planą, neužtikrinama, kad asmuo vėl nesusidurs su smurtu; jo tikslas yra padėti išgyvenusiems žmonėms būti kuo saugesniems atsižvelgiant į jų dabartines gyvenimo aplinkybes.

Geras saugos planas turėtų būti sutelktas į auką, tai reiškia, kad jis turėtų būti kuo labiau pagrįstas moters tikslais, o ne specialisto nuomone. Todėl parama moteriai sudaryti saugos planą turėtų būti grindžiama tuo, ko ji bijo, ką nori daryti ir kodėl, bei drauge galvojant apie idėjas ir galimybes minčių lietaus būdu.

Žinoma, saugos planas bus kitoks, jei moteris gyvena bendruomenėje ar įstaigoje.

Pirmuoju atveju, (bendruomenės) sritys, kurias reikėtų iširti sudarant saugos planą, yra šios:

- Fizinis saugumas
- Skaitmeninis saugumas
- Apgyvendinimas
- Darbovietė (jei asmuo dirba)
- Transportas
- Papildomos saugos patikros prie įėjimo į pastatą

Keletas praktinių aspektų, į kuriuos reikia atsižvelgti, yra:

- Būkite pasirengę kreiptis. Nurodykite moteriai išlaikyti mobilųjį telefoną įkrautą ir iš anksto užprogramuoti skubios pagalbos telefono numerius. Pasiūlykite jai įsiminti keletą numerių, jei ateityje ji negalėtų naudotis mobiliuoju telefonu.

Jei asmuo gyvena įstaigoje, saugos planas gali reikšti organizacinius pakeitimus, kuriuos gali tekti aptarti su vadovybe, pavyzdžiui:

- Darbo pamainų pokyčiai
- Būsto tvarkos pakeitimas įstaigoje

- Padėkite moteriai nustatytiemonių pagalbos tinklą, kuriais ji gali pasitikėti ir prireikus paskambinti.
- Įsitikinkite, kad ji žino, kaip kreiptis į policiją: būtų naudinga įsiminti numerį ir imituoti telefono skambutį su patikimu partneriu.
- Įsitikinkite, kad ji gali rasti keletą vietų, kuriose žino, kad bus saugi. Praktikuokite, kaip išeiti iš vietos, jei ji mano, kad viskas tampa pavojinga. Suplanuokite, kaip ji gali pasiekti saugią vietą, ar ji gali vairuoti, važiuoti autobusu ar iškviešti taksi.

Daugiau informacijos

Kaip klausti klausimų

- Privalote užduoti atvirus klausimus - venkite uždary klausimų (t.y. tokių, į kuriuos atsakoma tik taip arba ne).
- Užduokite klausimus, kurie leistų pašnekovui kalbėti su jumis apie smurtą savaip, savo kalba, tik su mažu ar išvis be jokio jūsų įsikišimo.
- Užduokite klausimus, norėdami pagilinti ar patikslinti informaciją. Gali būti naudinga užvesti asmenį ant kelio, bet jo nenukreipiant. Pakartokite tai, ką ji jums pasakė, arba perfrazuokite, naudokite neverbalinius ženklus, pavyzdžiui, skatinkite žvilgsniu ar linktelėdami.
- Visgi, svarbu neperžengti ribos tarp žmogaus skatinimo reaguoti ir įtakos jo atsakymui ar nukreipiant jį kalbėti jūsų žodžiais.

Aktyvaus klausymosi pavyzdžiai

Skatinimas	"aha", "taip", "papasakok man daugiau"
Apibendrinimas	"Taigi, ką sakai yra..."
Aiškinimasis	"Ir tuomet tu pirma nuėjai į autobuso stotelę ir tuomet atgal namo?"
Atspindėjimas	"Tai turėjo labai gąsdinti"
Vertinimas	"Ačiū, kad daliniesi tuo su manimi"
Susiejimas	"Ir tada?" (maži klausimai, skatinantys tęsti)
Tyla	Tyla taip pat gali paskatinti žmogų tęsti, kai tai yra „teigiama tylą“, kurią lydi išskleistos ir atsipalaidavusios rankos, palinkimas ir atsisukimas į asmenį.

Neteisiantis klausymasis

Būkite nuoširdus ir pagarbus	Būkite dabartyje – nelyginkite savo patirčių su asmens, su kuriuo kalbate
Žinokite, kad jausmas, kurį žmogus išreiškia, yra tikras	Būkite šiltas
Atkreipkite dėmesį į savo kūno kalbą	Suteikite pozityvų grįžtamąjį ryšį
Išreikškite palaikymą, nepasakę kitam, kaip jis/ji turėtų jaustis	Jei jums reikia ką nors pasakyti, naudokite teiginius „aš“ (vietoje „jūs“)
Atminkite, kad mes galime pasakyti tik tai, ką girdėjome, o ne tai, ką norėjo pasakyti kitas, pavyzdžiui: „Tai, ką girdžiu jus sakant, yra...“	Jei jums reikia užduoti klausimus, venkite tų, kurie prasideda „kodėl?“, „kodėl padarei tą ar aną?“, nes jie gali pastatyti kitą asmenį į gynybinę padėtį.

Atvejo analizė

Ana yra 30 metų moteris, turinti psichosocialinę negalią, gyvenanti saugomame prieglaudos name su dviem kitais tos pačios būklės suaugusiais. Jie eina į darbą ir gauna 15 valandų per savaitę paramą – pagalbą ruošti maistą, apsipirkti, vartoti vaistus ir tvarkyti finansus.

Kol jūs padedate Anai parengti pirkinį sąrašą, ji jums pasakoja, kad praeitą dieną, kai ji buvo viena prieglaudos namuose, ją aplankė savanoris, vardu Paulius. Ana sako, kad Paulius jai pasakė, kad jam patinka moterys, dėvinčios raudoną apatinį trikotažą, ir kad jis paprašė parodyti, kokią spalvą ji dėvi.

Ana pasakoja, kad ją jaudino šis prašymas ir kad ji tikrai nežinojo, ką daryti. Laimei, tuo metu į namus įėjo dar vienas bičiulis, o Paulius greitai išėjo.

Ką turėtumėte daryti pirmiausia?

- Klausti atvirų klausimų, kad gautumėte daugiau informacijos apie tai, kas nutiko
- Naudoti PPP technikas
- Įrašyti išsamią informaciją apie tai, ką Ana jums pasakė, naudojant tikslus jos žodžius, jei įmanoma. Laikytis faktų - neįtraukti savo nuomonės.
- Įrašyti, ką darėte jūs.
- Pranešti apie tai vadovybei.
- Išsiaiškinti, ar taip pat turite pareigą pranešti ir policijai

Ką dar galima daryti tokiu atveju?

- Parengti saugos planą kartu su Ana, taikant apsisprendimo ir įgalinimo principus
- Padėti Anai suprasti tinkamus/netinkamus santykius.

Ką daryti, jei Ana turi istorijų apie savo kontaktus su vyrais ir savanoriais - ką turėtumėte daryti šiuo atveju?

Į visus įtarimus reikia žiūrėti rimtai. Ne jūsų pareiga įrodyti, ar tai tiesa, ar ne - privalote pranešti vadovybei apie įtarimus, neatsižvelgiant į tai, kas galėjo įvykti praeityje.

Įsivertinimo testas

A. Kaip galima atpažinti smurtą?

1. Tiesiogiai stebint
2. Iš pačios nukentėjusios moters
3. Iš šeimos nario ar draugo
4. Iš kito specialisto/kolegos
5. Visi išvardinti variantai (teisingai)

B. Pirmąją psichologinę pagalbą gali suteikti tik atestuoti konsultantai

1. Tiesa
2. Netiesa (teisingai)

C. Kokius klausimus turėtumėte užduoti kalbėdami su auka?

1. Atvirus klausimus (teisingai)
2. Uždarus klausimus
3. Abu
4. Nei vienas variantas

D. Koks yra saugos plano tikslas?

1. Užkirsti kelią bet kokio kito smurto atsiradimui
2. Sumažinti smurto sukeltą žalą
3. Padėti išgyvenusiems asmenims būti kuo saugesniems atsižvelgiant į jų dabartines gyvenimo aplinkybes. (teisingai)

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 7.1 – Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį

Trukmė: 20 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius paprašo kiekvieno dalyvio ant *žalio* lapelio parašyti internetinio modulio temą, kuri, jo manymu, yra įdomiausia/aktualiausia jo darbui, o ant *geltono* - temą, kurią sunkiau įgyvendinti praktikoje.

Tada vedėjas surinks temas, kurias dauguma dalyvių įvardija kaip aktualiausias ir sunkiau įgyvendinamas, ir užduos šiuos klausimus:

- Kodėl manote, kad šis klausimas yra aktualiausias? Kaip tai siejasi su jūsų praktika?
- Ar galite paminėti kokią nors situaciją, kurioje susidūrėte su šia problema?
- Kokių iššūkių matote įgyvendinant šį klausimą praktiškai?
- Ko jums reikėtų norint įveikti šiuos iššūkius?

Darbalapis 7.2 – Atvejo analizė apie pareigą pranešti

Tikslas: Įsitikinti, kad visi dalyviai teisingai supranta pareigą pranešti

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas:

Pagal nacionalinius teisės aktus, susijusius su pareiga pranešti, paskirstykite dalyvius grupėms, turinčiomis tas pačias pareigas (pavyzdžiui, visi, kurie neprivalo pranešti apie smurtą, bus tos pačios grupės nariai). Jei visi jūsų dalyviai priklauso tai pačiai grupei, galite sudaryti mažesnes grupes, kurios fiktyviai atstovautų skirtingų tipų specialistams.

Išdalinkite atvejo analizę (žemiau) ir paprašykite kiekvienos grupės atsakyti į pateiktus klausimus mažose grupėse.

Aptarkite atsakymus grupėje – ištaisant galimus neteisingus pareigos pranešti apie smurtą interpretavimus ir pan.

Atvejo analizė diskusijai: [Savo kaip specialisto rolėje] jūs aplankote moterį su psichosocialine negalia, kuri gyvena viena.

Nuskambėjus durų skambučiui, duris atveria vyras, kurio anksčiau nebuvote sutikę. Kai įeiniate, jis išeina. Jūs galite užuosti alkoholio kvapą vyrui praeinant į liftą. Atrodo, kad moteris kiek sunerimusi, bet ji greitai nusiramina. Ji paaiškina, kad sutiktasis vyras yra jos vaikas. Jūs švelniai bandote paklausti daugiau apie apsilankymus ir jų santykius, tačiau ji neatsako. Ji vis sako, kad viskas gerai, tačiau namai atrodo sujaukti, mėtosi keli buteliai alkoholio ir moteris atrodo labai nervinga. Galų gale ji prisipažįsta, kad šį vyrą ji sutiko prieš dieną bare. Jis norėjo grįžti namo su ja, ji iš pradžių nesutiko, bet galų gale jis sekė paskui ją, ji jį įsileido ir jie praleido naktį kartu turėdami lytinių santykių. Ji sako, kad nelabai prisimena, kas nutiko, bet kad mano, kad tai vyko bendru sutikimu ir ji nenori, kad jūs ką nors dėl to darytumėt. Jūs pastebite, kad ant jos riešų matyti mėlynės.

Grupėse aptarkite klausimus:

- Koks istorijos kontekstas?
- Kokie svarbiausi faktai turėtų būti apžvelgiami?
- Kokios alternatyvos galimos šioje situacijoje?
- Ką jūs rekomenduotumėte daryti ir kodėl?
- Kokios jūsų, kaip specialisto, pareigos šiuo atveju?

Darbapalis 7.3 – PPP vaidmenų žaidimas

Tikslas: atlikti pirmosios psichologinės pagalbos technikas

Trukmė: 30 minučių

Vykdymas: Iš dalyvių pakvieskite du savanorius, kurie vaidins moterį ir slaugytoją.

Pateikite dviem savanoriams vaidmenų korteles ir duokite jiems keletą minučių jas perskaityti [**Pastaba:** nuotoliniu būdu savanoriams korteles galima nusiųsti per privatų susirašinėjimą kaip žinutes].

Paprašykite savanorių atlikti vaidmenis, skatindami slaugytoją taikyti pirmosios psichologinės pagalbos principus. [**Pastaba:** internetu gestai (pavyzdžiui, lietimasis) yra apriboti – jei naudinga,

pasiūlykite veikėjams verbaliai išsakyti, kokius gestus ar elgesį jie praktikuotų, jei būtų tame pačiame kambaryje].

Paprašykite likusios grupės stebėti ir užsirašyti, ką jie pastebi ar ką būtų darę kitaip.

Skatinkite grupinę diskusiją, pradedant klausimu savanoriams: kaip jie jautėsi atlikdami šiuos vaidmenis? Kas buvo lengviau ir kas sunkiau? Ką pastebėjo kiti? Ar yra kažkas, ką kiti būtų darę kitaip?

Scenarijus (mokymų instruktoriui): Moteris viena atvyksta į greitosios pagalbos skyriaus registratūrą

Jos akies kampe yra kraujuojantis įpjovimas. Paklausta, kas nutiko, ji sako, kad darbdavys darbe prie jos priekabiavo, bandydamas paliesti jos krūtinę. Bandydama jo išvengti, ji parkrito ir susižeidė akį į stalo kampą.

Slaugytoja apklausia moterį prieš konsultuojantis su gydytoju. Moteris sako, kad ji tiesiog nori, kad jos akis būtų gydoma, nes ją reikia greitai grįžti į darbą, kitaip ji bus atleista. Slaugytoja pažvelgia į moterį ir pastebi, kad ji atrodo labai išsigandusi ir sunerimusi. Slaugytoja patikrina medicininius dokumentus ir sužino, kad moteriai nustatyta bipolinio sutrikimo diagnozė.

Vaidmenų kortelės (savanoriams):

Moteris: Moteris atvyksta į greitosios pagalbos skyrių, jos akies kampe yra kraujuojantis įpjovimas, ji atrodo išsigandusi ir sunerimusi bei naudoja tik kelis žodžius apibūdinti tam, kas nutiko; ji kuo greičiau nori grįžti atgal į darbą. Ji susitinka su slaugytoja ir atsisėda.

Slaugytoja: Slaugytoja užrašo moters asmeninius duomenis ir diskusijos metu įvertina jos situaciją ir priežiūros poreikius prieš pacientei apsilankant pas gydytoją. Slaugytoja supranta, kad pacientė patyrė kažką gąsdinančio, ji nori pasinaudoti pagrindiniais pirmosios psichologinės pagalbos punktais: saugumu, orumu ir teisėmis.

8 MODULIS - Gerosios praktikos ir priemonės, skirtos užkirsti kelią tokioms problemoms ir jas spręsti

Tema	GEROSIOS PRAKTIKOS IR PRIEMONĖSI, SKIRTOS UŽKIRSTI KELIĄ TOKIOMS PROBLEMOMS IR JAS SPRĘSTI
Tikslai	Šis modulis apžvelgia gerąsias praktikas ir pristato priemones bei konkrečius sėkmingus veiksmus siekiant užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir mergaites, turinčias psichosocialinę negalią.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Atpažinti, reaguoti ir pranešti apie seksualinio priekabiavimo situacijas • Pripažinti specialistų vaidmenį užkertant kelią seksualiniam smurtui, didinant aukų savimoneį ir pasitikėjimą savimi pranešant apie šiuos įvykius • Žinoti priemones ir konkrečių sėkmingų veiksmų, programų, kampanijų ir pan. pavyzdžius, užkertant kelią smurtui prieš psichosocialinę negalią turinčias moteris ir mergaites
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinio modulio pristatymas • Atvejo analizė • Žinių įsivertinimo testas
Trukmė:	2 valandos savarankiško mokymosi – 0,5 valandos tiesioginio mokymosi
Reikalingos priemonės:	<ul style="list-style-type: none"> • Geltoni ir žali priklijuojami lapeliai • Rašikliai • Darbalapio 8.3 kopijos: po vieną dalyviui
Veiklų tvarka:	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinis modulis (120 minučių) • Auditorinės veiklos (30 minučių) • Klausimų-atsakymų sesija internetiniam moduliui (10 minučių) • Veikla (15 minučių) • Apibendrinimas ir išvados (5 minutės)

Įvertinimas	Savo žinių įsivertinimas
Šaltiniai	<p>Consejería Para la Igualdad y Bienestar Social, Mujeres con discapacidad y violencia sexual: guía para profesionales, https://www.saludcastillayleon.es/profesionales/es/violencia-genero/documentos-m-s-organismos/protocolos-guias.ficheros/257259-Guia.Violencia%20sexual%20y%20DISCAPACIDAD.CCAA.%20Andalucia.pdf</p> <p>FEDEAFES, Guía. Investigación sobre la violencia contra las mujeres con enfermedad mental, 2017 https://consaludmental.org/publicaciones/Investigacion-violencia-genero-salud-mental-2017.pdf</p> <p>Región de Murcia, Guía de actuación en el ámbito de salud mental y drogodependencia en Violencia de Genero, 2019 https://www.consaludmental.org/publicaciones/Guia-salud-mental-drogodependencia-violencia-genero.pdf</p> <p>SaludMadrid, Guía de atención a mujeres maltratadas con trastorno mental grave, 2010 http://www.madrid.org/bvirtual/BVCM017351.pdf</p> <p>UN Women, Sexual harassment against women with disabilities in the world of work and on campus, 2020 https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/discussion-paper-sexual-harassment-against-women-with-disabilities-en.pdf?la=en&vs=1256</p>

Internetinio modulio teorinis turinys

Jvadas

Kai kalbame apie tokį jautrų ir skausmingą dalyką kaip seksualinė prievarta, kai kurioms moterims su negalia ir be jos gali būti sunku paaiškinti, kas joms nutiko; socialiniai barjerai, įsitikinimai, išankstinės nuostatos ir kt. gali apsunkinti smurto atpažinimo procesą. Šiame kontekste dar svarbiau palaikyti psichosocialinę negalią turinčias moteris, kurios (galbūt anksčiau) patyrė seksualinį priekabiavimą, arba tas, kurių smurtautojas yra vienas iš jas palaikančių žmonių (partneris, giminaitis, draugas ir kt.).

Kaip apklausti psichosocialinę negalią turinčią moterį, siekiant nustatyti ankstesnius/esamus seksualinės prievartos įvykius?

Keletas paprastų taisyklių, jei moteris, kuri nėra dabartinė jūsų pacientė, ateina pas jus ir praneša apie seksualinę prievartą:

Būkite jautrūs jos situacijai/dabartinei krizei ir priimkite jos poreikius.

Pristatykite savo vardą ir profesiją, pabandykite sukurti pasitikėjimo atmosferą.

Apklauskite ją vieną. Užduokite keletą klausimų nuo bendriausių iki konkrečių. Galite pradėti nuo šių:

- Matau, kad jūs sunerimusi...
- Kaip viskas sekasi namuose?
- Kaip jūsų santykiai su partneriu?
- Koks yra santykis su žmonėmis, su kuriais gyvenate?
- Ar jaučiate, kad namuose su jumis nesielgiama gerai?
- Kaip namuose sprendžiami ginčai?
- Ar esate jautusi baimę?
- Ar jus užpuolė fiziškai ar seksualiai?
- Ar jūsų partneris kontroliuoja jūsų pinigus?
- Ar jis kada nors jums grasino?
- Ar jis namuose turi ginklų?
- Ar pasakėte apie tai šeimos nariui ar draugui?

Stenkitės, kad ji jaustųsi patogiai ir sukurkite saugią aplinką. Stebėkite jos požiūrį ir emocinę būseną, skatinkite išreikšti jausmus. Būkite empatiški ir pritaikykite aktyvaus klausymo įgūdžius.

Informuokite ją apie galimus teisinius mechanizmus. Naudokite suprantamą kalbą, venkite teisinių ar sudėtingų sąvokų, kurios gali trukdyti jai jus suprasti.

Pasiūlykite jai specializuotos pagalbos ir paramos paslaugas, jei reikia.

Pasiūlykite jai savo telefono numerį, kuriuo ji galėtų susisiekti su jumis, taip pat su kitais specialistais, iš kurių ji galėtų gauti pagalbą, apsaugą ir palaikymą.

Kelios taisyklės, jei įtariate, kad moteris, kuri yra viena iš jūsų dabartinių klientų/pacientų, patiria smurtą lyties pagrindu:

- Reguliariai klauskite, kaip ji jaučiasi, ar ko nors bijo, kokia situacija namuose ir pan.
- Į pradinį vertinimą sistemingai įtraukite bendrą galimų smurto situacijų tyrimą.
- Būkite budrūs dėl galimų požymių ir simptomų ir pasižymėkite juos savo įrašuose.
- Pabandykite suprasti jos diskomfortą ir problemas, atsirandančias dėl smurto ir baimės. Būkite empatiški ir praktikuokite aktyvų klausymą.
- Informuokite klientus ir pacientus apie turimus bendruomenės išteklius.
- Saugokite surinktos informacijos privatumą ir konfidencialumą.
- Drąsinkite ir palaikykite ją viso proceso metu; gerbkite jos tempą.
- Venkite pernelyg didelio skatinimo atskleisti informaciją, nes tai gali sustiprinti izoliaciją, pakenkti pasitikėjimui savimi ir sumažinti tikimybę kreiptis pagalbos.
- Užmegzkite bendradarbiavimą su kitais specialistais ir institucijomis, taip pat su neformaliais globėjais.

Bendros nuostatos:

Klausykitės jos poreikių: Turėkite omenyje, kad klausymasis ir parama jau turi teigiamą poveikį. Kartais nieko daugiau ir negalima padaryti, nes moteris nenori imtis kitų tolimesnių veiksmų. Jei vaikystėje ar prieš kelerius metus ji patyrė smurtą, tai gali sukelti kaltės, streso ir dviprasmiškumo jausmą. Terapinis tų patirčių atgaminimas gali padėti aukai geriau suprasti savo biografinį

naratyvą, jei ji nori apie tai kalbėti. Neforsuokite situacijos: gali būti, kad moteris patiria sunkumų prisimindama trauminį įvykį ir jai gali prireikti geriau suprasti situaciją prieš kalbant apie tai.

Palaikykite ją: Turėkite omenyje, kad pagrindinis tikslas yra jai padėti. Nenuvertinkite jos nuomonės, jausmų ar faktų, susijusių su smurtu. Stebėkite jos požiūrį ir emocinę būseną bei skatinkite išreikšti jausmus

Venkite betarpiškumo: Įspūdingos intervencijos, išsprendžiančios situaciją nedelsiant neegzistuoja, nors specialistas turėtų tiesiogiai kovoti su smurtu ir aiškiai pasakyti, kad tai niekada nėra pateisinama.

Kaip elgtis, jei psichosocialinę negalią turinti moteris neatpažįsta smurto patirties?

Jei yra įtarimų dėl smurto, bet moteris tai neigia:

- Gali būti, kad ji neidentifikavo to kaip smurto.
- Nereikalaukite visko pasakyti, nes ji gali pasijusti blogiau ir dėl to gali neprašyti pagalbos.
- Reguliariai skirkite susitikimus, kad po truputį išspręstumėte šią problemą ir pabandykite sukurti pasitikėjimo atmosferą, kur ji galėtų jums atsiverti.
- Paklauskite apie situaciją namuose, ypač apie dukteris ir sūnus, nes jai gali būti lengviau suvokti, kas vyksta iš kitų žmonių istorijų:
- Ar manote, kad jūsų vaikai gyvena sudėtingoje situacijoje?
- Ar manote, kad jie gali turėti problemų namuose?
- Užfiksuokite rodiklius, pagrindžiančius šį įtarimą.
- Galų gale praneškite jai apie jums kilusius įtarimus.
- Pasiūlykite dalyvauti grupinėje terapijoje.
- Suteikite pagalbą smurto padariniams palengvinti.
- Tikslas yra sumažinti rizikos situacijas, mažinant kontaktą su agresoriumi, kad būtų sustiprintas moters neformalus tinklas, kad ji galėtų palikti agresorių ar paprašyti pagalbos.

Apibendrinimui:

1. Empatija: suteikite paramą, erdvę ir gerbkite jos laiką.

2. Užmegzkite tvirtą ryšį: leiskite jai jaustis gerbiama, išklaudyta ir suprasta.

3. Venkite pernelyg didelio skatinimo atskleisti informaciją: skatinkite ją reikšti savo mintis ir emocijas jai nesijaučiant, kad ji visuomet vertinama; skatinkite suprasti situaciją, nustatyti riziką ir suplanuoti naujas strategijas su individualiais tikslais.

Kaip reaguoti, jei psichosocialinę negalią turinti moteris neatpažįsta patirto/patiriamo smurto?

Viskas priklauso ir nuo rizikų. Apsvarstykite:

- Sveikatos istorijos informaciją.
- Smurto prieš ją istoriją: metus, smurto progresą.
- Smurto formą (fizinę, psichologinę, seksualinę).
- Socialinės izoliacijos laipsnį ir autonomiją, ypač paramos tinklus, ekonominius išteklius.
- Negalios ar sutrikimų pobūdis.
- Moters adaptacija.
- Jei yra vaikų – jų rizikos įvertinimas.
- Dabartiniai santykiai su agresoriumi (su juo gyvena, yra išsiskyrimo ar išsikraustymo rizika ir pan.).

Rimti pavojaus signalai:

- Moteris sako, kad bijo dėl savo gyvenimo.
- Smurto situacijos pasireiškia ir už namų ribų.
- Smurtautojas šiukščiai elgiasi su kitais žmonėmis.
- Smurtas pasireiškia nėštumo metu.
- Grasinimai nužudyti.
- Laikui bėgant smurto dažnumas ir sunkumas intensyvėja.
- Piktnaudžiaujama narkotikais, ypač tais, kurie didina agresiją.
- Moteris planuoja su jį palikti ar išsiskirti netolimoje ateityje.
- Partneris žino, kad moteris kreipėsi pagalbos.
- Jau yra pranešimų apie rimtus sužalojimus.
- Namuose yra ginklų.

Veiksmai būtų kitokie, jei moteriai gręstų pavojus gyvybei. Jeigu jai negresia pavojus gyvybei:

- Užfiksuokite įtariamo smurto patvirtinimą su smurto indikatoriais.
- Išsamus smurto situacijos įvertinimas (topografija ir funkcionalumas).
- Informuokite moterį apie situaciją, kurioje ji atsiduria, siekiant jai pasakyti, kad smurtas yra dažna problema, kad ji nėra atsakinga.
- Paaiškinkite, kaip svarbu neapartinėti interviu turinio su partneriu, nes tai gali padidinti smurto riziką.
- Palydėjimas į medicinos paslaugas, jeigu yra sužeidimų.
- Informacija apie esamus paramos tinklus smurtą patiriančioms moterims. Jei reikia, koordinavimas ir palyda, norint kreiptis į šiuos tinklus.
- Jei reikia, kartu parenkite saugumo planą, skirtą didelės rizikos situacijai.
- Susitarkite dėl dažnų susitikimų darbu kartu, kad susidorotumėte su šia situacija, nes tai yra pagrindinis streso šaltinis moteriai.
- Parama ir visos informacijos konfidencialumas proceso metu.
- Naujų smurto situaciją išvengimas.

Jeigu moters gyvybei gresia pavojus:

- Informuokite ją apie pavojingą situaciją, kurioje ji yra, kad ji suvoktų pavojų ir pasiūlykite galimas veiksmų strategijas.
- Palaikykite ją priimant sprendimus, patvirtinkite, kad ji nėra viena.
- Palydėjimas į medicinos paslaugas, jeigu yra sužeidimų.
- Informuokite ją apie galimas teises priemones.
- Jeigu ji nusprendžia **GRĮŽTI Į NAMUS**: turėkite omenyje šeiminių situaciją ir išteklius, įgyvendinkite saugumo planą ir informuokite ją apie galimus pagalbos šaltinius. Susitarkite su ja dėl susitikimo kaip galima greičiau.
- Jeigu ji nusprendžia **PALIKTI NAMUS**: turėkite omenyje šeiminių situaciją ir išteklius, kuriuos ji turi, prieinamą paramą, kokius finansus ir dokumentus ji turi, kreipiantis skubios pagalbos ar kitų prieinamų socialinių paslaugų ar šaltinių. Susitarkite su ja dėl susitikimo kaip galima greičiau.
- Pasižymėkite vykdomus veiksmus.

Tuo atveju, kai moteris nenori pranešti apie smurtą ir yra pavojus jos fiziniam saugumui:

- Dirbkite kartu su lygybės srities tarnybomis ar atitinkamomis socialinėmis tarnybomis.
- Turėkite omenyje, kad yra psichologinių paslaugų, kurios specializuojasi smurto lyties pagrindu srityje.
- Įtraukite duomenis apie smurtą į psichosocialinius sutrikimus turinčios moters klinikinius duomenis, nurodant, ar tai partnerio, ar kito asmens smurtas.
- Sukurkite erdves, kuriose psichosocialinių sutrikimų turinčios moterys galėtų kartu spręsti klausimus, susijusius su įgalinimu, romantiškos meilės mūsų visuomenėje modeliu ir smurtu prieš moteris.

Dirbant su moterimis, turinčiomis psichosocialinę negalią, gali būti naudinga:

- Paaiškinkite rašytinę informaciją ir suteikite pagalbą užpildant dokumentus (norint kreiptis dėl advokato, finansinės pagalbos ir kitų išmokų).
- Paklauskite, ar yra specialistų, su kuriais ji nori būti pokalbio metu, tačiau svarbi taisyklė: susitikite su moterimi individualiai ir užtikrinkite konfidencialumą.
- Dažnai darykite pertraukas ir skirkite pakankamai laiko pokalbiui. Pakartokite klausimus tiek kartų, kiek prireiks, naudokite skirtingus žodžius.
- Kalbėkite aiškiai, išskaidykite sudėtingą informaciją į mažesnes dalis, naudokite pavyzdžius ir atkreipkite dėmesį į moters reakcijas, kad įsitikintumėte, jog viskas gerai suprantama. Neužkraukite moteriai per daug informacijos.
- Venkite užduoti uždarus klausimus, vietoje to skatinkite išreikšti jausmus, užduokite plačius klausimus, kurie jai leistų išsakyti informaciją, pavyzdžiui, „gal galėtumėte man pasakyti, kas nutiko? Stebėkite jos emocinę būseną, išlaikydami empatiją ir labai svarbu, kad leistumėte jai jaustis nekalta dėl patirto smurto: aiškiai pasakykite, kad smurtas santykiuose niekada nėra pateisinamas.
- Padėkite jai organizuoti idėjas ir jausmus, skatinkite ją susimąstyti ir savarankiškai priimti sprendimus.
- Tikėkite moterimi, žiūrėkite į ją rimtai, nekvestionuodami jos faktų aiškinimo, neteisdami, bandydami pašalinti baimę atskleisti smurtą.
- Visada gerbkite ją ir jos tempą bei pasirinkimus.

Apibendrinimui

1. Į pradinį vertinimą įtraukite tiesioginius klausimus apie smurtą lyties pagrindu. Jei dabartinės rizikos nėra, užsirašykite tai į medicininę pažymą ir paprašykite jos pakomentuoti, jei ji turi kokių nors problemų. Tęskite tai periodiškai arba įtarus smurtą.
2. Dirbkite, vadovaudamiesi lyties perspektyva.
3. Jei nustatomas smurtas prieš moterį, vykdykite veiksmų planą. Visada informuokite ją, kad ji suprastų visas atliekamas intervencijas (išskyrus atvejus, kai yra reali rizika ir įtarimas, kad ji gali informaciją perduoti ją smurtautojui).
4. Jei reikia, sukurkite jai saugos planą.
5. Užtikrinkite koordinavimą su konkrečiomis šios srities moterų tarnybomis.

Atvejų analizės

Išnagrinėkite pateiktas situacijas ir klausimus.

1 atvejis: Marija yra viena iš jūsų pacienčių, turinčių psichosocialinę negalią. Ji gyvena namuose su vyru ir jie neturi vaikų. Šiandien ji ateina pas jus itin sutrikusi ir, uždavus jai keletą klausimų apie jos nuotaiką, ji pradeda jums pasakoti, kad jos vyras naktį negalėjo užmigti, o jis kaip visada pavargęs ir nervingas, todėl jis šaukia ir grasina jai. Ji nedirba, o su vyro atlyginimu ir pašalpomis viskas sunkėja.

Klausimai:

Ar Marija patiria smurtą lyties pagrindu? Taip, ji jaučiasi atsakinga ir netgi iš dalies nusipelnusi to, kas jai nutinka, tačiau ji kenčia dėl smurto lyties pagrindu, o vyras projektuoja jai kaltę. Jums, kaip specialistui, tikriausiai teks susidurti su maža Marijos saviverte.

Kaip manote, ar Marija ko nors bijo? Tikriausiai taip, ji gali bijoti prarasti vyrą ir gyventi savarankiškai. Ji gali gėdytis, kad negali dirbti ir t.t.

Ar Marija suvokia esanti smurto lyties pagrindu auka? Mes žinome, kad ji yra nusiminusi dėl padėties, tačiau kadangi tai yra emocinio smurto atvejis, gali būti, kad Marija smurto nepripažįsta, ji sakė, kad taip įvyko todėl, kad jos vyrui naktis buvo prasta ir ji tarsi kaltina save, kad negali dirbti. Šie du aspektai yra svarbios kliūtys.

Kaip specialistas, ką galėtumėte padaryti, kad palaikytumėte Mariją? Yra keli svarbūs žingsniai, kaip palaikyti Mariją, kuri mano, kad nenutiko nieko svarbaus arba kad tai yra kažkas įprasto - jūs, kaip specialistas, turėtumėte tai kartu apmąstyti ir pripažinti, kas tai yra: agresija. Palaikykite ją, kad ji pasipasakotų kažkam, kuo pasitiki ir prieš ką nejaučia gėdos. Jūs, kaip specialistas, galite jai padėti ir palaikyti priimant bet kokį sprendimą. Kaip specialistas, stengkitės, kad Marija nepasimestų tarp agresoriaus strategijų, nes jis visada bandys kaltinti auką dėl padėties: agresorius yra vienintelis kaltas dėl savo elgesio. Palaikykite Mariją, kol ji pasijaus galinti „pranešti“ apie situaciją arba dirbti su specializuotais šaltiniais.

2 atvejis: Pas jus ateina nauja pacientė vardu Silvija. Ji tikrai susierzinusi ir išsigandusi bei atrodo, kad nori nuo kažko pabėgti. Šiek tiek su ja pasikalbėję ir pabandę ją nuraminti suprantate, kad ji gali turėti psichosocialinių sutrikimų. Jūs taip pat pastebite, kad ji slepia dalį savo kūno, tačiau ant jos riešo galite matyti mėlynę. Kai paklausiate, kodėl ji tokia susierzinusi, ji keičia temą. Vėliau iš kolegės sužinote, kad vyras, atėjęs Silvijos, registratūroje teigė esąs jos vaikiną.

Klausimai:

Ar Silvija patiria smurtą lyties pagrindu? Taip / Ne

Tikriausiai taip. Pradėkite pokalbį kaip visada nuo bendriausių klausimų, būkite jautrūs jos patiriamai situacijai ir supraskite smurto sudėtingumą. Stenkitės neversti nieko sakyti ir tiesiog priimkite jos atsakymus su empatija.

Ar manote, kad normalu, jog Silvija nemini savo vaikiną ir vengia kai kurių klausimų? Taip / Ne

Vienas iš sunkiausiai suprantamų dalykų yra tai, kiek galimybių auka suteikia savo partneriui prieš palikdama santykius; Gali būti tūkstančiai priežasčių, kodėl Silvija nekalba apie savo vaikiną: ji šiuo metu gali patirti didelį spaudimą ir ji gali atsidurti pažeidžiamoje situacijoje nesiryžtant žengti reikiamų veiksmų, ji gali būti priklausoma nuo savo partnerio (emociškai, socialiai, ekonomiškai...) ir kt.

Kokios yra jūsų alternatyvos šioje situacijoje? Kaip visada, pirmiausia svarbu klausytis aktyviai, su pagarba, palaikymu ir užtikrintumu ir leisti jai viską pasakyti „savo tempu“. Šioje situacijoje specialistas mato, kad Silvijai ant rankų yra šiek tiek mėlynių. Tai galėtų mus priversti susimąstyti apie riziką gyvybei ir kaip specialistas turėtumėte ją apie tai tiesiogiai informuoti; įtraukti duomenis į klinikinius įrašus ir padėti jai priimti sprendimus. Pabandykite surinkti informaciją apie įvykį ir kreiptis į sveikatos centrą, kad jie galėtų padaryti medicininę ataskaitą. Paaiškinkite, kad

išeitis iš situacijos tikrai yra, tačiau kaip ir įsitraukimas į smurtinius santykius, tai yra nemažai laiko užimantis procesas. Išstirkite kliūtis, kurios gali trukdyti Silvijai imtis būtinų veiksmų (baimė, kaltės jausmas, menka savivertė, nepasitikėjimas socialinėmis tarnybomis ar policija, izoliacija ir kt.) ir kai ji bus pasiruošusi, pradėkite mąstyti apie saugos planą.

Įsivertinimo testas

A. Kaip apklausti psichosocialinę negalią turinčią moterį apie smurtą?

1. Klausti jos tiesiogiai ar ji patiria smurtą ar prievartą namuose.
2. Kalbinti moterį su žmogumi, kuriuo ji pasitiki, kad padėtų jai kalbėti patogesnėje ir užtikrintesnėje atmosferoje.
3. Reguliariai klauskite visų moterų apie smurto lyties pagrindu pasireiškimą. Į pradinį vertinimą sistemingai įtraukite pirminį bendrą galimų smurto situacijų tyrimą. (Teisingai)
4. Visada stenkitės išspręsti situaciją nedelsiant: moterys turi kuo greičiau pasmerkti tokį elgesį ir išsiskirti.

B. Kaip atpažinti, kad psichosocialinę negalią turinti moteris patiria ar yra patyrusi smurtą?

1. Neturi kontakto su savo šeima.
2. Nepavyksta susitarti dėl susitikimų be aiškių priežasčių.
3. Į konsultaciją ji visada ateina kartu su kažkuo.
4. Visi atsakymai teisingi. (Teisingai)

C. Kaip elgtis, jei psichosocialinę negalią turinti moteris neišreiškia kančios/skausmo dėl smurto?

1. Reikalaukite, kad ji kalbėtų apie tai, kad padėtumėte jai viską lengviau suvokti.
2. Informuokite ją apie savo turimus įtarimus. (Teisingai)
3. Palaikykite ją priimant sprendimus, nes jai gali būti kilęs pavojus.
4. Klausykite jos, tačiau nepamirškite, kad ji gali meluoti kiekvieną akimirką.

D. Kaip elgtis, jei psichosocialinę negalią turinti moteris neatpažįsta patirianti smurtą?

1. Jeigu jai gresia pavojus gyvybei, neinformuokite moters apie padėtį, kurioje ji atsidūrė, nes ji gali sureaguoti netinkamai.
2. Jeigu jai negresia pavojus gyvybei, nieko jai nesakykite, kad ji nepasakytų visko partneriui.
3. Jei ji nenori pranešti apie smurtą, pabandykite įtikinti ją tai padaryti.
4. Apsvarstykite socialinės izoliacijos ir autonomijos laipsnį: jos tinklą ir ekonominius išteklius. (Teisingai)

E. Kokios yra kalbėjimo su psichosocialinę negalią turinčiomis moterimis ypatybės?

1. Nedarykite pertraukų dažniau nei su kitomis moterimis.
2. Privalote kalbėti su jomis, kaip ir su kitomis moterimis: jos yra suaugę, nebe mergaitės.
3. Atkreipkite ypatingą dėmesį į jų reakcijas, kad būtumėte tikri, jog viskas gerai suprantama. (Teisingai)
4. Tarp kiekvieno klausimo palaukite ne daugiau kaip 30 sekundžių.

Papildomi šaltiniai ir gerosios praktikos

Italija

1. "Neįgalios Mergaitės ir Moterys – Smurto Aukos" finansuojamas Daphne Programos, kurios partneris Italijoje buvo DPI Italia (Radtke, D. et. Al., 2001).
2. "Aurora", sukurtas Frida Asociacijos, finansuojant Philip Morris Italija (Fioravanti, G., et al. 2014)
3. "Moterų balsai", sukurtas AIAS Bologna, finansuojamas Del Monte Foundation (Pesci, C. et.al., 2017).

Rekomendacijos, kurias galima padaryti remiantis šiomis patirtimis, pirmiausia yra susijusios su kai kuriais prevencijos principais, kurie turėtų būti taikomi dirbant su neįgaliomis moterimis.

Pagrindiniai aspektai turėtų būti:

- "Tavo kūnas priklauso tau"
- "Teigiamai suvok savo kūną: garbink jį – saugok jį"
- "Tu gali sakyti ne" - skatinti kultūrą „tu gali pasakyti ne“ bet kokiomis aplinkybėmis
- "Pasitikėk savo instinktais" - skatinti savarankiško apsisprendimo kultūrą ir pasirinkimo laisvę
- "Gali laisvai kalbėti apie savo seksualumą"

Kiti klausimai, kuriuos reikėtų spręsti prevenciškai, yra: diskusija apie skirtumą tarp malonaus ir nemalonaus fizinio kontakto bei tarp gerų ir blogų paslapčių (teigiant, kad malonias paslaptis galima pasilikti patiems sau, tačiau su patikimu žmogumi reikia pasidalinti tomis, kurios priverčia jus jaustis blogai). Taip pat rekomenduojama skatinti grupės dalytis asmeninio augimo ir savirefleksijos apie savo kūną, stereotipų apie neįgalias moteris, santykių su savo šeimomis ir galimybių naudotis lytiniu švietimu keliais.

Kalbant apie **prevencinius veiksmus politikos ar bendruomenės lygiu**, rekomendacijos susijusios su tokiais veiksmais:

- Užtikrinti neįgalių moterų galimybes dalyvauti mokymo kursuose ir smurto prevencijos priemonėse, taip pat teikti suprantamą ir paprastą informaciją apie paramos paslaugas.
- Užtikrinti, kad neįgalios moterys galėtų naudotis paslaugomis tiek dėl architektūrinių kliūčių (kovos su smurtu centrams), tiek dėl naudojamų techninių priemonių.

- Suteikti visiems specialistams, dirbantiems smurto lyties pagrindu srityje, mokymus apie neįgalumą ir su juo susijusias kliūtis bei mokymus, kaip efektyviai bendrauti su sensorinę, kognityvinę ar psichinę negalią turinčiomis moterimis
- Pasinaudoti tarnybų profesine praktika, kuri palengvina informacijos atskleidimą: pašalinkite tabu, susijusį su neįgalių moterų seksualumu; laikykitės nesmerkiančio požiūrio, tikėkite tuo, ką sako moterys, siūlykite galimybes kalbėti privačiai
- Užtikrinti nepriklausomą priežiūros paslaugų (įskaitant gyvenamąsias ir pusiau gyvenamąsias patalpas) kontrolę.

Lietuva

Iniciatyvos smurto artimoje aplinkoje prevencijai bei mažinimui:

1. Šviečiamojo pobūdžio Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos iniciatyva „BŪK STIPRI“. Iniciatyvos tikslas – informuoti visuomenę apie smurtą, jo formas, kitas iniciatyvas bei nukreipti ten, kur galėtų būti suteikta pagalba ir parama smurto atveju, Iniciatyvos tinklalapis: <http://www.bukstipri.lt/>. Projekto metu 2017 metais sukurtas pirmasis Lietuvoje smurto prevencijos komiksas „Birutė Bebaimė“, prieinamas adresu: <http://bukstipri.lt/saa-kas-tai/prevenciniai-projektai/43>.

2. 2017-2019 metais įgyvendintas projektas „Stop smurtui prieš moteris – nuo sąmoningumo didinimo iki nulinio aukų kaltinimo“, kurio tikslas - didinti visuomenės suvokimą ir žinias apie smurtą prieš moteris ir smurto formas, skatinti nulinę toleranciją smurtui ir smurto aukų kaltinimui. Projekto metu įkurtas internetinis tinklapis pateikia išsamią informaciją apie pagalbos, nukentėjus nuo smurto, teikimą, rekomendacijas specialistams bei kitiems asmenims, geruosius pavyzdžius apie moteris, patyrusias smurtą ir kt. Projekto metu taip pat vykdytos kampanijos „Tai irgi smurtas“, „Palaikyk“, kurių tikslas buvo platinti vaizdinę ir informacinę medžiagą apie smurtą prieš moteris (vaizdo įrašų, plakatų ir kt. formatu). Kampanijos „Moterys moterims“ metu įkurtas pirmasis Lietuvoje savitarpio pagalbos virtualus forumas moterims, patyrusioms ar patiriančioms smurtą. Daugiau informacijos apie projektą ir kampanijas: <https://www.visureikalas.lt/lt>.

3. 2019-2021 metų laikotarpyje vykstantis projektas „BRIDGE: vietos bendruomenių stiprinimas efektyviai kovai su smurtu lyties pagrindu artimoje aplinkoje“. Projekto tikslas – sustiprinti atsaką į smurtą lyties pagrindu artimoje aplinkoje vietos bendruomenėse ir užtikrinti efektyvią smurto prevenciją. Daugiau informacijos: <https://www.lygybe.lt/lt/bridge>.

4. Kiekvienais metais Lietuvoje organizuojama tarptautinė kampanija „16 dienų prieš smurtą prieš moteris“, kurios metu visoje Lietuvoje nevyriausybinės organizacijos vykdo iniciatyvas skirtas kovai su smurtu prieš moteris.

Gerosios praktikos ir šaltiniai:

5. Internetiniai nemokami kursai „Sisteminis smurtas prieš moteris artimoje aplinkoje - kas tai?“. Daugiau informacijos: <https://www.visureikalas.lt/naujienos/specialistams/2019/06/kursai>.

6. Projekto „Smurtas artimoje aplinkoje: prevencija, apsauga, pagalba, bendradarbiavimas“ metu organizuoti mokymai visų Lietuvos savivaldybių, valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų darbuotojams, dirbantiems smurto artimoje aplinkoje problematikos srityje.

7. Lietuvos žmogaus teisių centras kartu su Lygių galimybių plėtros centru 2018-2019 metais vykdė projektą „Jos balsas: įgalinant seksualinio priekabiavimo ir smurto aukas“, kurio metu buvo organizuojami mokymai darbuotojams, teisinėms institucijoms, vykdoma informacijos sklaida visuomenei, siekiant suteikti žinių kaip atpažinti seksualinį smurtą, priekabiavimą, kaip teikti pagalbą šio smurto aukoms ir užtikrinti viso to prevenciją. Daugiau informacijos: <https://manoteises.lt/lztc/projektas-jos-balsas-igalinant-seksualinio-priekabiavimo-ir-smurto-aukas/>.

Gerųjų praktikų, susijusių su psichosocialinę negalią turinčiomis moterimis, deja, nėra, tačiau yra kelios patvirtintos socialinių darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimo programos, susijusios su seksualiniu smurtu:

8. Globos namai „Užuovėja“ – „Seksualinis smurtas prieš vaikus: atpažinimas ir reagavimas“, 8 val. trukmės mokymai (Galioja 2018-2023);

9. Globos namai „Užuovėja“ – „Seksualinė prievarta prieš proto ir/ar psichikos negalią turinčius suaugusius asmenis: prevencija ir pagalba“, 8 val. trukmės mokymai (Galioja 2019-2022);

10. VšĮ „Žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir plėtros biuras“ – „Seksualinis smurtas prieš moteris: atpažinimas ir pagalba socialiniame darbe“, 10 val. trukmės mokymai (Galioja 2019-2022);

Specializuotų mokymų darbui su neįgaliaisiais ar seksualiniu smurtu kol kas yra labai mažai. Taip pat Lietuvoje vykdytas Erasmus+ projektas „TRASE“ – lytinio švietimo mokymai žmonėms su negalia. Mokymai prisidėjo prie informuotumo apie seksualumą, lytinį švietimą didinimo (lytinis švietimas yra viena iš negalią turinčių žmonių teisių - neįgalūs asmenys privalo turėti galimybę

gauti visą informaciją apie lytinį švietimą ir galėti savarankiškai planuoti savo seksualinį gyvenimą). Mokymai skirti ne tik neįgaliesiems asmenims, o taip pat jų tėvams, socialiniams darbuotojams bei kitam su neįgaliaisiais dirbančiam personalui. Mokymo programa nemokamai prieinama internete, projekto tinklapyje pateikiama ir papildomų priemonių, resursų, skirtų žmonių su negalia lytinio švietimo ugdymui ir gerinimui. Daugiau informacijos: <https://www.traseproject.com/>.

Ispanija

Nėra daug šaltinių ispanų kalba, skirtų specialistams nustatyti smurtą lyties pagrindu ir palaikyti neįgalias moteris, kurios yra tokio smurto aukos. Šaltinių dar mažiau, kai kalbame apie psichosocialinę negalią turinčias moteris. Tačiau yra keletas vadovų, kurie siūlo gaires specialistams ir keletas tyrimų, kuriuose pateikiama informacija apie smurto prieš psichosocialinę negalią turinčias moteris pobūdį ir kurie gali būti naudingi šio sektoriaus specialistams.

1. „Vadovas veiksams dėl smurto lyties pagrindu psichinės sveikatos srityje ir papildymai“. <https://www.consaludmental.org/publicaciones/Guia-salud-mental-drogodependencia-violencia-genero.pdf>

Pagrindinis šio leidinio tikslas yra padėti specialistams aptikti galimus smurto lyties pagrindu atvejus iš įvairių šaltinių. Čia pateikiama dažniausių diagnozių, skirtų specialistams, kurie nėra taip gerai susipažinę su darbu psichosocialinės negalios srityje, santrauka ir veiksmų planas konkrečioms situacijoms, kuriame pateikiamos rekomendacijos ir geroji patirtis.

2. „Mokymų vadovas: psichinė sveikata, papildymai ir smurtas lyties pagrindu“. <https://www.consaludmental.org/publicaciones/Manual-recurses-formativos-salud-mental-drogodependencia-violencia-genero.pdf>

Šiame vadove pateikiamos gairės, skirtos pagerinti paslaugas ir šaltinius, skirtus moterims, patyrusioms smurtą lyties pagrindu. Pateikiami praktiniai atvejai ir geroji intervencijų ir koordinavimo praktika.

3. „Nukentėjusių moterų, turinčių sunkių psichikos sutrikimų, priežiūros vadovas“. <http://www.madrid.org/bvirtual/BVCM017351.pdf>

Šio vadovo tikslas yra pateikti sveikatos sistemos specialistams patarimus, kaip pagerinti psichosocialinę negalią turinčių moterų, nukentėjusių nuo smurto lyties pagrindu, priežiūrą. Jis skirtas ne tik įjautrinti šiuos specialistus, bet ir padidinti atvejų atpažinimą, kuriuos aptinka tiek specialistas, tiek pati auka. Vadovas taip pat pateikia gerąsias intervencijų praktiką.

4. Vaizdo įrašas

<https://consaludmental.org/sala-prensa/el-80-de-las-mujeres-con-problemas-de-salud-mental-que-vive-en-pareja-ha-sufrido-violencia/>

Šiame vaizdo įrašė trys psichosocialinę negalią turinčios moterys pasakoja apie savo patirtį ir seksualinio smurto pasekmes.

5. „Vadovas: Smurto prieš moteris su psichosocialine negalia tyrimai“

http://www.fedeafes.org/wp-content/uploads/2017/06/GUIA_Fedeafes_estudio-violencia-genero-mujeres-con-enfermedad-mental_guia_web.pdf

Šiame 16 puslapių vadove apibendrinami visi dalykai, į kuriuos turi atsižvelgti specialistai, rūpindamiesi moterimis su psichinės sveikatos sutrikimais. Jame pateikiamas įvadas į smurto rūšis ir punktais nurodomi sunkumai, padariniai, veiksmai ir galimi šaltiniai.

6. „Moterys su negalia ir seksualinis smurtas: specialistų vadovas“

<https://www.saludcastillayleon.es/profesionales/es/violencia-genero/documentos-m-s-organismos/protocolos-guias.ficheros/257259-Guia.Violencia%20sexual%20y%20DISCAPACIDAD.CCAA.%20Andalucia.pdf>

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 8.1 – Pristatymas ir pasisveikinimas – „ledlaužio“ veikla

Tikslas: pristatyti save juokingai ir sukurti saugią erdvę.

Trukmė: 10 minučių

Vykdymas: kiekvienas grupės dalyvis ant popieriaus lapo užrašo įdomų ar neįprastą faktą apie save. Tada grupės vedėjas perskaito atsakymus ir grupė atspėja, kuris asmuo parašė šį faktą.

Darbalapis 8.2 – Diskusija apie modulio turinį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį.

Trukmė: 20 minučių

Vykdymas: Mokymų vedėjas paprašo kiekvieno dalyvio ant žalio lapelio parašyti internetinio modulio temą, kuri, jo manymu, yra įdomiausia/aktualiausia jo darbui, o ant geltono lapelio - temą, kuri pasirodė sunkiau suprantama.

Tada vedėjas surinks lapelius su temomis, kurias dauguma dalyvių įvardija kaip aktualiausias ir sunkiau suprantamas, ir užduos šiuos klausimus:

- Kodėl manote, kad šis klausimas yra aktualiausias? Kaip tai siejasi su jūsų praktika?
- Ar galite paminėti kokią nors situaciją, kurioje susidūrėte su šia problema?
- Kokių iššūkių matote įgyvendinant šį klausimą praktikoje
- Ko jums reikėtų norint įveikti šiuos iššūkius?

Darbalapis 8.3 – Apibendrinimas ir klausimai/komentarai/pastabos

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie modulio turinį

Trukmė: 5 minutės

Vykdymas: Mokymų vedėjas turėtų užbaigti mokymų temas ir įžvalgas bei paklausti, ar kas nors turi pastabų ar nori pasidalinti savo mintimis apie užsiėmimą.

9 MODULIS - Seksualinio smurto/priekabiavimo prieš neįgalias moteris prevencijos ir kovos su juo tinklų kūrimas

Tema	SEKSUALINIO SMURTO/PRIEKABIAVIMO PRIEŠ NEĮGALIAS MOTERIS PREVENCIJOS IR KOVOS SU JUO TINKLŲ KŪRIMAS
Tikslai	Siekiama didinti psichikos sveikatos specialistų informuotumą apie tinklų, kuriais siekiama užkirsti kelią smurtui lyties pagrindu prieš psychosocialinę negalią turinčias moteris, svarbą. Profesionalai yra mokomi patogiausių/tinkamiausių tinklų kūrimo būdų.
Mokymosi rezultatai	Šio modulio pabaigoje dalyvis gebės: <ul style="list-style-type: none"> • Suvokti bendradarbiavimo ir tinklų kūrimo svarbą siekiant užkirsti kelią smurtui lyties pagrindu ir su juo kovoti • Suprasti patogiausius būdus, kaip kurti tinklus
Metodai	<ul style="list-style-type: none"> • Internetinis modulis • Žinių įsivertinimo testas • Tiesioginės veiklos
Trukmė:	2,5 valandos tiesioginio mokymosi + 1 valanda savarankiško mokymosi
Reikalingos priemonės:	Popieriaus lapai; rašikliai.
Veiklų tvarka	<p>Internetinis modulis (1 valanda)</p> <p>Tiesioginė sesija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskusija apie internetinį modulį (15 minučių) – Darbalapis 9.1 • Galimo profesinio tinklo identifikavimas (1 valanda) - Darbalapis 9.2 • Pertrauka (10-15 minučių)

	<ul style="list-style-type: none"> • Profesinio tinklo kūrimas (1 valanda) - <u>Darbalapis 1.3</u>
Įvertinimas	Savo žinių įsivertinimo testas
Šaltiniai	<p>Professional Networking: What It Is and How to Master It. Prieinama: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/professional-networking</p> <p>Professional Networking Tips for MBA Students. Prieinama: https://www.onlinemba.com/resources/professional-networking/</p> <p>6 Tips for Building (And Maintaining) Your Professional Network. . Prieinama: https://www.northeastern.edu/bachelors-completion/news/networking-tips/</p> <p>"Erasmus+" "INDIVERSO Project - Education, counselling and support structures in the field of vocational education and training of young people with psychological impairments". Prieinama: https://www.indiverso-erasmus.eu/</p>

Internetinio modulio teorinis turinys

Kas yra profesionalų tinklas?

Profesionalų tinklo kūrimas vyksta tada, kai užmezgate santykius su kitais savo karjeros ir kitų susijusių sričių profesionalais. Tinklų kūrimas leidžia puoselėti santykius su kitais, kurie yra abipusiai naudingi ir jūsų, ir tinklui priklausančių žmonių karjerai. Profesionalių tinklų tikslas paprastai yra galimybė keistis informacija arba paprašyti jūsų tinklo žmonių pagalbos ir padėti jiems mainais. Psichinės sveikatos srityje tai gali būti iliustruojama kaip prašymas padėti ar patarti kai kuriais klausimais, su kuriais susiduriate savo darbe ir gauti pagalbos iš kitų susijusių specialistų arba patys ją suteikti.

Profesionalų tinklą galite sukurti įvairiose vietose tiek internete, tiek asmeniškai. Dažniausios vietos, kur žmonės kuria tinklus su kitais, yra šios:

- Tinklų kūrimo renginiai
- Kolegijų absolventų klubai
- Sporto grupės arba komandos, sudarytos iš profesionalų
- Konferencijos ir parodos
- Dabartinis darbas
- Socialiniai renginiai
- Internetinės socialinių tinklų svetainės, skirtos profesionalams

Profesionalų tinklo pavyzdžiai:

<https://www.facebook.com/MHPNOnline/>

<https://www.nhsconfed.org/networks/mental-health-network/membership>

Skirtingi profesionalų tinklų tipai

Remiantis Harvardo Verslo Apžvalga, egzistuoja trijų rūšių tinklai: operatyvinis, asmeninis ir strateginis:

Operatyviniai veiklos tinklai dažniausiai yra vidiniai arba nėra nutolę nuo jūsų socialinio rato. Šie kontaktai padeda jums pasiekti trumpalaikius tikslus, efektyviai atliekant darbą kiekvienoje užduotyje. Priklausydami operatyviniams tinklams, turėtumėte užmegzti sveikus darbo

santykius. Operatyviniai tinklai, dažnai kuriami atsižvelgiant į užduotis ir trumpalaikius poreikius, jie yra riboti.

Asmeniniai tinklai pagerina jūsų asmeninį ir profesinį tobulėjimą. Šios grupės ir asmenys siūlo paramą iš išorės ir padeda artėti prie dabartinių ir būsimų interesų. Asmeniniai tinklai gali padėti jums ieškoti galimybių ne savo organizacijoje, tačiau vien to nepakanka, kad jie pakeltų jus į kitą lygį.

Strateginis tinklų kūrimas yra ateities prioritetų nustatymas ir tiek vidinių, tiek išorinių ryšių palaikymas jūsų pastangoms paremti. Neigiama yra tai, kad tai gali užimti daug laiko ir dažnai atitraukia jus nuo kitų kritinių kasdienių operacijų.

Šios trys tinklų kūrimo strategijos nėra viena kitą išskiriančios. Profesionalai turėtų praktikuoti visus tris tinklų kūrimo tipus, kad padidintų ir pajvairintų savo kontaktus.

Kodėl profesionalų tinklai yra svarbūs smurtui lyties pagrindu?

Dalijimasis informacija profesiniame tinkle gali būti susijęs su konkrečiais atvejais, vykdoma veikla ir jos rezultatais, naujomis įstatymų leidybos normomis, įstatymų taikymu ar jų nebuvimu, paramos formomis ir kt.

Keitimasis idėjomis ir veikla, studijomis ir atvejais, susijusiais su smurtu lyties pagrindu prieš neįgalias moteris, gali padėti visiems šioje srityje dirbantiems specialistams veiksmingiau spręsti smurto problemas, gauti paramą, kovoti su stereotipais ir galimai užkirsti kelią smurtui, gaunant visą informaciją iš kitų specialistų patirties. Bendras darbas ir tinklų kūrimas yra priemonė skirta padėti nuolat ir įvairų smurtą patiriančioms moterims ir mergaitėms.

Labai svarbu suprasti poreikį kurti tinklus siekiant bendro gėrio ir prie jų prisidėti. Kaip paaiškėjo mūsų projekto ataskaitose, kai kurie specialistai atskleidė psichinės sveikatos specialistų, asociacijų ar kitų asmenų paramos ir tarpusavio bendravimo trūkumą dėl smurto lyties pagrindu prieš neįgalias moteris, todėl profesionalų tinklas pateikiamas kaip pasiūlymas kovoti su šia problema.

Tinklo kūrimo metodai (tai tik keli pavyzdžiai):

- Tinklų susitikimai dalijantis žiniomis ir patirtimi
- Bendros ekspertų konferencijos apie specifinius psichikos sutrikimus
- Siūlomi bendri seminarai / mokymai
- Mažos grupės, dirbančios specialiomis temomis
- Dvišalės diskusijos
- Konsultavimas dėl atvejų, pavyzdžiui, mokyklos socialiniams darbuotojams, instruktoriams, mokytojams, konsultantams globos įstaigose
- Kolegų palaikymas
- Seminarai, paskaitos ar projektų pristatymai tinklo partnerių susitikimuose

Paverskite tinklų kūrimą įpročiu

Tinklų kūrimas yra esminis įgūdis daugumai specialistų, tačiau jis ne visada įgyjamas greitai. Naudingų tinklo kūrimo įgūdžių galite išmokti tik per patirtį ir kartojant tinkamus veiksmus.

Vienas iš svarbių sėkmingo profesionalų tinklų kūrimo aspektų yra tai, kad tai turi tapri jūsų kasdienio režimo dalimi. Tinklai kuriami laikui bėgant, todėl įpraskite reguliariai palaikyti ryšį su įvairiais žmonėmis, kurie gali padėti su patirtimi ar paprašyti jūsų pagalbos.

Jeigu norite išplėsti savo tinklą, štai keletas patarimų, nuo ko pradėti:

Dalyvaukite renginiuose, susijusiuose su jūsų darbo sritimi. Nesvarbu, ar tai yra konkretaus tinklo susitikimas, ar eksperto, kalbančio aktualia tema pranešimas, pasistenkite dalyvauti atitinkamuose savo srities renginiuose. Būsite kambaryje su bendraminčiais, su kuriais galėsite diskutuoti savo disciplinai aktualiomis temomis.

Aktyviai dalyvaukite internetinėje erdvėje. Šiandieniniame pasaulyje, tikėtina, kad kiti jūsų srities atstovai naršys internete, kad sužinotų daugiau apie jūsų profesinę patirtį ir interesus. Kai kuriate tinklą per socialinius tinklus, laikykitės profesionalų svetainių, tokių kaip „LinkedIn“, ir palaikykite savo profilius tiksliais, atnaujinamus ir išsamius. Įtraukite profesionalią nuotrauką, asmeninę santrauką ir savo įgūdžių apžvalgą, kad potencialūs kontaktai geriau suprastų jūsų asmenybę, sugebėjimus, tikslus ir kaip galėtumėte pridėti vertės jų tinklui.

Užsiimkite turiniu. Palaikykite ryšį su savo kontaktais dalindamiesi susijusiu turiniu, kuris, jūsų manymu, bus naudingas, pavyzdžiui, informacinis tinklaraščio įrašas, įkvepiantis TED pokalbis,

provokuojantis jūsų srities dokumentas ar vietinio tinklo renginys. Savo įrašuose pasakykite kontaktams, kodėl tai privertė jus apie juos pagalvoti ir kaip tai galėtų suteikti naudos.

Iš naujo susisiekitė su senais kontaktais. Nors norėtumėte nuolat palaikyti ryšį su visu savo tinklu, iš tikrųjų, bendravimas gali lengvai nutrūkti ir ryšys būti prarastas. Nesijaudinkite vėl užmegzdami ryšius su senais kontaktais, net jei praėjo šiek tiek laiko nuo jūsų paskutinio bendravimo. Kreipdamiesi praneškite jiems, kodėl norėtumėte vėl komunikuoti, pripažindami, kad bendravimas buvo nutrūkęs. Juos galite įtraukti įvairiais būdais, dalindamiesi atitinkamu turiniu, parašydami pasveikinimo žinutę apie jų naujausius pasiekimus arba paprasčiausiai paprašydami jų atsiliepimų ar profesionalių patarimų.

Reguliariai bendraukite. Toliau kuriant savo tinklą svarbu jį palaikyti reguliariai bendraujant su savo kontaktais. Nesijauskite, kad reikia prisijungti pagal tvarkaraštį, tačiau susisiekitė su tinklu bent porą kartų per metus. Tai gali būti taip paprasta, kaip „LinkedIn“ įrašas ar nuoširdus el. laiškas, dėkojantis jiems už tam tikrus darbus ar pasiūlytus patarimus, kurie lėmė teigiamą rezultatą. Taip pat pravartu susikurti el. paštų sąrašą su atitinkamais kontaktais, kad jie visada būtų po ranka, jei jums reikėtų pasidalinti informacija ar paprašyti pagalbos

Kaip galite sustiprinti profesionalų tinklą?

Profesionalų tinklų kūrimą padarykite savo kasdienio režimo dalimi.

Praktikuokite matomumą (atsakydami žmonėms „LinkedIn“ platformoje ir komentuodami kitų įrašus gausite daugiau matomumo ir padėsite savo profesiniam ratui didėti).

Prisiimkite asmeninį įsipareigojimą (nors yra keletas platformų, kurias galite naudoti savo profesiniam tinklui, niekas nepralenkia žmogiško ryšio. Prisiminkite tinkamas platformas ir išlikite nuoseklūs, tačiau svarbiau palaikyti asmeninį ryšį ir atsiduoti kuriant savo tinklą).

Taikykitės į konkrečias bendruomenes (gera idėja yra skirti dėmesį bendruomenėms, artimoms jūsų darbo sričiai).

Naudokitės renginiais ir konferencijomis (renginiai ir konferencijos yra labai naudingi kuriant tvirtus profesinius tinklus. Turėtumėte pasinaudoti kiekviena profesine ir socialine proga susitikti ir užmegzti ryšius su naujais žmonėmis. Parašykite žmonėms, su kuriais susipažinote ir apsikeitėte kontaktais ir stropiai atsakykite į el. laiškus ir telefono skambučius).

Įsivertinimo testas

A. Kodėl tinklai yra svarbūs smurtui lyties pagrindu?

1. Kovoti su stereotipais
2. Dalintis atvejų analizėmis
3. Dalintis informacija ir profesiniais požiūriais
4. Visi išvardinti variantai (teisingai)

B. Ką turėtumėte daryti, kad palaikytumėte ryšį su bet koku tinklu? (keli teisingi atsakymų variantai)

1. Sukurti el. paštų sąrašą (teisingai)
2. Naudotis socialinių tinklų profesionalų grupėmis (teisingai)
3. Neleisti jokiems kitiems nariams/organizacijoms prisijungti prie tinklo
4. Visi išvardinti variantai

C. Koku turiniu turėtų būti dalinamasi profesionaliame tinkle?

1. Informacija apie atvejų tyrimus, kuri gali padėti kolegoms (teisingai)
2. Neįgalių moterų, patiriančių smurtą lyties pagrindu, vardais
3. Dalijimasis informacija apie naudingą veiklą (teisingai)
4. Visi išvardinti variantai

Darbalapiai tiesioginėms sesijoms

Darbalapis 9.1 – Diskusija apie internetinį modulį

Tikslas: Paskatinti diskusiją apie internetinio modulio turinį.

Trukmė: 15 minučių

Vykdymas: Mokymų instruktorius paprašys dalyvių pagalvoti apie internetinį modulį apie profesionalų tinklus. Instruktorius gali užduoti šiuos klausimus ir skatinti diskusiją:

- Kas yra profesionalų tinklas?
- Kodėl profesionalų tinklas yra svarbus, atsižvelgiant į smurtą lyties pagrindu prieš moteris ir mergaites su negalia?
- Kuri internetinio modulio tema/aspektas jums buvo įdomiausias/aktualiausias?
- Kokių dar klausimų ar įžvalgų turite dėl šio internetinio modulio?

Darbalapis 9.2 – Galimo profesinio tinklo identifikavimas

Tikslas: Nustatyti potencialias psichikos sveikatos specialistų tinklo organizacijas, asociacijas ir suinteresuotuosius asmenis/įstaigas.

Trukmė: 1 valanda

Vykdymas: Mokymų vedėjas gali paaiškinti dalyviams:

Tinklų kūrimas gali vykti su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ir įvairiais lygiais. Atskirų partnerių darbas ir tikslai turėtų būti suderinti pagal temą ir turinį. Visi dalyviai turėtų pasinaudoti mainais ir bendradarbiavimu.

Mokymų vedėjas padalina dalyvius į mažas grupes po 3-5 asmenis ir paaiškina, kad kiekviena grupė turės sugalvoti arba surasti internete potencialias organizacijas, asociacijas, kitas suinteresuotąsias šalis psichinės sveikatos profesionalų tinklui (rekomenduojama galvoti apie tinklą, kuris susikoncentruotų į smurtą lyties pagrindu prieš moteris su psichiniais sutrikimais). Tai gali apimti psichinės sveikatos paslaugų organizacijas, neįgalių asmenų globėjus/tėvus, juos atstovaujančias organizacijas, konkrečius asmenis ir kt. Paprašykite dalyvių būti konkrečiais ir ieškoti šalyje egzistuojančių organizacijų, žmonių ir pan.

Vedėjas turėtų kiekvienai grupei išdalinti popieriaus lapus ir rašiklius. Toliau pateikta lentelė yra neprivaloma, bet gali būti naudojama kaip suinteresuotųjų subjektų iš skirtingų tinklo sektorių pavyzdys. Šis potencialių tinklo partnerių sąrašas nėra baigtinis.

Svietimo/mokyklų sektorius	Medicinos/psichologinis/terapinis sektorius	Žmonės paveikti negalios ir jų atstovai	Kitos socialinės paslaugos, institucijos ir suinteresuotosios šalys
Mokyklos vadovybės ir valdybų atstovai; Mokyklos socialiniai darbuotojai; Mokyklos psichologinės paslaugos ...	Medicinos gydytojai ir psichiatrijos įstaigų specialistai, įskaitant dienos klinikas; Praktikuojantys psichiatrai; psichologai; psichoterapeutai ...	Asmenys su psichikos negalia ir jų artimieji; Neįgaliųjų atstovai ...	Integracijos biurų atstovai; Lygių galimybių atstovai; Psichosocialinio darbo bendruomenės ...

Kiekvienai grupei atspausdinkite ir išdalinkite šiuos klausimus, kad padėtumėte išsamiau išanalizuoti kiekvieną galimą partnerystę:

- Kas yra potencialios suinteresuotosios šalys?
- Kokie yra šių suinteresuotųjų šalių tikslai?
- Ar vyrauja bendri tikslai?
- Kokie skirtingi tikslai/interesai egzistuoja?
- Kokią naudą tinklas gali pasiūlyti savo nariams?
- Kokių baimių ar abejonių gali turėti atskiros suinteresuotosios šalys ir kaip jas palengvinti?
- Kas yra pagrindinis iniciatorius?
- Kas yra koordinatorius?
- Kokių yra kliūčių?
- Kuo mes galime prisidėti prie tinklo?

Paprašykite kiekvienos grupės trumpai pristatyti savo išvadas kitiems dalyviams ir užbaikite pratimą paprašydami grįžtamojo ryšio, įžvalgų ir kt.

Šaltinis: "Erasmus+" "INDIVERSO Project - Education, counselling and support structures in the field of vocational education and training of young people with psychological impairments". Prieinama: <https://www.indiverso-erasmus.eu/>

Darbalapis 9.3 – Profesinio tinklo kūrimas

Tikslas: Praktikuotis, kaip sukurti ir išlaikyti profesionalų tinklą.

Trukmė: 1 valanda

Vykdymas: Vedėjas suskirsto dalyvius į mažas grupes po 3-5 žmones ir paaiškina, kad dabar jie išbandys keletą profesionalų tinklo kūrimo ir palaikymo žingsnių.

Kiekvienos grupės prašoma įsivaizduoti, kaip sukurti profesionalų tinklą (pasitelkiant ankstesniame pratime išskirtas organizacijas, asmenis ir kt.) prevencijai ir kovai su smurtu prieš psichikos negalią turinčias moteris. Vedėjas gali atsispausdinti žemiau pateikiamas pratimo dalis ir išdalinti kiekvienai grupei. Užduotis yra:

- Nustatykite profesinio tinklo tikslus.
- Nustatykite pagrindines tinklo veiklos sritis/interesus.
- Praktikuokite matomumą - sukurkite planą, kaip skleisite informaciją apie savo tinklą (kokias svetaines, bendruomenes, žmones, socialinius tinklus įtrauksite).
- Planuokite renginius ir konferencijas - sudarykite tinklo susitikimų planą, jų temas, tinklo renginius ir kt.

Pateikite popieriaus lapus ir rašiklius kiekvienai grupei ir paprašykite dalyvių būti konkrečioms įgyvendinant pratimą.

Kai kiekviena grupė baigs pratimą, paprašykite pateikti idėjas ir aptarti pratimo rezultatus. Paklauskite dalyvių, ar vis dar yra klausimų, kuriuos jie norėtų aptarti profesinio tinklo tema, ar jie sužinojo ką nors naujo, kokios jų įžvalgos ar abejonės ir pan.

